DOĞAN KARDEŞ ■ SEÇME RÖPORTAJLAR

Yaşar Kemal

Neredesin Arkadaşım

3. baskı

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

YAŞAR KEMAL • NEREDESİN ARKADAŞIM

YKY

NEREDESİN ARKADAŞIM
Seçme Röportajlar

•

Yaşar Kemal

Yaşar Kemal'in YKY'deki kitapları:

Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana – *Bir Ada Hikayesi 1*
Karıncanın Su İçtiği – *Bir Ada Hikayesi 2*
Tanyeri Horozları – *Bir Ada Hikayesi 3*
Çıplak Deniz Çıplak Ada – *Bir Ada Hikayesi 4*
İnce Memed 1
İnce Memed 2
İnce Memed 3
İnce Memed 4
Ortadirek – *Dağın Öte Yüzü 1*
Yer Demir Gök Bakır – *Dağın Öte Yüzü 2*
Ölmez Otu – *Dağın Öte Yüzü 3*
Demirciler Çarşısı Cinayeti – *Akçasazın Ağaları 1*
Yusufçuk Yusuf – *Akçasazın Ağaları 2*
Yağmurcuk Kuşu – *Kimsecik 1*
Kale Kapısı – *Kimsecik 2*
Kanın Sesi – *Kimsecik 3*
Teneke
Binboğalar Efsanesi
Ağrıdağı Efsanesi
Hüyükteki Nar Ağacı
Yılanı Öldürseler
Deniz Küstü
Al Gözüm Seyreyle Salih
Kuşlar da Gitti
Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca
Sarı Sıcak
Üç Anadolu Efsanesi
Çakırcalı Efe
Nuhun Gemisi – *Bu Diyar Baştanbaşa 1*
Yanan Ormanlarda Elli Gün – *Bu Diyar Baştanbaşa 2*
Peri Bacaları – *Bu Diyar Baştanbaşa 3*
Bir Bulut Kaynıyor – *Bu Diyar Baştanbaşa 4*
Allahın Askerleri
Baldaki Tuz
Ağacın Çürüğü
Ustadır Arı
Zulmün Artsın
Ağıtlar
Gökyüzü Mavi Kaldı (S. Eyuboğlu ile)
Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor – Alain Bosquet ile Görüşmeler
Binbir Çiçekli Bahçe
Bugünlerde Bahar İndi
Tek Kanatlı Kuş
Çocuklar İnsandır
Dağın Öte Yüzü - Ortadirek/Yer Demir Gök Bakır/Ölmez Otu
Yağmurla Gelen
Kalemler
Beyaz Pantolon

YAŞAR KEMAL

Neredesin Arkadaşım

Seçme Röportajlar

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4100
Doğan Kardeş Kitaplığı - 557
—ilkgençlik—

Neredesin Arkadaşım - Seçme Röportajlar / Yaşar Kemal

Kitap editörü: Filiz Özdem

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Mas Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hamidiye Mah. Soğuksu Cad. No: 3 Kağıthane-İstanbul
Telefon: (0 212) 294 10 00 e-posta: info@masmat.com.tr
Sertifika No: 12055

1. baskı: İstanbul, Nisan 2014
3. baskı: İstanbul, Ocak 2017
ISBN 978-975-08-2905-5

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2013
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeraltı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Sunuş • 7

5 Ekim 1975
Zengin çocukları ütüyor, dönüp yurttaki fakir çocuklara dağıtıyordu • 9

6 Ekim 1975
Gençlik Parkında yepyeni bir dünya bulmuştu... • 17

9 Ekim 1975
Nereden geliyordu, akşam hangi yöne gidiyordu... • 23

10 Ekim 1975
Metine yemek ısmarladım, "Ben az yemeliyim, zaten çok az yemek yerim," dedi • 31

11 Ekim 1975
"İnsanoğlu arkadaşlığın kıymetini bilmiş olsaydı, insanoğlu böyle eşek olur da biribirini yer miydi" • 37

12 Ekim 1975
Ali yaşamını anlatmak istiyordu, ona göre hayatı bir film olurdu ki... • 44

13 Ekim 1975
Metin tüm berduş çocuklar arasında bir efsane olmuştu • 50

14 Ekim 1975
*"Şu koca denize bak, be abi!
Sanki onun umurunda fıkara Ali."* • 57

15 Ekim 1975
Gerçekte Ali yarattığı masala inanmıyordu... • 63

16 Ekim 1975
"İnsanlar biribirlerini durmadan öldürseler yeselerdi bu kadar çok insan olur muydu?" • 68

17 Ekim 1975
Metin, Selim ve Ali hep bir demirdenmiş... • 73

18 Ekim 1975
Selim bir açlığını bir de üşüdüğünü biliyordu • 79

19 Ekim 1975
Öyle bir hırsız oluyor ki Selim, İstanbulda yok onun üstüne • 86

20 Ekim 1975
*Nereden geldiği bilinmeyenler
hep belalı yağmurlarda gelirler...* • 92

21 Ekim 1975
Bulunduğu yer son duraktı Muhterem Yoğuntaş için, tutunmak kök salmak istiyordu... • 97

22 Ekim 1975
*Hamdi diye biri vardı,
acımasız bir çırak ticareti sürdürüyordu* • 103

Yayın Notu: Bu seçmede kullanılan metinler Yaşar Kemal'in Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan *Çocuklar İnsandır* (2013) kitabından alınmıştır. Röportajlar 14 Eylül-26 Ekim 1975 tarihleri arasında *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanmıştır.
Kesme işareti, inceltme işareti kullanmayan Yaşar Kemal'in, çocuklar ve gençler için hazırlanan kitaplarında da imlasına sadık kalınmıştır.

Sunuş

"Çok özlem çeken insanlardır çocuklar..."

Bu seçmede, Türkiye edebiyatının yaşayan efsanesi Yaşar Kemal'in, röportajın ne kadar çarpıcı bir edebi tür olduğunu gösteren metinlerine yer veriliyor. Usta yazar, 1970'lerde, sokak çocukları henüz toplumsal bir yara olmadan çok önce, sokaklarda yaşayan kimsesiz çocukların arasına girerek, onlarla o dünyayı birlikte yaşayarak röportajlar yapmıştı. Bunlar önce *Allahın Askerleri* adıyla yayımlanmış, 2013'te de 14 Eylül-26 Ekim 1975 tarihleri arasında Cumhuriyet gazetesindeki tefrikasına uygun şekilde, Ara Güler'in fotoğrafları ve Turhan Selçuk'un çizimleriyle Çocuklar İnsandır başlığıyla okurla buluşmuştu.

Kundura boyacılarının, hamalların, yankesicilerin, hırsızların, berduş çocukların, katillerin, kaçakçıların, surların dibinde çamur içinde yaşayanların, yazın bile üşüyenlerin, çöplüklerde eşinenlerin, kendi gölgesinden bile korkanların ve gözüpeklerin; müthiş bir yoksulluğun, itilmişliğin, ötelenmişliğin ayna gibi parladığı, akıllardan silinmeyecek, hazin ve sarsıcı bir kitaptı bu. "Yerde sürünen karıncaya, gökteki uçan kuşa bile yardım" edenlerin, onların hayallerinin olduğu kadar yalanlarının da hikâyesiydi. Tek gözlü evlerden akıp, kopup ya da kovulup gelenlerin ve ille de sömürülenlerin hikâyesi... Florya'dan Balat'a, Sirkeci'den Dolapdere'ye uzanan, içinde Çingenelerin, Arapların, Kürtlerin dolaştığı

bir başka İstanbul sureti... Yaşar Kemal'in kaleminden unutulmamaya mühürlenen hayatlar.

Peki, "Çok özlem çeken insanlardır çocuklar" diyen Yaşar Kemal'in saptamasıyla, bir balık tutmak için bin balığı öldüren, küçücük bir toprak parçası için koskoca ormanı yakmaktan çekinmeyen düzensiz bir toplumda bu çocuk hikâyelerinin ne önemi olacaktı? Kemal Özer'in kendisiyle yaptığı röportajda belirttiği gibi, Yaşar Kemal bu toplumda bile bu çocukların kurtarılabileceğine inanır.

Kendilerini bir "devrim"in kurtaracağına inanan, "devrim"in "çocuk ve büyük eşitliği" olduğunu düşünen bütün bu çocuklar, ustanın deyişiyle "en az bizim kadar ciddi adamlardır".

"Ben çocuklara çocuk gibi davranmam" diyen Yaşar Kemal, hepsinin bir macerası olduğunu, olmayanların da uydurduğunun altını çiziyor. "Korkunç bir oyun"a benzetiyor onların hayatlarını.

"Bir akşam Menekşeden yukarı çıkıyorum. Menekşe, benim evin orda gecekondu mahallesi. Bir çocuk geliyor karşıdan, beş yaşlarında. Birdenbire yanıma geldi. 'Kaç Yaşar amca' dedi.

'Niye kaçayım?' dedim. 'Kaç karanlık kavuşuyor' dedi. Çocuk, daha çok, düşte yaşıyor. Deneyleri az olduğu için, bozulmamış olduğu için, özlemlerini gerçek haline, düş haline getiriyor. Ve ben öylesine sevinçliyim ki bu yazdıklarımdan, örneğin çok iyi bir roman yazsaydım bu kadar sevinmezdim. Çünkü burda verdiklerim, insanoğlunun gerçeğine bütün yaptıklarımdan daha yakın. Öyle geliyor bana."

5 Ekim 1975

Zengin çocukları ütüyor, dönüp yurttaki fakir çocuklara dağıtıyordu

Oğuz, bir gün yurttan çıkmış dolaşıyordu. Daha yurda yeni getirilmişti. Belki yurda getirildiğinin birinci ayındaydı. Baktı ki alanda çocuklar dalmışlar bilye oynuyorlar, tartışıyorlar, kavga ediyorlar, dalıyorlar, sonra bir kıyameti koparıp bilye oynuyorlar. Oğuz onların oyunlarına bir dalmış ki o gün yurdu, yemeyi, içmeyi unutmuş.

Ertesi gün, daha ertesi gün Oğuz her gün, her gün bilye oynanan alanda. Dalmış, öylece kendinden geçmiş bilye oynayanları seyrediyor.

Bilyecileri böylece dalıp seyretmek işi belki bir ay, belki de altı ay sürüyor. Öylesine dalıyor ki Oğuz bilye oynayanlara, kessen kanı akmayacak. Etini koparsan duymayacak bile. Oğuz gece gündüz, okurken, yemek yerken, uyurken, düşünde hep bilye düşünüyor, bilye görüyor, bilye oynuyor, bilye kazanıyor.

Nasılsa, bir gün Oğuz, işte bunu hiç anımsamıyor, bir bakıyor ki, kendi de çocuklarla bilye oynuyor. Nasıl oluyor nasıl olmuyor ama, Oğuz kendini bilye oynayanların arasında buluyor. O gün, ilk günü, bunu, yani işin burasını iyice anımsıyor Oğuz, çocuklarda ne kadar bilye varsa, hepsini ütüyor. Alanda o sırada yirmi kadar çocuk varmış. Oğuz bunu da iyice anımsıyor.

Ertesi gün Oğuz bütün çocuklardan erken geliyor alana, başlıyor oyuna... Bir bilye ne kadar uzak olursa olsun, Oğuz o bilyeyi yeter ki nişan alsın, ya da, nişan almasın, şöyle bir baksın hemencecik vurur. Onun, bunca yıl bilye oynamıştır, vuramadığı bir tek bilye olmamıştır. Bu işe Oğuz da şaşmıştır. Bir avuç bilye alır eline, döne döne, hiç durmadan, elinde kaç bilye varsa, elindeki bilyeleri ne kadar uzak olursa olsun yerdeki bilyeleri mutlaka isabet ettirir.

Kazanıp kazanıp satıyordu misketleri

"Misketleri topluyordum herkesin elinden, sonra misketleri, yani üttüğüm misketleri, gene oradaki çocuklara, parası olan çocuklara satıyordum. Bazı günler eldeki misketler üç kere devrediyordu. Yani bütün misketleri üç kere kazanıp üç kere satıyordum çocuklara. Bu kumar değil ki, hüner diyordu hüner Hoca. Ben de her gün yüz lira kazanıyordum. Paraları da saklasın diye Hocaya veriyordum. Her gün oynamıyorlardı ki çocuklar. Oynasalar da benimle oynamıyorlardı. Bir hafta on gün oynamıyorlar, sonra dayanamayıp gene geliyorlardı bana. Ben de ilk günler ellerindeki misketlerin hepsini almıyordum, yavaş yavaş... Sonra birden bastırıyor, üç kere devrediyordum bilyeleri, sonra bir hafta, on gün gene kayboluyorlardı çocuklar. Sonra dayanamayıp gene geliyorlardı."

Misketçilikte en güzel günleri yaşamış Oğuz, bir düş dünyası yaşamış. Misket oynadıkları alana çıktıklarında Oğuz kendini kral sanıyormuş. Kendisini Atatürkün oğlu sanıyormuş. Kendisini, ne bileyim ben, en büyük sanıyormuş. Öyle koltukları kabarıyormuş ki... Üstüne kimse yok ki... Duyan yeni çocuklar da taaa öteki mahallelerden övüne övüne ona geliyorlar, sümüklerini akıtarak, arkalarına baka baka geri dönüyorlarmış. Bir çocuk musallat olmuş Oğuza, batırmış babasını anasını... Küçükyalıdan mı ne oralardan oluyormuş, bir kamyon sahibinin mi ne oğluymuş. Her gün yeniliyor, yenil-

dikten sonra çırpınıyor, üzülüyor, dokunsan ağlayacak, ikinci gün oluyor, gene bir dolu bilyeyle geliyor, gene aynı...

Bilyecilik iyi, hoş. Ama büyüyünce, büyük bir çocukla kimse oynamıyor ki... Çocuklar hep taydaşlarıyla bilye oynarlarmış. Biraz kabaca bir çocukla bir küçük çocuk kessen bilye oynamazmış.

Bir büyük oyunu olsaymış misket

"En çok hayatında Oğuz, misketten mi, hırsızlıktan mı, çalışmaktan mı kazandın?"

"Misketten, bilyeden... İşte misket yalnız çocuk oyunu olmasaydı, ben ölünceye kadar hayatımı kazanmış gitmiştim. Şimdiye arabalarım, apartmanlarım olurdu belkim de..."

Aaaaaaah, ah, fıkara Oğuz. İnsanın yüreği yanmaz mı, yaşı büyüyünce bu güzel hüneri biten Oğuza...

Ya büyüklerin de oynadıkları bir oyun olsaymış bilye oyunu, ya da Oğuz böyle büyüklerin oynadıkları bir oyuna böyle tutkuyla sarılaymış, değme o zaman işin keyfine. Gerçekten Oğuz böyle mi olurdu, bu büyük hüneriyle, böylesi lanet bir dünyada? Bunu Oğuza söyledim, çok üzüldü, aaaaaah, ah, dedi de başka bir şey demedi.

"Ben misket yüzünden sınıfta kaldım. Misketten başka bir şey düşünmezdim. Gözümü kapasam, açsam gözlerimin önünde misketler uçuşurdu. Dünyada o zamanlar benim için her şey misketti."

"Şimdi, şimdi düşünüyor musun misketi gene?"

"Düşünmüyorum. Bıçak gibi kesildi. Arada sırada bir nöbet gibi de gelmiyor değil. Birden bir misket tutkusu sarıyor beni... Bir misket tutkusu. Her şeyi unutup misket oynuyorum kendi kendime. Kendimi unutup..."

Kendini unutup düşe dalıyor Oğuz. Bunu bir tuhaf, kesik kesik anlatıyor. O anda gene misket tutkusu içine girmiş gibi.

"Bir de ayıkıyorum ki, benimle, bu kocaman adamla kimse misket oynamaz."

Oynamaz derken, derin bir düşten, bir mutlu uykudan uyandığını ayan beyan görüyordum.

Bulamadık nedenini

Bu bilye tutkusunun sebebini, kökenini, bu hünere nasıl vardığını Oğuzla oturup, o bilye oynayan çocuk sanki başkasıymış gibi düşündük, araştırdık bir sonuca varamadık. Bilmiyor, çıkaramıyordu Oğuz. En sonunda kesti attı: "Bilye vurmak bir Allah vergisidir," dedi. Allah vergisi olunca akan sular durur. Bu konu üstünde, Allah vergisidir der demez Oğuz daha fazla durmadı, hemen, ben bir şey sormadan, kendiliğinden başka konuya atladı:

Resimler çıkardı cebinden:

"İşte bu ben bilye oynarken..."

Ateş gibi gözlü, kendine güvenmiş, kılıç gibi bir çocuk bakıyordu dik dik.

"Şimdi bu da karpuzcu Oğuz."

Önünde ak önlüğü koskocaman bir tepeleme karpuz yığını yanında elini kaldırmış.

"Bu da hırsız Oğuz. Bu da pekiyi dereceyle ilkokul diploması. Bu da..."

Resimler sanki başka başka insan resimleri gibi. Hiçbirisi ötekisine benzemiyor.

"Hep böyle ceketler giyiyorsun öyle mi Oğuz?"

"Hep askeriye işi giyerim, başka bir şey giymem."

"Seviyorsun değil mi?"

"Askerliği ufaktan beri seviyoruz ama almadılar, bir ara almıyoruz seni, dediler. Biz de ümidi kestik, çıkardık asker parkasını..."

"Niye almıyorlar, şişmanlıktan dolayı mı?"

"Şişmanlıktan."

"Sen de yemek yeme."

"Yemesek de olmuyor, adam susuyor, su içiyor gene şişmanlıyor."

"Bak Oğuz senden bir ricam daha olacak. Şu misketçilik için birkaç soru daha soracağım sana. Olur mu? Haydi sorayım."

"Sor," dedi Oğuz, sesi daha da kalınlaşarak. Yarasını, onulmaz yarasını deşiyordum Oğuzun.

"Bir günde kaç tane misket kazandığın oluyordu, aklında mı?"

Bu sorum Oğuzun hoşuna gitti, güldü, sesli sesli. Hemen de karşılık verdi, hiç düşünmeden.

"Bazan dokuz yüz, bazan iki bin."

"İki bin aldığın oldu mu?"

"İki bin tane aldığım oluyordu."

Zenginden kazanıp...

"Kimdi bu çocuklar, kaç çocuktan iki bin bilye topluyordun?"

"Bunlar öyle çocuklar, içlerinde çok da zenginleri var. Bunlar, bu çocuklar giderler başka mahallelere, kazanırlar, ben de onlardan üterim, olur biter. Ben de onlara satarım, gene üterim gene satarım, gene üterim gene satarım."

"Bunların içinde yurttan da çocuklar var mıydı?"

"Yoktu. Ben kazandığım misketleri getirir yurttaki çocuklara verirdim, onlar da çukur oynarlardı."

Bu çukurun nasıl bir oyun olduğunu bilmiyorum, Oğuza da sormayı unutmuşum.

"Bu oburluk o günlerden kaldı işte."

"Nasıl?"

"Çocuklara misket verirdim, önlerindeki böreklerini alır gövdeye indirirdim. Vereyim üç misket, ver böreği, kıymalı börek... Güzel güzel börekler, ben hepsini kandırırdım, böreklerin hepsini alırdım, dolaba tıkardım, geceleyin kalkıp hepsini yerdim."

"Misket paraları?"

"Onları da yiyeceğe verirdim. İşte misketçilik beni bu hale getirdi."

"İki bin, üç bin misketi nereye koyuyordun yahu?"

"Süt torbaları vardı yurtta, torbaları çalıyor misketlerle dolduruyordum."

Oğuzun üvey kardeşi de misketçiymiş ama, Oğuz kadar hiç olabilir miymiş! O koltuğu kitaplı abi demiş ki, dünya dünya olalı senin gibi bir misket nişancısı görmemiştir, demiş.

"Kardeşini görmeye gidiyor musun, kaç yaşında var o? Onu seviyor musun?"

"Ben onu seviyorum ama, o beni seviyor mu ne bileyim, çünkü öz kardeş sayılırız. O da aynı bana benziyor, adı Lütfi. İyi bir çocuk."

"Sen ona hediye falan götürüyor musun, misket, top?"

"Olsa götürürüm, hiçbir şeyim yok ki... Aaaaah, bir şeylerim olsa da ona her gün bir şeyler götürsem de bir sevinse. Çünkü tıpkı bana benziyor. Ağzı, burnu gözleri. Şişman da değil... Şu bilyecilik olmasa, ben de çocukları kandırıp yemeklerini, böreklerini yemeseydim ben de kardeşim gibi olacaktım demek ki... On üç yaşında ama aslan gibi bir çocuk. Nasıl giderim bu halle oraya, perişan halle? Yazık değil mi çocuğa, bir de onu, kendime acındırayım da üzülsün fıkara, değil mi? Kardeştir, hiç üzülmez olur mu?"

Ankarada yaşam

Oğuzun Ankara yaşamı belalı. Bilyecilikten başka bir de oyuncakçılığı var Oğuzun ama...

Tuna Oteli neresi? Yenişehirde, ya da Ulus yörelerinde bir yerde olacak. Her neyse, nerede olursa olsun, yedi yaşında bir çocuk. Ankaranın neresinde olursa olsun Gençlik Parkını bulabilir.

Oğuz otelden kaçıyordu. Anasının verdiği, o bağlandığı

evden de kaçıyordu. Sözümona okula gidiyordu. Ama caddeler büyülemişti Oğuzu. Caddelerde vitrinleri seviyordu. Bir de akşamüstleri Kızılaydaki, ağaçların üstüne gelip konan, üst üste vıcırdaşan sığırcıklara bayılıyordu. Gün akşama kadar vitrinlere bakıyor bakıyor, akşam olunca da Kızılaya geliyor dalıyordu, üst üste, alt alta dallara konmaya çalışan vıcırdaşan kuşlara. Amcalar bazan ona sorular soruyorlardı. Nereden geldin, adın ne, burada ne yapıyorsun? Kör müydüler, gözleri görmüyor muydu, işte şuracıkta durmuş kuşları seyreyliyordu. Kuşları seyreylerken bir gün anası onu orada dalmış gitmiş yakaladı. O kadar kalabalığın içinde, Kızılayın ortasında yer misin yemez misin, yer misin yemez misin?

Oğuz bu dayaktan sonra o kadar utandı, o kadar utandı ki, bir daha oraya ayak basamadı. Kuşları da bir özlüyordu ki... Herkes, herkes görmüştü o dayak yerken. Bir daha nasıl giderdi oraya? Herkes, işte anasından dayak yiyen çocuk gene geldi buraya demezler miydi? Kim bilir daha da ne sorular sorarlardı?

Gene yollara, caddelere düştü. Vitrinler bayramyeriydi, gene vitrinlere düştü. Her gün yeni bir vitrin, yeni yeni pırıltılar, şaşkınlıklarla karşılaşıyor. Her gün bir vitrine tutuluyordu. Sonunda vardı vardı, arayan belasını da mevlasını da bulur. Yedi yaşında çocuk, yani Oğuz, Ankarada neler, ne yerler bulmamıştı. Acıkınca bir sandviççiden bir sandviç aşırıveriyordu. Onun ustası olmuştu artık. Ankaranın da ustası olmuştu. Sonunda vardı vardı, oyuncakçı dükkanlarına takıldı kaldı. İşte en çok bu oyuncaklar hoşuna gitmişti. Vitrinde neler neler, ne oyuncaklar yoktu ki... Bir gün tezgahtar arkasını dönünce koşarak dükkana girdi, kocaman bir zürafa duruyordu içerde, vardı elini sırtına koydu zürafanın. Sen misin elini koyan, tezgahtarın geri dönmesiyle bir tokadı Oğuza aşk etmesi bir oldu. Oğuz tokadı öylesine sert yemişti ki, hemen yere düştü. Burnu da kanıyordu. O kadar çok ağladı ki, dükkancı, tezgahtar değil dükkancı ona bir küçücük köpek verdi.

İşte bu köpeği daha saklar Oğuz. Her şeyini yitirir de bu köpeği Oğuz yitiremez. Yitirirse eğer bu köpeği Oğuz bir gün, ona ölecekmiş gibi gelir. Şimdi deseler ki, Oğuz, senin küçük köpeğin kayboldu. Oğuz bomboş kalır, bomboş kalınca da şu dünyanın ortasında, yapayalnız kalır, yapayalnız kalınca da çıldırır, doğru Bakırköye... Aman Allah, aman Allah, Allah göstermesin. Herkesin dünyada bir şeyi var, Oğuzun da uğuru mu desek ona tutkusu mu, bir köpeciği var, yedi yaşından bu yana bir gün olsun, gece olsun gündüz olsun, yanından ayırmadığı.

6 Ekim 1975

Gençlik Parkında yepyeni bir dünya bulmuştu...

Bir gün yürüye yürüye Gençlik Parkını da buldu. Geç kalmıştı Gençlik Parkını bulmakta. Orada trenlere bindi çocuklarla birlikte, parası olmadığını biletsiz olduğunu anlayınca trenciler onu oyuncak trenden indirdiler. Kayıklara bindi gene indirdiler. O gene kaçak, trenlere bindi, gene kayıklara bindi. Gene bir yolunu buldu, dönmedolaplara atladı. Atlıkarıncaları seyretti. Bir daha da Gençlik Parkından ayrılmadı. Her sabah doğru Gençlik Parkına... Gün akşam oluncaya kadar. Bazı bazı Gençlik Parkında gece yarılarına kadar da kalıyordu. Anası onu dövüyordu öldürüyordu ama o ne pahasına olursa olsun Gençlik Parkını anasına söylemiyordu.

Büyülü oyuncaklar

Gençlik Parkını bulduğunun ya ikinci ya üçüncü günüydü başka, başka büyülü bir şey gördü Oğuz. İşte bu Oğuzun bütün yaşamını değiştirdi. Dünyasını altüst etti. Oyuncaklar gördü oyuncaklar! Hem de ne kadar çok oyuncuklar. Hepsini sergilemişlerdi, kocaman, çok... Deniz simitleri ki, kırmızı, mavi, sarı... Yeşili de vardı... Simitlerin bir kısmı kurbağaya

benziyordu. Bazılarının üstlerinde kuğu kuşları, ördek, kaz, öteki, kimsenin hiç bilmediği, görmediği kuş başları... Kamyonlar, otobüsler, ateş eden, durmadan kuyruğundan ateş saçan tanklar, bum bum, buuum, sesler çıkaran... Helikopterler, uçaklar, toplar, cipler, ateş eden mitralyözler... Naylon torbalarda ağzına kadar dolu cam bilyeler, cam bilyeleri bir de bir yere, bir sandığın içine doldurmuşlar, tepeleme de yığmışlar. Denizde yüzen kocaman botlar. Hele bir palyaço vardı. Pembe pantolon, çizgili gömlek giydirmişlerdi, yuvarlak burnu kıpkırmızıydı. Gözleri mavi mavi çakıyordu, cam cam... Bilyeler, camlar, zürafalar, pembe pembe köpekler, tavşanlar ki zıplıyorlar, tıpkı tıpkı canlı gibi. Ceylanlar, ne güzel, burunlarını havaya kaldırmışlar. Oğuz bütün bunları öyle bir ansıyor ki, en küçük ayrıntısına kadar, noktalarına, çizgilerine kadar. Palyaço gülüyor, aslan uyuz olmuş ağlıyordu. Ceylan kaçacak yer arıyordu. Maymun durmuş öyle, herkese gülüyordu. Atlar koşuyorlardı. Hepsi de yeşil atlardı, mavi bir çayırda koşuyorlardı. Bir tren durmadan gidip geliyordu yerde, çuf çuf, çuuuuuuuuf, çuf çuf çuf... Çuuuuuuf. Uzun düdüğünü de öttürüyordu. Belki yüz tane renk renk köpek, belki yüz tane kocaman at, çocukların üstüne bindiği. Daha neler neler. Filler ki, Oğuz hep sesini duyuyordu fillerin, filler onlara canlı geliyordu. İlk günler hiçbirisinin adını bilmiyordu ya, günler geçtikçe hepsinin teker teker adını belledi. Canlılarını, sahicilerini hiç görmemişti ki... Haaa, kedi, köpek görmüştü. Bir de at mı ne görmüştü. Sütçünün müydü? Ördek de görmüştü ama, tavşan hiç görmemişti.

Yemek bile aklına gelmedi

Oraya oturup kalmış gözlerini hiç ayıramıyordu ilk gün. Akşam oldu otele döndü, hep gülüyor oynuyordu. Deli gibi olmuştu. O gün ya uyumadı hiç ya da hep oyuncakları gördü düşünde. Sabah erkenden, daha otelde kimsecikler uyanma-

dan, sokağa çıktı. Gençlik Parkına geldi ki daha park açılmamış, bekledi. Açılınca hemen içeriye süzülüverdi. Gene karşıya geçip gözlerini kırpmadan oyuncaklara dikti. O zürafayı var ya, o zürafayı okşamak istiyordu, istiyordu ama korkuyordu, ya döverlerse, gene dövüp de burnunu kanatırlarsa... O gün de yemek yemek hiç aklına gelmedi. Ertesi gün bir baktı ki, açlıktan ölüyor. Gençlik Parkında sandviççi çok, hemen yanaştı, alışmış ya, yağdan kıl çeker gibi, aldı, bir karnını doyurdu, hemen oyuncakların karşısına... Gene gözleri büyülenmiş gibi... Gözlerini kırpmadan... Aaah, şu zürafayı bir okşayabilse... Korkuyor... Başka da bir şey düşünmüyor. Oyuncaklar, her biri bir yerden gözlerinin önünde başlıyorlar oynamaya.

Adamlar geliyorlar, geç farkına varıyor Oğuz geç, tüfekleri alıyorlar, nişanlıyorlar, basıyorlar tetiğe. Bir ejderha var, öteki karşı duvarda. Ejderhanın bütün sırtında, boynunda, ağzında, yalım çıkan yerde boyalı, renk renk yuvarlaklar. İnsanlar o yuvarlaklara atıyorlar, vurunca onlara, oyuncaklar veriyor oyuncakçı. Parayla satmıyor oyuncakları o, yuvarlakları vurana veriyor.

Oğuzu bir adam gördü. Oğuza baktı baktı, Oğuz ona bakmadı, hep zürafaya bakıyordu. Onu okşamak istiyordu. Adam geldi Oğuza sordu: "Hangi oyuncağı istiyorsun küçük?" Oğuz korktu, irkildi, korkusundan kaçmak istedi, kaçamadı. Baktı ki adam gülüyor, iyi bir adam, saçlarını da okşuyor, şimdiye kadar hiç kimse onun saçlarını okşamamıştı, hoşuna gitti. Oğuz da güldü, ağzı kulaklarına vararak, bir güldü, bir güldü, adam Oğuzu deli sandı. Oğuz gülerken parmağıyla hep zürafayı gösteriyordu. "İşte onu, onu istiyoruuuuuum." Çok da utanıyordu.

Pembe tavşan

Adam gitti bir tüfek istedi, nişan aldı, bastı tetiğe, yuvarlak düştü. Adama bir tavşan uzattı o tüfeği dolduran, ağzı boydan boya boyalı kız... Saçları da çok uzundu kızın. Gülüyordu

durmadan. Adam o tüfeği doldururken kızın elini okşuyordu, öteki de gülüyordu da adama bir şey demiyordu. Oğuz bir ara onun, yani adamın, kızın memesine değdiğini de gördü. Kız bu sefer iyice güldü. Gülerek de bir şeyler söyledi, Oğuz tabii bir şey anlamadı bu sözlerden. Adam tavşanı gülerek Oğuza fırlattı, Oğuz havada yakaladı pembe tavşanı. Tüyleri yumuşacıktı, ne güzel. Oğuzun elleri sıcacık, tüylerin içine gömüldü, ooooh!

Adam bir daha nişan aldı, Oğuzun az daha yüreği duruyordu, soluk alamıyordu. Gözlerini de zürafadan hiç ayıramıyordu. Gene çınlayarak düştü yuvarlak. Kırmızı bir yuvarlaktı bu. Küçücük bir otomobil verdi kız adama, adam da kız da gülüyorlardı hep...

Sonra daha bir sürü sıktı adam, bazan hiçbir şey vermiyordu kız adama. Adam durmadan kıza para veriyordu. Adamın bıyıkları vardı, sivri. Sigara da içiyordu. Yakası açıktı.

Nişan alır, sıkarken hep "zürafa, zürafa, zürafa," diyordu. Oğuz, işte o zaman o okşamak istediği tuhaf yaratığın zürafa olduğunu anladı.

Adam baktı ki zürafayı alamadı çocuğa, yoruldu: "Yeter artık," dedi. "Bu kadar oyuncak da sana yeter. Yarın sana o uzun boyunluyu da vururum."

Ama Oğuz, zürafayı istiyordu

Oğuzun kucağı, yanı yönü oyuncaklarla dolmuştu. Sevinç içindeydi ama, o zürafayı okşamak istiyordu. Öyle iyi bir kızdı ki boyalı kız, söylese o uzun boyunluyu ona okşatırdı. Ama korkuyordu Oğuz, bir kere gözü korkmuştu, ne yapsın. O uzun boyunludan gözü korkmuştu. Oyuncakları biribirine bağlayıp otele döndü akşam olunca. Annesi sordu, dövdü, Oğuz, bu oyuncakları ona adamların sokakta verdiklerini söyledi. Başka hiçbir şey söylemedi. Gençlik Parkını bir söyleseydi anasına, bir daha oraya gidebilir miydi? Bütün gece

sabaha kadar oyuncaklarıyla oynadı. Uyanınca bir baktı ki, yatakta değil, yerde oyuncakların arasında... Hemen koştu Gençlik Parkına. Gözünü zürafaya takıp beklemeye başladı. Adamlar nişan alıyorlar, çıngırtıyla, yeşil, ak, sarı, kırmızı demir yuvarlaklar düşüyorlardı. O bıyıklı adam bir türlü gelmiyordu. Sonunda geldi, gene çalıştı çalıştı vuramadı zürafayı. Öteki adamlar da o bıyıklı adam gibi yapıp oyuncakları Oğuza veriyorlardı. Oğuz yüreği ağzında zürafayı bekliyordu. Gene kimse zürafayı vuramadı. Bir zürafa bir de pırıl pırıl bilyeleri kimse vuramıyordu. Naylon torbalar içindeydi bilyeler, bilyeler ki kocaman, mavi, sarı kırmızı, yeşil. Gün altında öyle bir pırıltı, öyle bir pırıltı, pırıltıları kuş gibi ötüyordu.

Gün akşam olunca gene oyuncakları...

Odası oyuncakla dolmuştu.

O bıyıklı adam her gün geliyor, nişan alıyor, sıkıyor, her şeyi vuruyor zürafayı vuramıyordu. Öteki adamlar da öyle... İllet olmuştu Oğuz, hastalanmıştı.

Bir gün geldi ki oraya, o boyalı kız yok. Yerinde başka, kara saçlı, boynu uzun başka bir kız. Gözleri de bir büyük, bir büyük ki balık gözleri gibi. Balık gözlü bu kız hiç gülmüyor.

Oğuz bekledi, bekledi, işi çoktan çakmıştı zaten, o bıyıklı da gelmedi. Çok canı sıkıldı Oğuzun. O balık gözlü kız başka bir bıyıklıya diyordu ki, bir adama kaçtı Emine, bir adama. Buraya her gün gelen bir adam varmış...

Aradan ne kadar geçti Oğuz hiç ansıyamıyor, geçmiş gün, artık ona oyuncak veren azalmıştı da... Belki oyuncakçının işleri azalmıştı. Sahi, doğrusu adamlar daha ilgilenmiyorlardı tüfeklerle, oyuncaklarla... Ama gene de her gün beş altı oyuncak düşüyordu Oğuza. Kocaman kocaman adamlar, eğer çocukları yoksa ne yapacaklar oyuncağı. Hazır orada bir de çocuk bekliyor, veriveriyorlardı oyuncağı çocuğa. O balık gözlü kız var ya, kurnaz bir gün Oğuzdan oyuncakları satın almaya kalktı, Oğuz da ona oyuncaklarını vermedi, verir mi hiç ona oyuncaklarını, parayı ne yapacak Oğuz? Para ne işine yarar ki

Oğuzun. Oğuz bir yanar ki akıl edemediğine... İşte o zaman balık gözlü kıza beş tane, on tane oyuncak verse de alsaydı zürafayı, torba torba bilyeleri, olmaz mıydı? Belki de bütün bu işler başına gelmezdi. Akıl etmedi aaaaah, akılsız kafa aaaaah!

En sonunda

Oğuz bir sabah erkenden parka damladı, bıkmış usanmıştı, kararlıydı Oğuz bugün. Artık balık gözlü kızı da iyi tanımıştı ne yapıyor, nasıl arkasını dönüyor, nerede bakıyor, onun her devinimini ezberlemişti. Nasıl, ne yapacağını da günlerdir tasarlamıştı. Oyuncakların içine daldığını, zürafayı boynundan yakalayıp aldığını, bir eliyle de bilye torbasını kaptığını biliyor. Bir de hayal meyal parkın kapısına koştuğunu anımsıyor. Sonra zorlan, yerlerde yuvarlaya yuvarlaya, döverek, elinden zürafayı almaya çalıştıklarını, kenetlenmiş elinin bir türlü açılmadığını, zürafanın boynunun koptuğunu, bilyelerin yere tozların içine yuvarlandıklarını anımsıyor. Polislerin parlayan yıldızları, kızın açılmış, üç dört misli açılmış, korkmuş, öfkelenmiş gözleri olduğu gibi aklında.

Oğuzu bir karakola mı ne götürüyorlar. Akşam anası geliyor, hep ağlıyor. Hem ona beddua ediyor hem de ağlıyor. Sonra da götürüp onu çocuk yurduna veriyor.

Oğuz çocuk yurdundan kaçıp kaçıp Gençlik Parkının kapısına geliyor ama, sonunda ödü kopup, yüreği çarp ha çarp edip kapıdan içeriye giremiyor.

9 Ekim 1975

Nereden geliyordu, akşam hangi yöne gidiyordu...

Metini buralarda, Florya düzlüğünde hep görüyordum. Çok zayıf, saçları dimdik, sarı, pantolonu dizlerine kadar saçaklamış, rengini yitirmiş, üst üste yamalı, ayakkabıları kocaman, yırtık, ayaklarından kaçmaya yüz tutmuş, uzun boylu, duru mavi gözlü bir çocuktu.

Aylardan ekimdi, Florya düzlüğüne çocuklar kuş ağlarını kurmuşlar öbek öbek, gökten geçen kuş sürülerini bekliyorlardı. Kafeslerin içindeki kuşlar çırpınıyorlardı. Yel bir ordan bir ordan esiyordu. Güneş vardı, yaz güneşi gibi çökmüştü. Uzaktaki deniz ışıltıyla yanıyor, biçimden biçime, renkten renge giriyordu. Ben düzlükteki ağları dolaşıyordum. Aşağı yukarı çocukların çoğuyla tanışlığım vardı, en azından bir göz tanışlığı. Metini ne zaman tanıdım anımsayamıyorum. Orada, o da benimle birlikte elleri yırtık ceplerinde, azıcık öne yumulmuş, hep üşür gibi dolaşıp duruyordu ortalıkta. Gidiyor, bir kuş ağının yanında duruyor, öteden iplerinin başında, tetikte kuşların gelip dikenlerine konmasını bekleyen gerilmiş çocuklara bakıyordu. Bazı dizüstü çöküyor, bazı bağdaş kuruyor, bazı ağzı aşağı yatmış gözlerini kapanacak ağa, çırpınacak kuşlara dikmiş, kıpırdamadan öyle kalakalıyordu. Ne zamandı bilmiyorum, ister istemez, ben de Metini izlemeye başladım. Uzun

bir süre benim onu izlediğimin farkına varmadı. Onu merak ettiğimin, ardınca ağdan ağa dolaştığımın farkına varmadı. Hiçbir çocuk topluluğuna yanaşmıyor, girmiyordu. Bir korkusu, bir çekingenliği vardı. Başına bir iş mi gelmişti? Çocuklar ona bir şeyler mi yapmışlardı, düşünüyor bulamıyordum. Bir tek çocukla konuştuğunu, konuşmak, onlara katılmak için en küçük bir çaba gösterdiğini de görmedim. Kasım ortasına kadar o ağ senin, bu kuşçu benim dolaştı durdu. Gözlerini de hiç mi hiç yakalanan kuşlardan ayırmıyordu.

Mor bir ağ

Basınköyden Floryaya inen toprak yolun alt başındaki çeşmenin altındaki düzlükte mor bir ağ kurulmuştu. Ağ çok büyüktü. Altı tane çocuk bekliyordu ağın başını. Beş tane erkete kafesi konmuştu ağın yöresine. Üç tane petaniya çatalı ağın ağzındaydı. Her ağda ikişerden altı kuş. Canlı, renkli, ışıltılı, çırpınan, fıkır fıkır altı kuş. Kuşun dördü sakaydı. Bizim buralarda sakadan, öyle diri, güzel sakalardan petaniya yapmazlar. Bunlar başkaydı, çocuklardan yalnız bir tanesini tanıyordum. Karşı Şenlikköydendi, altı yaşından bu yana da kuş yakalıyordu düzlükte. Çok usta bir kuşçu olduğu belliydi. Metini burada da gördüm. Sabahın alacasına sığınmış, o ulu kavağın kökünün oraya büzülmüştü. Gözlerini de ağa dikmişti. Gözleri arada bir ağdan çocuklara, çocuklardan ağa gidip geliyordu. Sinmiş, gerilmiş, avına atılmaya hazırlanan bir alıcı kuşa benziyordu. Çocuklar bekliyorlardı, o da bekliyordu. Gökten kuş falan geçtiği yoktu. Çocuklar umutsuzlukla uzun bir süre gözlerini göğe dikiyorlar, Metin de onlarla birlikte gözlerini göğe dikiyordu. Çocuklar ağlara dönüyorlar, o da öyle. Dedim ki bugün akşama kadar Metini izleyeceğim. Ne yapacak bakalım, nedir bunun hali tavrı? Ne istiyor burada kuşlardan kuşçulardan, derdi ne? İnsan böylesileri çok merak ediyor. Sonra hiç katılmadan günlerdir gidip geliyor düzlükte o ağdan bu ağa. Karşı ayva ağacının altına oturdum

ben de. Bu ağacı severim. Kocaman, eski, gövdesi kırışmış, kabuğu yarık yarık bir ağaçtır bu. Baharda şıkırdım gibi çiçek açar. Dal yaprak gözükmez çiçekten. Arılar çokuşur başına, oğul verir gibi. Bu İstanbulda öyle çok arı, öyle çok böcek yoktur. Gene de bu ayva ağacına çok arı konar. İstanbulun çiçekleri öyle fazla da kokmaz. Bu yaşlı ayva ağacının çiçekleri kokuyordu, bayıltıcı. Çok uzaktan geliyordu kokusu. Haa, ben bu ağaçta hiç meyve görmedim. Kocaman çiçekleri olan bir ağaçtı bu. Boz yaprakları tüylüydü. Ayva ağacı olduğunu ne biliyordum öyleyse? Bizim Çukurovada hiç ayva ağacı görmemiştim. Belki bizim Çukurda hiç ayva yetişmez, bilmiyorum. Öyleyse bu kocaman pembe çiçekler açan ağacı ayvaya nasıl, niçin benzettim, bilmem. Birisini bulsam da sorsam. Ama bana öyle geliyor ki bu ağaç ayvadır. Niçin o kadar çiçekli ağacın bir tek meyvesini göremedim. Vermiyor muydu acaba? Yoksa ben daha ulaşmadan çocuklar yoluyorlar mıydı? Salt ağacın meyvesini yakalamak için kısa aralıklarla her güz ağaca çok gittim. Ama bir tek meyveyle karşılaşmadım. İşte bu ağacın altına oturdum, sırtımı da gövdeye verdim. Ağaç yapraklarının yarıdan çoğunu dökmüştü.

Metin ağzı aşağı yatmıştı, yönü ağda, gözleri bir çocuklarda, bir gökte, bir petaniyalarda. Arada da bana bakıyordu. Derken tanyerleri usuldan ışıdı. İstanbulun üstünü bir pembeliktir aldı. Birkaç bulut çıktı Haliç üstünden, bu yöne akmaya başladılar.

Bir küme kuş

Metinin birden ayağa fırladığını sonra yavaşça gerisingeri toprağa diz çöktüğünü gördüm. Tam bu sırada üstümüzden de bir küme kuş çavdı geçti. Çocuklar telaşla ayağa fırladılar, kuşlar gibi hep bir ağızdan ötmeye başladılar, petaniyalar havalandılar birer ikişer karış, toprağa geri indiler. Erkete kuşlardan birisi durmadan öyle bir ötüyordu ki... Bu telaş, bu kıyamet ortasında bir ara Metini unuttum. Öteki çocuklara,

kuşlara dalmışım. Derken zikzaklar çizerek ormanın üstüne kadar giden kuş kümesi geri döndü, gene çocuklarda telaş, bu ara Metini gördüm, o da kalkmış, o da ötekilerden daha coşkulu, kuşları öterek çağırıyor. Kuşlar, hooooop, geldiler dikenlere kondular, onlar konar konmaz da üstlerine ağlar kapandı. Kuşlar ağların içinde çırpındılar kaldılar. Metin, kuşlar ağlarda kalınca kendi yöresinde birkaç kere döndü, koşan çocuklarla aynı anda ağa doğru bir iki adım attı, sonra durdu, arkasına döndü, ağır ağır, bir iki adım attı, olduğu yere sağıldı sonra da... Sonra da çocuklar ağdan kuşları toplarlarken ayağa kalktı, yanına yönüne boş gözlerle bakındı, denize karşı durdu, ağacın tepesine baktı, gözlerini çeşmenin akar suyuna dikti. Vardı, bir an için elini suya soktu, soktuğu gibi de geri çekti. Sağına soluna döndü. Elleri yanlarına düştü. Öyle bir süre hiç kıpırdamadan, hiçbir yere bakmadan kalakaldı. Ne yapacağını bilmez bir hali vardı. Tepeden tırnağa şaşkınlık içinde kalmış bir hali vardı. Ayaklarını sürükleyerek, yürümez gibi yürüyerek uzaklaştığını gördüm. Uzaktan onu izledim. Ormanı geçti, Şenlikköye doğru yöneldi, bir ara durdu, sonra geri döndü. Ormanın Florya yönündeki çukurda başka bir çocuk topluluğunun ağları vardı. Onların az ilerilerine geldi durdu. Yönünü doğan güne döndü. Terlemişti. Halbuki ortalık serindi. Az sonra yere sağılıverdi. Öyle oturur gibi değil de, yere akar gibi oturuverdi. Kıpırdamadan duruyor, kuşlar geçerken, ya da çocuklar ağdan kuşları toplarlarken canlanıyor, onlara birkaç adım atıyor, duruyor, şaşkınlıkla dönüyor, sonra da oradan yürümezmiş gibi ayrılıyor, başka bir kümeye yöneliyordu.

Öğleye doğru bir topluluğa yaklaşırken onların yanında durmadan geçtiğini gördüm. Yaklaştım, çocuklar yemek yiyorlardı. Metin bir kere dönüp de bakmadı onlara.

Belki bir hafta, belki on beş gün Metin hep böyleydi. Nereden geliyordu, akşam olunca hangi yöne gidiyordu, bir türlü çıkaramadım. Belki çok uzaklardan, belki de şu yakınlardaki

Cennetmahallesinden, Şenlikköyden, belki de aşağıdan Çekmece gölünün kıyısındaki evlerden geliyordu. Çıkaramadım.

Benim onu izlediğimi bir keresinde çakar gibi oldu. Yüzünde bir ikircik sonra da bir kızgınlık gölgesini görür gibi oldum. Oralı olmadım. Hemencecik o da boş verdi. Beni görmemiş gibi yaptı. Sonra kaş altından arada bir beni dikizlediğini gördüm. Çocuklar beni çağırdıkça, benimle konuştukça yüzü bir açılıyor bir kapanıyordu.

Nasıl tanıştık, nasıl konuştuk, şimdi hiç anımsamıyorum. Öyle yan yana oturuyor, bir ağa gözümüzü dikiyor, hiç konuşmadan çocukların kuş yakalamalarına bakıyorduk. Kuşlar gelince küme küme, kuşlar yakalanınca ikimiz de içimizdeki coşkuyu saklıyor, sanki hiçbir şey olmuyormuş gibi, aldırmıyorduk. Öylece bakıyorduk. İçimizden, ben de biliyordum, o da, bütün varlığımızla çocuklara, kuşlara katılıyorduk.

Akşam olmuş dönüyorduk. Metin, gözlerini gözlerime dikti, araştırdı, baktı, yokladı... Başını yere dikti. Bir şeyler söylendi kendi kendine... Cık cık cık, yaptı. Ben ona baktım. Durdum bir daha, bir daha baktım. Cık cık cık... Başını kıvırdı, hayıflandı. Yüzü değişti, ağlamaklı bir hal aldı, cık cık cık...

"Ne var Metin?" dedim.

"Bir şey yok abi, bir şey yok," dedi.

"Bir şey var ki..."

Denizin kıyısına indik, kıyıya taşların üstüne oturduk.

"Bu martıları kimse yakalamıyor, ne iyi, değil mi?" dedi. Gözlerini dikmiş, tetikte, bana bakıyordu. "Para etmezler de onun için değil mi?" dedi. "Bir de çok çirkinler de ondan değil mi, martılar çirkin olduklarından dolayı yakayı kurtarıyorlar. Martılar çok çirkinler değil mi? Etleri de yenmez, değil mi?"

Bir şey var dilinin altında

"Bir şey var senin dilinin altında. Nerde oturuyorsun sen?"

"Ben mi?"

"Sen ya..."

"İşte bir yerlerde. Ne olacak yani nerde oturduğum, neye yarar ki... Garip kuşun... Bu sakaların, floryaların, isketelerin..."

"Eeee?"

"Yuvaları olur mu?"

"Olmaz mı?"

Bu kuşların, küçücük, nerden gelip nerelere gittikleri belli mi? Uzun uzun tartıştık kuşların yuvaları üstüne, martılar, leylekler üstüne. Balıkçıllar üstüne. Leyleklerin yuvaları vardı, leyleklerin yuvalarını Allah değil kendileri yapıyorlardı. Metin çok leylek yuvası görmüştü. Bir de Eyüp Sultandaki leylekleri görmüştü. Onlara çok acıyordu. Boynu bükük, garip, kimsesiz leyleklerdi bunlar. Garip, hasta, uçmayı unutmuş. Kanatlarını kullanamayan leylek iki gözü kör adamlara benziyordu.

Sonra birden köpürdü Metin, ateşe yalıma kesmişti. Söv babam söv ediyordu herkese. Kendinden geçmiş...

Ben orada denizin kıyısında durmuş Metini şaşkınlıkla seyrediyordum. O küçücük çocuk kabarmış, heybetlenmiş, sesi keskinleşmiş, inanılmaz bir öfkede veryansın ediyordu. Bir öfke çılgınlığında sövüyordu.

Karşıdan gelen balıkçıları da gördü, onlara veryansın etti.

"Balıkçıdan ne istiyorsun?"

"Balıkçıların da analarını avratlarını..."

Yanımızdan bir şoför geçti dolmuşunun içinde. Araba şıngır mıngır dökülüyordu. Boyaları kavlamış, kavlayan yerlerden paslar fışkırmış, delinmiş. Çamurluklar binbir biçimde kıvrılmış, kopmuş. Şoföre de sövdü. Ödüm koptu, şimdi dönüp bana da sövecek diye. Sövecek de, yeni tanıştık daha,

aramızda hır kopacak diye. Kum kayıkları vardı denizde. Bir adam yarı beline kadar suya girmiş, denizden kürek kürek kum alıyordu, alıp kayığa dolduruyordu sular damlayan kumları. Boynu uzamıştı adamın, upuzun sünmüştü acıyla, yorgunlukla. Boynu görünüyordu hep, kırışmış. Metin onun durmadan boynuna sövüyordu. Bir kadın geçti yanımızdan, önüne geçti ona da sövdü. Kadın o biçim kadınlardandı. Aşağıdaki gazinoda çalıştığını ben biliyordum, meğer Metin de biliyormuş. Ona ağza alınmaz küfürler savurdu.

Kadın Metine baktı baktı, burun kıvırdı:

"Haydi oradan aç köpek," dedi. "Açlık başına vurmuş ağabey," dedi, bana da dönüp. "Açlık bu itin başına vurmuş da ne yapacağını bilmiyor. Haydi oradan aç köpek, sen karnını doyur. Bak nasıl kuzu gibi olursun."

Yürüdü gitti.

Arkasından Metin daha beter, daha duyulmamış küfürlerle sövdü.

Kadın uzaklaşmış gitmişken geri döndü, güldü tepeden:

"Şimdi yanına gelirsem aç kudurmuş köpek, bir bacağına basar, şöyle seni ikiye ayırırım. Sen de beni mi buldun sövecek?"

Bir anda kadının gülüşü öfkeye çevrilmişti, korktum bir olay çıkacak diye. Kadının öfkesi Metinin sesini bir an için kıstı. Sonra sövmelerini sürdürdü Metin. Sesi gittikçe iniyor, Metin gittikçe durgunlaşıyordu. Sonunda sayıklar gibi kısık bir sesle konuşmaya başladı. Ne konuştuğu anlaşılmıyordu. Sanıyorum ki, ben de bu arada, Allah ne verdiyse payımı Metinden aldım. Bana öyle geliyor. Metin konuşmayı kesince, yüzüme bir süre bakamadı, oradan anladım ki ben de bu arada kalayı yemişim. Ya da kendi şahsıma sövdüğünü duydum da aldırmamazlığı kendime yediremedim de duymamışçılığa vurdum. Belki de bu. Ne yapayım, bu kudurmuş herifle bir de ben mi hır çıkarayım, çıkarayım da canına okuyayım? Hazır bana güvenmişken.

Ter içinde kalmış, kayanın üstüne çöktü. Eli ayağı, bütün bedeni seğirmeler, titremeler içinde.

Bana döndü, sert:

"Kusura kalma," dedi. "Sana bir sözüm yok. Şimdiye kadar, ben bulaşmadan, ilk olaraktandır ki, sen geldin bana merhaba, dedin. Ben de sana ne güzel davrandım değil mi?"

"Bana bir şey yapmadın ki sen."

"Yaptım, yaptım ya kusura kalma. İnsanoğlu nankördür. Sen bana nasıl davrandın, ben sana ne karşılık verdim..."

Konuştukça özür diledikçe titremesi duruyordu.

10 Ekim 1975

Metine yemek ısmarladım, "Ben az yemeliyim, zaten çok az yemek yerim," dedi

İyice durgunlaştı, sapsarı kesilmiş yüzü, gene öyle sapsarıydı. Gittikçe mat bir hal alıyordu.

Başını kaldırdı, yılgın, bıkmış, küs bir sesle:

"Ablaya ayıp ettik değil mi?" dedi. "Yazık değil mi? Onun başı zaten kim bilir nasıl da belada. Orospuların başı her zaman beladadır. Böyle durduklarına bakmayın onların. Ben onları çok gördüm. Onlar hep ağlarlar."

Şoförden, balıkçılardan, kumcudan, kime sövmüşse hepsinden teker teker özür diledi. O, kötü bir insandı, önüne gelene, suçsuz insanlara nedense çok çok kızıyor, sonra da... Sonra da köpekler gibi pişman oluyordu. Pişman olduktan sonra da neden pişman oldum, diye gene kızıyor, kendinden utanıyordu.

Birden küçücük, yakalanmış, yakalanınca gözleri büyümüş kuşlara geçti.

Gene coşkuyla başladı, yüzü kedere kesti. Nerdeyse ağlayacak.

"Yakalıyorlar," dedi. "Aaaaah, yakalıyorlar. Yüreğim parçalanıyor bu küçücük kuşlara. Deli oluyorum. Bir de görsen onları yakalandıkları zaman. Aman aman, bir görsen, gözleri fıldır fıldır. Deli gözleri hepsinin de gözleri. Bir titriyorlar yakalandıkları zaman, titremekten uçuyorlar, ölüyorlar, değil mi?

Çok gördün değil mi? İnsan yüreği nasıl dayanır, ben dayanamıyorum. Bir de güzeller, bir de güzeller. Çok merak ediyorum da, hep dolaşıyorum, nereden gelip nereye gidiyorlar, yuvaları var mı, nereye yumurtluyorlar, civcivlerini nasıl besliyor, nasıl uçuruyorlar, bilemiyorum. O pis çocuklar her gün her gün bin tane, iki bin tane yakalıyorlar, çoğu da hastalanıyor, korkudan uçamıyorlar, Selim gibi, Selim var ya, benim arkadaşım, surların kovuğunda yaşar Selim. Küçük bir çocuk Selim, Selim de bu kuşlar gibi korkuyor. Selim öyle çok korkuyor ki, Selim herkesten korkuyor. Selim kuşlardan bile korkuyor. Gece olunca Selim hiç dışarı çıkamaz. Selimi bir görsen. Selim kadar korkan insan gelmemiştir bu dünyaya. Bu kuşlar da Selime benziyor. Bu kuşlar yakalanınca var ya, öyle korkuyorlar ki, kuşların gözleri de Selimin gözlerine benziyor. Selim nereli mi? Selim Harran ovası diye bir çöl varmış, Selim oradan ta buraya kadar yürüyerek gelmiş. Selim yalan da söylüyor. Hep korkudan. Selim her şeyi korkudan yapıyor. Yankesicilik yapıyor, korkudan, hırsızlık, söğüşçülük yapıyor, hep korkudan. Selim korkunca var ya, hep bir şeyler, en olmadık şeyler yapıyor. O korkunca onun yaptıklarını en büyük bir insan bile yapamaz. Geçen yıl bir adam gördü, kocaman bıyıkları vardı adamın, kolunda göğsünde de hançer dövmeleri, kocaman mor hançerler, adamın gözleri bıçak gibiydi. Selim onu görünce korktu, ödü bokuna karıştı ki, ne demezsin. Korkudan dizlerinin bağı çözüldü, ormanın orada kalakaldı, öyle kaldı orada. Harran ovasından yürüyerek gelmiş. Yolda bir adam onun boynunu sıkmış. Gözleri dışarıya fırlamış. Selimin gözleri koskocaman daha dışarıya fırlamış. Hep gözleri fırlak fırlak dolaşıyor daha. Fır fır fır fır. Fır fır gözleri. Korkudan bir daha yerine oturamamış gözleri, öyle dışarda. Yaaa, kuşlara yazık. Selime de yazık değil mi? Kuşlara yüreğim yanıyor, aaaaaah, yanıyor."

Yanıyor, derken hep bana bakıyor. Alay ediyor muyum, diye. Neden alay edecekmişim. İnsan kuşlara, Selime acımaz mı? Kuşkulu Metin, kuşlardan söz ederken. Acımasında bir

uydurmalık var mı? Ben böyle düşünüyorum. O da öyle düşünüyor. Bir uydurmalık, uydurma bir acımak mı?

Kuşlar da kuşlar! Hem de insanın başparmağı kadar. Hem de cıvıl cıvıl renkli, hem de delirmiş korku gözlü. Hem de yuvaları yok. Her güz nereden gelirler de nereye giderler? Ne kadar uzak yerlerden buraya kadar uçarlar, yorulmazlar mı? Küçücük kanatlarıyla o kadar uzak nasıl uçarlar? Yuvalarını nasıl yaparlar? Hasta olunca onlara kim bakar, üşümezler mi?

Birden kuşlara da sövmeye başladı, birden de bıraktı, hemencecik de bana itçe bakarak kendini toparladı, güldü. Arkasından gene dudakları titredi, kızdı, kısılmış sesiyle bağırmaya başladı. Bu sefer kuşları yakalayan çocuklara veryansın etti. Çocukların ne anaları kaldı, ne babaları, ne sülaleleri... Ne alçaklıkları, ne namussuzlukları, ne cellatlıkları.

Gene birden kesti, gene güldü, yaltaklanır bir hal aldı. Üşür gibi oldu. Metin bayağı üşüyor büzülüyordu.

"Üşüyor musun Metin?"

"Ben çok üşürüm," dedi. "Kuşlar da çok üşürler. Benden beter titriyorlar, hem korkudan, hem üşümekten. Vallahi ya, üşümekten. Ben hiç hiçbir şeyden korkmam."

Karşıda pırıl pırıl bir araba duruyordu. Ona gözleri gitti. Arabanın içinde bir kızla bir erkek fingirdeşiyorlardı. Bir süre onlara baktı baktı, bana döndü: "Bak," dedi, "ben şimdi istersem gider şu arabanın tekerlerinin dördünü de bıçaklarım, istersem. Korkmam. O adam var ya, arabadan ininceye kadar... Beni yakalarsa bile, yanıma yaklaşamaz. O kocaman adam benden korkar. Herkesin benden ödü kopar, biliyor musun?"

"Ben senden korkmuyorum?"

"Sen korkmazsın," dedi. "Ben seni biliyorum, sen hiç korkmazsın. Korkarsın ya az korkarsın. Benden de hiç korkmazsın."

"Neden ki o?"

"Neden olacak, ne bileyim, korkmayan insanlar da var ya, sen onlardansın, çoğunluk korkuyor benden. Sen neden korkmazsın benden acaba, ne bileyim ben."

"Bana yağ yapıyorsun lan hergele."

Birden kızar gibi yaptı, dudakları titredi, belki de kızdı. Sonra güldü toparlandı:

"Ağzını bozma olur mu?" dedi. "Arkadaş arkadaşa ağzını bozmaz."

"Sen bana bozdun ya..."

Düşündü kaldı. Neden sonra başını kaldırdı, gülümsedi:

"O hiç," dedi. "O sövme, ağzını bozma değil ki..."

"Ne ya?"

Gene düşündü kaldı Metin. Derin, zor bir düşüncedeydi.

"O öyle bir şey işte," dedi, işin içinden sıyrıldı. Sırtından ağır bir yükü atmıştı. Ama hep üşür gibiydi. Bir şeyleri de ben çakmıştım. Çaktığımı anlayınca gene kuşlara döndü. Şimdi artık saçma sapan konuşuyordu. Kuşlar üstüne hayal kuruyor, düşlüyor, düşlerini anlatıyor, kuşlara acıyor, kızıyor. Mıymıntılar, diyordu, mıymıntılar. Ne var, küme küme gelip ağların içine giriyorlar. Gözlerinin önünde arkadaşları yakalanıyor, görüyorlar, hooooop, gene giriyorlar. Eşşekler, eşşekler, eşşoğlu eşşekler, hem de ne eşşekler, aptallar ki, bu kuşlar gibilerini, dünya görmemiştir. Ölüyorlar, oh ki oh ki öldürüyor o ahmakları çocuklar. Gittikçe halsizleşiyordu. Belliydi.

"Haydi gidelim," dedim.

Yürürken sallanıyordu. Belli etmek istemiyor ama ayakları ayaklarına dolanıyordu.

Bu kadar öfke, boşalma, onu bitirmiş gibi geliyordu bana.

Fevzinin lokantasının önünden geçerken içeri dalıverdik. Ne o bir şey söyledi, ne ben, öylesine içeri dalıverdik. İçerde yüzü allak bullak oldu, oturmak istedi oturamadı, kapıya baktı, dönüp kaçmak ister gibi bir hal aldı, kaçamadı. Gözlerini bana dikti, hüzünlü. Yutkundu bir süre, bir şey söyleyecek oldu söyleyemedi.

Zorla ağzından dökülürcesine, özür dilercesine: "Benim param hiç yok ki..." dedi. "Aldırma," dedim. "Ne olacak paran yoksa, benim var," dedim. "Şöyle bir karnımızı doyuralım da..."

"Ben az yemeliyim," dedi. "Ben zaten çok az yemek yerim. Ben az yerim her zaman. Ama istersen yiyelim. Senin sahi paran var mı?.."

Kısık, kesik kesik konuşuyordu, ikircik içindeydi. Şaşkınlığa dönüştü her hali.

"Demek, demek... Demek ki... Senin... Şimdi... öyle mi?"

Bir sayıklamaydı.

"Ne olacak, aldırma," dedim.

Birden yüzü aydınlandı.

"Küçücük kuşlar," dedi. "Ama ne kadar da küçücük. Sen de acıyor musun kuşlara?"

"Kim acımaz kuşlara değil mi Metin?"

Kuşku içindeydi. Alay etmemden ödü kopuyordu.

"Kim acımaz ki kuşlara, değil mi?"

Sesi yarı alaylıydı.

"Kim acımaz, kim acımaz ki, hele beeeeen."

Sabahattin geldi:

"Ne istiyorsunuz, bugün öyle bir dana pirzolası var ki, taptaze, yumuşak."

Metin:

"Dana pirzolası," dedi, hemen, elinde olmadan. Sonra da pişman oldu acelesine. Sonra gene sürdürdü. "Dana pirzolası, ekmek, kuru fasulye..."

"Bana da Metinin istediklerinden... Çoban salata da yap Sabahattin. Bol bol. Limonlu."

"Limonlu salatayı severim," dedi Metin.

Ağzından kaçırdı.

"Ben hiç salata yemedim ki..."

"İyi ya yersin," dedim.

Ekmek geldi, göz açıp kapayıncaya kadar Metin ekmekleri bitirdi. Ben görmezlikten geldim.

Ekmeği bitirdikten sonra, farkında mıyım, diye beni kaş altından şöyle bir dikizledi. Baktı ki farkında değilim, kimse de farkında değil, yüzü ışıdı, ilk olaraktan bir çocuk yüzü oldu. Tu-

haf, şimdi Metinin yüzü hiç sabahki, az önceki yüzü değildi. Şu insan yüzü andan ana, koşuldan koşula ne de çabuk değişiyor. Salata geldi, Metin gene kuşkulu, yöreyi şöyle bir kolaçan ettikten sonra salataya saldırdı, hemencecik salatayı da götürdü. Gene bana baktı. Ben başımı dışarıya çevirmiş, dalgın, denizin kıyısındaki sıra sıra teknelere bakıyordum. İşte buna çok sevindi Metin. Sevindiğini, öylesine taşkın bir sevinç olacak ki, sevincini yüzünü görmeden seziyordum. Belki kıpırdanışından, belki soluk alışından, belki bize bakan insanların yüzünden anlıyordum. Pirzola da geldi. Bir baktım, Metin gene almış götürmüş pirzolayı. Az sonra ben de bitirdim. Metin sonra beyazpeynir istedi. Arkasından kavun, ardından da karpuz. Bir daha kavun istedi, bir daha peynir. Sonra doymuş olacak, ellerini arkasına atıp uzun uzun gerindi. Oradan kalktık Floryadaki büyük çitlembik ağacının yanına vardık. Metin ne kuşlara, ne kuşçulara, ne de Florya düzlüğüne baktı, çitlembik ağacının altına oturur oturmaz başı göğsüne düşüverdi, hemencecik uyudu. Onu, başının altına bir tutam ot koyup yatırdım. Akşama doğru ağacın altına vardım ki Metin daha uyuyor. Uyandırdım. Derin bir düş içinde gibi, şaşkın şaşkın yöreye bakıyordu. Uyurgezer gibi ayağa kalktı, beni anımsamaya çalışıyor bir türlü de kim, neci olduğumu çıkaramıyordu. Kuşçulara doğru yöneldik. Bir çocuk topluluğuna varırken durdu, yüzüme baktı, baktı, birden gülümsedi, sevindi: "Amma da uyumuşum be arkadaş," dedi. Nedense bundan sonra Metin bana hep arkadaş, dedi. Bana arkadaş demesi hoşuna gidiyordu. "İnsan rahat olunca işte o zaman uyku hemen yakasına yapışıyor." Karşıdan pırıl pırıl koskocaman bir otomobil geçti son hızla, ben bastım küfrü, bastım küfrü. Metin oralı bile olmadı. Sanki sabahki küfürlerin hepsini unutmuştu. Sanki sabahleyin yere göğe, dünyaya insana delicesine, ağzı köpürmüş söven kişi Metin değildi. Değildi de benim küfürlerimin çaresizliğine kulak bile asmıyordu.

11 Ekim 1975

"İnsanoğlu arkadaşlığın kıymetini bilmiş olsaydı, insanoğlu böyle eşek olur da biribirini yer miydi"

Yanına vardığımız birinci topluluk çok kuş tutmuştu. Dört tane kafesi ağzına kadar, üst üste doldurmuşlardı. Nerdeyse kuşlar sıkışıklıktan öleceklerdi. Metin ağzının suyu akarak hayranlıkla kafesteki kuşlara bakıyordu. Kafeslerin içinde sarılar, kırmızılar, kül rengiler, maviler, alalar bir uğunmada durmadan çırpınıyorlardı.

Metin elini uzattı, parmağını bir kuşa değdirdi, o parmağını kuşa değdirir değdirmez de bir vaveyla koptu. O kısa boylu, geniş omuzlu, partallar içindeki dört köşe çocuk geldi Metinin kolundan tuttu öteye fırlatıverdi: "Pis, uğursuz elini sürme kuşlarımıza, serseri!" Vardı Metinin fırladığı yere, "serseri, serseri, serseri," diye yineledi.

Dayanamadım ben de onun yanına dikildim: "Serseri diye senin gibi serseriye derler. Serseri diye senin o aptal babana ve hem de senin sülalene derler. Hırpo!" Eşşek sıpası üstüme doğru çemkirdi, nerdeyse kavga çıkaracak. Öteki çocuklar ona elle kolla işaret çaktılar da ağzını açmadı ya da vurmaya kalkmadı.

Metin:

"Aman arkadaş," dedi, "uyma bunlara, bunlar şımarık, delidir. Bunlar insanı bıçaklarlar biliyor musun, sırf şımarık-

lıktan. Bu kadar çok kuş tutmanın şımarıklığından... Aaaah, benim de bir ağım ol... ol, ol, ol..." Olsa diyemedi. Ağzından kaçırmış, itler gibi pişman olmuştu sonra da. Ben duymamışçılığa vurdum. Buna en çok sevindi Metin. Öteki çocuk topluluklarına teker teker uğradık. Metin hepsine büyük bir tutku, büyük bir hayranlıkla, kıvançla yaklaşıyordu. Kuş dolu, çırpınan kafeslerin yöresinde hayranlıkla dolaşıyor, kuşlara bakıyor, seviniyor, gülümsüyor, artık eliyle bir kuşa dokunmuyordu. Belki de her kuşa dokunmak istiyor ama dokunamıyordu. Kuşçu çocuklar Metinin kafeslerin yöresinde hayran dönmesinden pireleniyorlar ama bir şey söyleyemiyorlardı. Birçoğu beni tanıyordu. Tanımayanlar da nedense bana bakıp bakıp ses çıkarmıyorlardı.

Metin susuyordu. Yüzü andan ana değişiyor, bir sevince giriyor, bir acılaşıyor, bir alaylı bir hal alıyor, bir coşkunluk içinde ışıklanıyordu.

Gün batıyordu ki:

"Sen beni Selimle tanıştırsana," dedim.

"Tanıştırırım ama..."

"Aması ne?"

"Söyledim ya, o herkesten, uçan kuştan bile ürker, korkar," dedi. "Şimdi o seni kim bilir ne sanır, belki seni görünce alır yatırır, belki de bir büzülür, bir büzülür ki ağzından bir tek laf alamazsın."

"Korkutmayız," dedim. "Ben onun ağzından laf da almasını bilirim."

Metin boynunu büktü:

"Sen istiyorsan arkadaş," dedi. "Bir arkadaş için can baş üstüne. Seni Selime değil feriştaha bile götürürüm. Yeter ki sen iste. Bir insan arkadaşı için canını bile vermeli. Dünyada her şey gelip geçicidir, baki olan bir arkadaşlıktır. İnsanoğlu arkadaşlığın kıymetini bilmiş olsaydı, insanoğlu böyle eşek olur da biribirini yer miydi, her şeyin üstündedir arkadaşlık. Ben sana neden amca, abi, kardeş demiyorum da sana arkadaş

diyorum. Çünküleyim ki arkadaşlık her şeyin üstünde de o yüzdendir ki ben sana arkadaş diyorum. Arkadaşlık kan kardeşliğinin bile üstündedir."

Arkadaşlık üstüne öylesine coşkun bir söylev verdi ki Metin, vay anam vay, söylev derim sana. Öyle bir havası vardı ki, işte arkadaşlık budur, diyordu. Sana arkadaş demişsem arkadaş, sen bunun kıymetini bil. Sana verdiğim büyük değerin, erişilmez insanlığın... Ben de ona sezdirdim ki ben arkadaşlığın değerini bilirim ve hem de dünyada her şeyden arkadaşlığı yüce tutarım. Buna çok sevindi Metin. Bu arada ona kim olduğunu, nereden geldiğini, ne işler gördüğünü sordum. Hırsız mıydı, yankesici miydi, söğüşçü müydü, şu darı dünyada ne yapıyordu?

"Bak arkadaş," dedi. "Ben bir yuvasız kuşum. Adım Metin. Metin bile benim doğru dürüst adım değil. Kaç yaşında mıyım, onu da bilmiyorum, nasıl görüyorsan, o yaştayım. Nereden mi geldim, hiçbir yerden, ya da her yerden. Anamı, babamı mı soruyorsun, kardeşlerimi bacılarımı mı, bütün insanlar. Bundan dolayı bana gücenme, işte ben gördüğün gibiyim. İşte ben buyum. Ağustosta üşürüm, karakışta yanarım. Böyle doğmuş bir mendebur oğlu mendebur kişiyim. Şimdi anladın mı beni? Gel de ben seni Selime götüreyim. O her şeyi biliyor. Anasını babasını, sülalesini, kardeşlerini, köylülerini, köylerinin itini eşeğini, kurdunu karıncasını öyle biliyor ki, bülbül gibi de anlatıyor. Amma o kadar çok korkuyor ki insanlardan, korkudan deli divane oluyor. Karanlıktan da beter korkuyor. Onun için yerimiz surların kovuğu ya, o kovukta hiç yatmadı. Karda yağmurda, kışta kıyamette üstüne bir naylon çekip kendisine bir elektrik direği dibi bulur, orada uyursa uyur. Allah seni inandırsın arkadaş onu geçen kış altı kere donup ölmekten kurtardım. Yattığı yeri, yani direğin altını biliyorum, ben kovukta sıcacık yatarken aaaaaaah, Selim, diyorum, o ayazda, çırılçıplak direğin altında azıcık ışık için yatıyor, donup ölecek diyorum, içime kuşku giriyor. Beni sabaha kadar uyku

tutmuyor. Gene böyle beni uyku tutmayan bir sabah kalktım yataktan, kovuk başıma yıkılacak, içimi sardı bir korku ama bu korku neyin nesi bilemiyorum. İçimdeki korku da gittikçe büyüyor. Dört dönüyorum surların yöresinde ki, içimdeki korkuyu, karanlığı atayım. Derken birden aklıma tıp etti ki, ne tıp etme! Bir koşu vardım elektrik direğinin oraya ki Selim bir top olup donmuş kaskatı kesilmiş, aldım sırtıma ki, hiç canı yok. Ne yapsam, ne yapsam, hastaneye götürsem ki kimse bakmaz yüzümüze, niye dondunuz diye de bir iyice döverler... Ben ne yapayım, ben ne yapayım derken.. Kovuğa girsek, Selim uyanınca bu sefer de karanlıktan korkusundan ölecek. Ben ne yapsam ne yapsam, Selim sırtımda vurdum Kocamustafapaşadan içeriye. İnsanların yüzüne bakıyorum, yolda bir iyi insan görsem de Selimi evine taşısam, ondan da korkuyorum, insanlar iyi mi kötü mü yüzlerinden belli olur. Belli olmasa bile..."

Metin insan yüzüne bakmanın bilimcisi olmuştur. Göz görünen yerden bir adam kıpırdasa Metin onun iyi mi kötü mü bir kişi olduğunu derakap bilir. Polis mi? Hah hah, Metin polisi ayı postuna, tilki, çakal, kuş donuna girse de polisi tanır. Polislerin hepsi aynı kalıba dökülmüşlerdir. Olacak gibi değil. Polislerin hepsi aynı anadan doğmuşlar, aynı babanın belinden inmişlerdir. Polisler de bunu bilirler de onun için öteki insanlara o kadar kötülük düşünürler. Onun için çocuklara hep düşmandır polis kabilesi. Bir çocuk görmesinler polisler aman Allah döveceğiz diye sevinçlerinden kıç atarlar. Polis kabilesi evvelemirde çocuk düşmanıdırlar. Çünküleyim ki polis abiler çocuk olmamışlar analarının karnından öylece doğmuşlardır.

"Selim sırtımda..."

Selim Metinin sırtında Kocamustafapaşa camisinin önüne geldiler. Herkes, camiden çıkan dinibütün Müslümanlar teker teker koklar gibi Metinin sırtındaki naylona sarılmış Selime bakıyorlar, sonra hemencecik oradan uzaklaşıyorlar. Bir de Selimin üstüne dua okuyanlar da var. İyi adamlar, iyi adamlar.

Dinibütün Müslüman olmak çok çok iyi. Hiç olmazsa hasta, donmuş bir çocukla ilgileniyorlar da dua bile okuyorlar üstüne... Yaaaaa. Selim sırtında, herhalde Metinin sıcaklığı ona iyi gelmiş olacak ki...

"Caminin avlusuna girdim arkadaş, Allah seni inandırsın ki sevincimden uçuyorum. Selim çok zayıf ama bana ağır geliyor. Gittikçe de yoruluyorum. Ama sırtımda Selim, benim sıcaklığımdan dolayı çözülüyor. Duymuyorum bile ağırlığını. Selim sırtımda avluda koşup duruyorum. Koşuyorum ki daha sıcak olayım, Selim de sarsılsın da daha kendine... Ben koştukça Selim kıpırdıyor ha kıpırdıyor. O kıpırdıyor ben sevinçten uçuyorum. Ayağım bir taşa takıldı ikimiz birden yere, mermerlerin üstüne seriliverdik. İyi oldu. Bir süre ikimiz de orada uzandık kaldık. Bir baktım Selim ayaklarını kıpırdattı önce, sonra ellerini, sonra başka yerleri... Ama gözlerini açamıyor. Gözlerini açsa tamam. Yattık kaldık orada. Avlu duvarı da rüzgarı tutmuyor mu? Ben de dinlenmemiş miyim, dayan Metin, dedim, dayan arkadaş ki Selim cana geliyor, bu hasta köpek. Gene sırtlandım onu, koşmaya başladım. Ne kadar koştuğumu bilmiyorum ama soluk soluğayım, bu sefer Selim dirilecek de ben öleceğim. Derken arkadan bir ses: 'Metin, Metin, Metin, iyileştim. İndir beni.' Hemen indirdim onu. Sevindim. Bana baktı baktı, 'arkadaşsın arkadaş,' dedi. Selim sert adamdır, o kimseye arkadaş dememiştir. Selim, 'arkadaş,' dedi bana, 'ben acımdan ölüyorum, cebimde de hiçbir şey yok, ya sende?' Bende de yok, dedim, ama bakarız bir çaresine. Sen burada durur musun on beş dakika... Arkadaş sen de kusura bakma ama, benim için kötü düşünme ama başka çarem yok. Selim, iyiyim, dururum, dedi. Ben fırladım beş dakika sonra elimde koskocaman bir ekmek, sıcak mı sıcak, kocaman bir kaşarpeyniri parçası, arkadaş dilendim sanma. Ben hayatımda kimseden bir şey dilenmedim. Yani ekmeği kaşarpeynirini kaptığım gibi... Öyle bir dalmışım ki, ellerim öyle bir uçuyor ki bakkal elimi değil, koskocaman beni bile göremedi. Gel-

dim avluya, Selim, sıcacık ekmeği kucakladı, hiçbir parçasını koparmadı. Hiçbir zırnığını bile. Ben, ekmeği eline alıverince hepsini yutuverecekmiş sandım. Selim bana baktı baktı, ekmek kucağında baktı. 'Arkadaş,' dedi, 'bir çay olsa.' Kalk, dedim, kalk Selim, bugün talihimiz yaver gitti."

Kahveye vardılar. Selimin kahveciden ödü koptu. Adamın bir bıyıkları var tam Selime göre. Selim, adamı bir gördü, o anda geriye döndü, bileğinden Metin yakaladı, "Dur Selim," dedi. O anda kahveci onları gördü. Selimin elindeki ekmeği, Metinin elindeki peyniri gördü her şeyi anladı. Gülümsedi, koca bıyıkları sevinçten vızıladı. Selimi utandığından kaçıyor sandı. Böylelerini çok görmüştü. "Gelin aslanlarım gelin, çayım güzel, tavşankanı, ağzınıza layık. Sizin gibi babayiğitlerim için yaptım." Selimi yakaladı içeriye çekti, yandaki boş masaya çekti, Metin de onları izledi. Kahveci Selimi sandalyaya savurdu oturttu, Metin de geçti karşısına oturdu. Kahveci, fiyakalı, omzundaki kırmızı mendili aldı savurdu, gerisingeri yerine serdi havalandırarak. Hemen o anda da çaylar geldi, fiyakalıca masaya kodu. "Afiyet şeker olsun."

Çocuklar sıcak çayla sıcak ekmeğe abandılar. Daha çaylar bitmiş bitmemişti ki kahveci gülerek iki çay daha getirdi. "Afiyet olsun aslanlarım." Omuzundaki kırmızı mendil gene savruldu. Fiyakalı, alışmış adamın gene geniş omuzlarına yayıldı.

Selim hem çayını içiyor, hem kaşarla ekmeği yiyor, hem de kuşkulu, tetikte kahveciye bakıyordu. Gözü kapıda fırladı fırlayacak. Metin bu hali sezdi: "Otur oturduğun yere," dedi. "Baksana adamın güzel yüzüne, böylesi yüzden insana kötülük gelir mi? Baksana adama babadan da anadan da arkadaştan da iyi." Bana mısın demedi buna Selim, gene tetikte, gene kuşkulu, gittikçe de, çayı içtikçe ekmek peyniri yedikçe de korkusu büyüyor, dışarı fırladı fırlayacak. Bu arada iki çay daha geldi. Koca bıyıklı adam onlara candan gülümsedi. Çocuklarda bir huzursuzluk sezmiş olacak ki, "Yiğitlerim," dedi, "bu çaylar ocaktan, benden," dedi. "Afiyetle için." Selim git-

tikçe pireleniyor, gözlerini kahvecinin bıyıklarına, hep gülen gözlerine dikmiş ayırmıyor. Göz göze gelince kahveci geniş geniş, yüzü sevinç içinde kalarak ona gülümsüyor.

Selim birden kapıdan fırladı, bir anda gözden yitti.

Kahveci geldi yanına Metinin, "Ne oldu buna?" diye sordu. Metin ne yapsın, ne söylesin. "O korkar, o korkar," dedi.

Çaycı:

"Çocuklar," dedi Metine, "burası sizin kahveniz, ne zaman isterseniz gelin istediğiniz kadar çay için olur mu? Ben de sizin kadarken sizin gibiydim. Onun için..."

Metin de Selim de çok seviyorlar bu kahveciyi. Kahve onların evi gibi. Ama her zaman gitmiyorlar oraya çay içmeye. Çok sıkışırlarsa... Çok varıp gelme de sevdiğin yere... Ya muhabbet kalkar, ya bir hal olur. Bunu Metin de biliyor Selim de. Selimin gene ödü kopuyor bu bıyıklı adamdan. Biliyor biliyor ona bir şey yapmayacak bu candan adam, bu kahveci, ama gene de korkuyor. Korkudan deli oluyor. Ama ne yapsın donduğunda, üşümekten öldüğünde ister istemez korkudan öle öle kahvenin yolunu tutuyor. Her seferinde de kahvenin kapısında alıp yatırmak istiyor, her seferinde de Metin onu yakalıyor, kahveci onu içeriye alıyor. Sıcak tavşankanı çayı önlerine dayıyor. Sıcak ekmek aldırıyor, kaşarpeyniri getirtiyor, bizimkilerde de bir keyif bir keyif... Aaaaah, şu hergelenin, Selimin bir de korkusu, her an iğne üstünde otururmuşçasına kaçıp gitmek tedirginliği olmasa, olmasa, olmasa... Ne var, ne var, ne var korkacak böylesine iyi bir arkadaştan... Yaaaa, arkadaş, arkadaş, arkadaştan...

12 Ekim 1975

Ali yaşamını anlatmak istiyordu, ona göre hayatı bir film olurdu ki...

"Selim şimdi bugün iyi bir iş tutmuşsa, surların üstüne uzanmıştır, tam bir kedi gibi yatmıştır taşların üstüne. Ilık güneşin altında uyuyordur. Öyle bir yere yatmış, saklanmıştır ki, onu orada insan olan göremez. Bir ben görürüm. Şimdi seni görünce kaçmaya kalkar, ben onu yakalarım. Çırpınır, sen gel bana yardım et, ama hiç yüzünü asma hep boyuna gül ki azıcık korkusu geçsin hergelenin. Çırpınmasına bakma, öyle zayıf ki çırpına çırpına yoruluyor, bir daha uzun bir süre kendine gelemiyor, bıraksan da orada kalakalıyor, korkudan ölse de kaçamıyor kalkıp..."

Surlara geldik. Bir sabahtı, Selim yoktu. "Vay köpek," dedi Metin. Ötede kovuğun ağzında birisi uyuyordu. Baktım uyuyan çocuğa, ben bunu tanıyordum.

Metin:

"O seni tanıyor," dedi.

Ben de:

"Tanır gibi oluyorum," dedim.

"Sirkeciden," dedi Metin.

Kara çatık kaşlı, kırışmış yüzlü bu on iki yaşındaki çocuğu iyice çıkardım. Sabonun arkadaşıydı.

Sabo bana Sirkeciden kim varsa sevdiği, saydığı arkadaşı, tanıştırmıştı. Ama ben bunu Sirkecide vagonların içinde uyur sanıyordum. Demek yurdu yuvası burasıymış.

Metin bir tekme indirdi uyuyana:

"Uyan lan," dedi. "Bak, kim geliyor, kim?"

Çocuk uyanmadı, sağından soluna dönerken iyice, derinden inledi.

Metin onun yanına diz çökmüştü, yüzü değişmişti, bir acıma hali almıştı.

"Kardaş, Ali kardaş, bak bak, uyan hele, bak arkadaşımız geldi." Sesinde azıcık da alay vardı. "Vay köpek vay!" Niye böyle arkadaşımız derken alay ediyordu. Ben gerçekten onların arkadaşı olamaz mıydım? Olamazdım ya, Metin bilmiyor muydu bunu, bu cin gibi gün görmüş insan, bu yaşta bu koşullarda onların arkadaşı olamayacağımı bilmez miydi, belki arkadaşım derken bıyık altından gülümsemesi ondan. Öyle değil mi?

"Ali, bak, kardeş, Alim, çok mu yoruldun? Çok mu kovaladılar seni?" Bana döndü. "Bu Aliyi var ya herkes çok kovalar. Nereye gitse Aliyi herkes kovalar. Onun da huyu durmadan kovalanmak."

Bir ana yumuşaklığı, inceliği, sıcaklığıyla Metin Aliyi uyandırmaya çalışıyordu. Derinden, saçlarını okşayarak.

Sonunda Ali doğruldu, şaşkın gözlerle kocaman kocaman baktı ikimize de, birden fırladı hemen, aldı yatırdı, Metin arkasından koştu, yakaladı onu, surların gediğinde. Bir şeyler söyledi kulağına. Ali durgunladı. Yan yana bana doğru geldiler. Ali beni görünce gülümsedi, başını önüne eğdi. Sonra da elini uzaktan bana uzattı: "Hoş geldin," dedi. "Sabo gitti memlekete."

Sabonun gittiğini biliyordum.

"Onunla çok uzun konuştun da bana hiçbir şey sormadın," dedi Ali yakınarak.

"Sana da sorarım," dedim.

"Sormalısın," dedi Ali. "Benim hayatım film olur ki, millet ağlamaktan donuna işer. Hem de bir çok güler ki donuna işer. Benim geçmişimi sormadığın bir ağırıma gitti ki, ulan, dedim kendi kendime, biz insan değil miyiz be, Sabo insan da biz insan değil miyiz? Sabah Sabo, akşam Sabo... Sabo bilir, Sabo konuşur azıcık yankesicilik etmiş, diye. Yankesicilik de neymiş yani. Bizim karımız daha mı aşağı Sabonun işinden. İstanbul yankesici dolu. Halbuki benim işim... Heheeeeey..."

"Söyle bakalım, senin işin neymiş?"

"Ben arıyorum," dedi Ali.

"Neyi arıyorsun?"

"Kısmetimi arıyorum. Ben neden bu kovuklarda, dağlarda dolaşıyorum böyle? Çünküleyim ki ben kısmetimi arıyorum. Müzede gördüm ki, düşümde de gördüm, kısmetimi arıyorum."

Bir şeyler var, Alide bir şeyler var derim sana. Ben ne yapayım, o kadar çocuk var ki konuşulacak, her birisinin macerası dillere destan, hangisini, nasıl yazayım?

"Kaç yaşındasın?"

"On iki."

On iki değil, yüz yirmi yaşında Ali. Belki de daha çok yaşamış. Konuştukça Alinin yaşı ortaya çıkıyor.

Ali Ağrıdağının dibindeki bir köyden. Dört yıl önce düşmüş İstanbula. Babası da var anası da. Kardeşleri de varmış ki sayısız. Koyun yüklü bir kamyon durmuş evlerinin önünde. Ali kamyona binmiş. Usanmış da donmaktan, açlıktan, dayaktan. Anasını babasını zar zor anımsıyor ya, iyiymişler. Çok fukaraymışlar, iyilik neye yarar ki... Çok açlık varmış köylerinde. Köylerinden bir Ferzende varmış. Bu Ferzendenin de evlerinde on dört kardeşi varmış, o Ferzende kaçmış köyden, İstanbula. İstanbulda Ferzende kısmetini aramış. Ferzendedir bu, kısmetini bir gün bulmuş. Nasıl bulmuş, onu kimse bilmiyor. Ferzende İstanbulda üç tane mağaza açmış, bir tane yedi katlı kocaman apartman diktirmiş. Evlenmiş,

bir güzel avradı varmış ki, bir güzeeeel, kara kaşlı kara gözlüymüş. Üç tane otomobili, bir tane de gemisi varmış denizde. Çakıltaşı kadar da bankalarda parası varmış. Ferzende gelmiş köye, Allah ona kısmetini vermiş ya, o da Allaha borcunu ödeyecek, ödemeden olmaz, bir insan bir iyilik görünce hiçbir zaman yük altında kalmamalı, o da köye bir cami yaptırıp Allaha borcunu ödemiş. Ferzende daha genç yaşında dört kere de Hacca gitmiş. Hacca gitmiş ama Ferzende namaz kılmasını, dua okumasını bilmiyormuş. Bütün köy biliyor ki çoban Ferzende, çoban oğlu çoban Ferzende hiç dua okumasını bilmezmiş, nereden öğrenecek fıkara? O, İstanbulda kısmetini bulmuş. Ali de düşünmüş, ulan bu kısmetini İstanbulda nasıl bulmuş, Allah getirip de herhalde, al Ferzende bu senin kısmetindir diye önüne koymamış, değil mi? Herhalde Ferzendeye kısmetini bulacak bir yol göstermiş. Aliye gelince Allah Aliye hiç öyle yol falan göstermemiş, Ali İstanbula düştü düşeli bin tane kısmetine gidecek yol denemiş ama, bir türlü kısmetine ulaşamamış. Deniyor Ali, durmadan deniyor. Ali yankesicilik denemiş, belki Ferzende de denemiştir. Ali hırsızlık denemiş, Ferzendenin köydeki sülalesi toptan yediden yetmişe hırsız, Allah bilir ya, vebali günahı boynuna, Ferzende kısmetini hırsızlıkta bulmuştur, onun için de dua bilmeden dua ediyor, onun içindir ki durmadan sabah akşam Hacca gidiyor, onun içindir ki köye cami yaptırıyor. Diyorlar ki Ferzende bir de altın madeni bulmuş, denizin kıyısında. Diyorlar ki, her gece Ferzende ortalıktan el ayak çekilince girermiş madenine bir avuç altın koparır gelirmiş oradan, her gece her gece...

Bir de Ali arayıcılarla karşılaşmış, yani lodosçularla karşılaşmış Kumkapı, Samatya, Bakırköy, Ataköy kıyılarında. Bir Dursun Reis varmış tam elli yıldır arıyormuş. Neyi arıyormuş, neyi bulacakmış onu kimseye söylemiyormuş. Söyleyince büyüsü bozulurmuş da onun için.

"Dursun Reis diyor ki, müzeye gidin müzeye, Topkapı

müzesine ki, neyi aradığımı göreceksiniz. Gittik gördük arkadaş. Gittik gördük."

Gitmiş görmüş ki Ali, Kaşıkçı Elmasını görmüş. Onu tarif ediyor ki aman Allah, dillere destan. İşte o var ya, o mücevher taşını lodosçular bulmuşlar ki, değeri bütün İstanbulu, taşıyla toprağı, apartmanı, camisi, otomobili, vapurlarıyla, adamlarıyla değermiş. Onu bulan fıkara, fıkara olduğundan, o devrin adamları da safça olduğundan taşın değerini bilmemiş bir kaşık bala satmış onu. Ahmak adam ne bilsin taş mı görmüş! Denizde daha neler neler varmış ki, neler de neler... Deniz lodoslayınca, ne var ne yok denizin altını üstüne getirince çok taş atarmış kıyıya, çoook eski heykel, çok altın para ki topla toplayabildiğin kadar. Herkes zengin olmuş. Köyde diyorlarmış ki bir de Ferzende için, Ferzende çok koyun kaçırıyormuş İrana. Bir gün İrana on beş sürü koyun satmışlar, kaçak, başçoban da Ferzendeymiş. Koyunları satmışlarmış, koyun sahibiyle Ferzende, kaçak, İran sınırından Türkiye sınırına gelmişler. Ferzende orada hemencecik adamın kafasına bir kurşunu gelha eylemiş. Adam orada ölüvermiş. Ferzende adamı yıkamış, kefenlemiş, oraya dağa, Çaldıran dağlarına gömmüş. Cebindeki paraları saymış ki, bir hazine dolusu para. Ferzende paraları almış, saymış ha saymış, saymaktan yorulmuş. Ferzende çok merhamete gelmiş. Çok merhamete. Belki demiş kendi kendine, bu adamın da çoluğu çocuğu var, belki de onların bundan başka paraları yok, demlikleri, sıtaraları bu para. Eeeeeee, ne yapsın şimdi Ferzende, sen olsan ne yaparsın, değil mi, insan ne yapar? Merhametli, Ferzende gibi yüreği yufka merhametli bir kişi ne yapar, Ferzende ne yapmış, paranın yarısını kendine ayırmış, yarısını da demiş alıp götüreyim adamın evine. Almış götürmüş İstanbula, bulmuş adamın evini. Karısı çıkmış karşısına. Ferzende, böyle böyle, biz sınırdan geçerken candarmalar kocanı öldürdüler bacı, demiş. Ağlamaya başlamış. Avrattır, o da ağlamaya başlamış. İkisi karşılıklı ağlamaya başlamışlar. Onlar ağlayadursunlar

kapıdan bir kız girmiş ki içeri, ay parçası gibi. Ferzendenin dili tutulmuş. Ağlamayı da unutmuş, sızlamayı da, dili boğazına akmış ki, ne demezsin. Kadındır, çok sevmiş Ferzendeyi. Böyle adam bu devirde bulunur mu ki, yanında vurulan ağasının varını alıp kaçmak dururken, getirip evine kuruşu kuruşuna teslim eden... Çok düşünmüş ağanın avradı. Onu o gün evinde konuk eylemiş. Ferzende gitmek istermiş, kadın da hele bugün de kal diye yalvarırmış ona. Her gün her gün, hele bugün de kal evimizde diye... Derken olan olmuş. Eve bir hoca getirmiş kadın, bakmış ki Ferzende. Ben, Ferzende Bey, demiş, Allahın emri Peygamberin kavliyle kızımı sana nikah ediyorum. Olur, demiş Ferzende. Avrat demiş ki, bu kadar malı mülkü, sarayı sağmanı başka kötü bir adam yiyeceğine senin gibi bir doğru adam yesin demiş. Bak şu gül parçası gibi, kokulu kıza, başkasının, kanı ciğeri beş para etmez bir hipinin koynuna gireceğine senin gibi bir dağ parçasının koynuna girsin. İşte, köyde bir de böyle söylüyorlar.

13 Ekim 1975

Metin tüm berduş çocuklar arasında bir efsane olmuştu

Surda Alinin yıllar yılı topladığı, gözüne kestirip çaldığı öteberiyle ağzına kadar dolu bir mağarası var. Beni elimden tutup mağarasına götürdü:

"Burasını hiç kimse bilmez. Çocuklar da bilemezler, bu delikten ödleri kopar. Ben de her gün her gün durmadan yaydım ki, burada beş metre boyunda bir büyülü yılan var. Bu büyülü yılan buraya yaklaşanı sokmaz da felç edermiş gölgesiyle. Uydurdum işte, herkes de inandı. Hiç kimse de yaklaşmıyor buraya."

Kovuğa girdik. Vay Allah vay, neler neler yok. Kırık aynalar, otomobil aynaları, armalar, binbir çeşit, türlü kamyonlardan, otomobillerden aşırılmış. Türlü saat eskileri, amperler, ısı, benzin, yol ölçekleri, eski, pırıl pırıl, yepyeniler, bisiklet tekerlekleri, direksiyonlar, binbir çeşit anahtarlıklar, kaşıklar, eski, yeni paralar, eski yeni testi, seramik kırıkları, heykel parçaları, ne olduğu belirsiz aletler, düğmeler, madalyalar, renkli cam parçaları, nargile kırıkları, bir cam nargile var ki, güzel mi güzel, pembe, kaldırdım baktım ki, dibi yok, varsın olmasın, gene de değerli, Çin porselenlerinden kırıklar, pembe, hiç görmediğim nakışlı porselenler, gemi aletleri, tuhaf, eski pusula-

lar, anahtarlar, kapı tokmakları, bir şehirde ne varsa hepsini inatla toplamış Ali.

Kaş altından Ali beni dikizliyor, şaşkınlığımı gördü ki, sevincinden uçuyor.

"Nasıl?" diye sordu. "Bunun gibi bir depom daha var aşağıdaki surda. Onu kimseye göstermiyorum, sana bile göstermeyeceğim."

"Göster," dedim, gücendim.

"Sonra," dedi. "Sen bu işlerden anlıyorsun, bu işlerin değerini çakıyorsun. Senin gibi bir insana göstermeli," dedi. "Göstermeli ama..."

Düşündü kaldı.

Neden sonra gözlerini kaldırıp bana baktı:

"Göstermeli ama, sen bu yerleri kimseye söylemezsin, değil mi?"

"Söylemem," dedim.

Kutsal bir kapıyı açar gibi usulca taşları uzun bir sürede mağaranın kapısından aldı, içeriye girdik ki, girdik ki ne görelim? Ne siz sorun, ne ben söyleyim... Çakmaklar, dolmakalemler, dolmakalem kırıkları, yüzükler, türlü türlü teneke, kurşun, tabanca, tüfek parçaları...

Bir insan, çocuk da olsa bu kadar çeşitli şeyi nasıl böylesine bir araya getirebilir.

Şaşkınlığım gittikçe büyüyordu. Yüzümden belli oluyor ki aptallaştığım, Alinin ağzı kulaklarına varıyor.

Metin orada dikilmiş duruyor, bizi bekliyordu. Selim daha gelmemiş.

"Siz beni burada bekleyin," dedi Metin. "Ben Selimi arayayım, bulayım da alıp getireyim. Belki gelmiş, bizi böyle üçümüzü görünce kaçmıştır. Ben onu kandırır alır gelirim."

"Sen git," dedi Ali, Metine sevinçle.

Metin:

"Ben gidiyorum," dedi.

Ali:

"İyi ki o gitti," dedi. "Sana çok çok önemli anlatacaklarım var."

Bir duvarın üstüne çöktük.

"Anlat Ali," dedim.

Yanıma yanıma sokuldu, ağzını kulağıma uzattı, duyulur duyulmaz bir sesle:

"Buldum," dedi. "Yerini biliyorum. Ağzına kadar dolu. Bütün İstanbulu satın alacak kadar. Ama korkuyorum içeriye girmeye. Sen benimle gelebilir misin?"

"Gelemem," dedim. "Ben daha çok korkuyorum."

Ali boynunu büktü:

"Oradan herkes korkuyor," dedi. "Tam da bulduğum o tünelin tam öteki ucunda, zifiri karanlık içinde. Metin bile korkar, Metin bile..."

"Neden Metin bile diyorsun? Bu Metin çok mu yürekli?"

Ürküntüyle Metinin gittiği yöne baktı, sesini alçalttı:

"Metin çok tehlikeli bir adamdır. Benim de Selimin de, herkesin de ödü kopar ondan. Aman ha... Kendini sakın ondan. Sen onunla gelir gelmez, söyleyecektim sana ama, bir fırsatını bulamadım. Aman kendini sakın ondan. Bütün dayılar, bütün esrarkeşler, bütün Sirkecidekiler, polisler bile korkarlar ondan. Herkes herkes çekinir ondan. Bak, Metin Allahtan bile korkmaz. Metin hiç kimseden korkmaz."

"Nesi var Metinin be, aslan gibi çocuk. Sen de amma şişiriyorsun Metini be Ali."

"Şişirmiyorum Metini, anlatayım da gör. Anlatayım da sen onunla böyle arkadaşlık edebilir misin bakayım."

"Ederim," dedim kabadayıca, yiğit bir sesle. "Ediyorum işte, edeceğim de. Gene de sen anlat bakalım."

"Gör," dedi, anlatmaya başladı Ali. "Anlatayım da gör Metini. Bir kere onun adı Metin değil. Onun adını hiç kimse bilmez. O kendine her ay bir ad takar. İki aydır da adı Metin. Bu Metin adını çok beğenmiş ki herhalde iki aydır taşıyor. Yakında kendine başka bir ad bulur ki sen de şaşarsın. Soyadı

yok. Olursa onu da uyduruyor. Sıkışırsa poliste, kendine hemencecik orada bir ad uyduruyor. Babasının anasının adı da yok. Onlara da her gün bir ad uyduruyor. Memleketi kasabası köyü de yok Metinin, her gün Türkiyenin bir köşesinde oluyor. O gün deftere, haritaya mı bakıyor, sonra neresini beğenirse oralı oluyor. Bir zaman tutturdu Marmarisliyim, diye. Herkes onu birkaç ay Marmarisli Orhan diye çağırırdı. Sonra da bıktı bu Marmarisli Orhandan, kim Marmarisli dediyse yanılıp, kavga etti. Bir keresinde de Çorumluyu yaraladı Marmarisli Orhan yüzünden. Onun işi gücü kavga. Duruyor Sirkeci meydanının ortasında ağzına geleni söylüyor önüne gelene. Sövüyor sövüyor, birisi yanılıp da karşılık verirse başlıyor kavgaya. Öylesine de kavga etmesini biliyor ki, bilmez mi o?"

Bir keresinde kocaman bir adamla kavgaya tutuşmuş. Adam bunu alıp alıp havaya kaldırıyor kaldırıma çarpıyormuş. Herkes, Metin ölmüş, demiş. Bir de bakmışlar ki adam yerde, üstelik de kan içinde. Metin oradan kaçmış. Adamı hastaneye kaldırmışlar. Adam Metini, hastaneden çıktıktan sonra aramış. Bir gün Sirkecide o eski, denizin kıyısındaki yapıda karşılaşmışlar, adam Metini görür görmez saldırmış. Bir de bakmışlar ki adam kurbağa gibi yere serilmiş soluksuz. Yüzüne su serpmişler de neden sonra fıkara kendine gelebilmiş de bir daha da Metine yaklaşmak mı, Metini görünce bucak bucak kaçıyormuş. Bu Metin var ya, sövüyor sövüyor, sonra da kendinden geçip başlıyormuş kendi kendini dövmeye, sonra da kim olursa olsun bıçağını çekip üstüne atlıyormuş beğenmediği adamın, bıçaklıyormuş. Bıçaklayacak hiç kimseyi bulamazsa o kadar öfkeleniyormuş ki, öfkesinden kudurarak bıçağı kendi baldırına saplıyormuş.

Ali:

"Gelince onun baldırını açtır, bak gör ki belki on beş yirmi tane yara var. Baldırları kalbur gibi. Aman abi sakın ondan kendini. Başına bir iş açar kızıverip de."

"Bana bir şey yapmaz o. Ölse de, kendini bıçaklasa da bana bir şey yapmaz. Çünkü bana arkadaş," dedi "o."

Ali sevindi:

"Bu iyi," dedi. "Sana arkadaş demişse, bu iyi. Ama gene de sen tetikte ol. Belli olmaz Metin, çekiverir bıçağını karnına batırıverir, bir de bakmışsın ki tüm barsakların dışarda."

Arkadaş deyince canını verirmiş Metin ama, kızınca da gözü dünyayı görmeyince de... Herkes Metinle konuşurken tetikteymiş. Alinin de ödü kopuyormuş ama, netsin, Metin olunca da hiç kimseden korkmuyorlarmış. Eli bir çabukmuş ki, bir de gücü varmış ki bu sıska şaşkalozun. Bu sıska şaşkaloz bir eliyle durmuş otomobili çekip götürürmüş. Gücü hiç yokmuş ama, karateden daha iyi üstün bir karate biliyormuş ki eli değer değmez bir şeye, hooooop, havaya. İsterse Yaşar Doğu olsun dumanını göğe savuruyormuş.

Selim var ya Selim, uçan kuştan, kaçan tavşandan, sıçrayan çekirgeden, yerdeki karıncadan, kendi gölgesinden korkuyormuş, höt desen de ödü kopuyormuş, Metinden dersen hiç korkmuyormuş. Metin onun yanındayken korkuyormuş ya, o korkmaya alışmış ya, Metin yanındayken korkusunu, alışkanlığını unutup, daha az korkuyormuş. Metinden de korkuyormuş ya, Metin ona arkadaş demiş de, onun için kendini Metinden korkmamaya alıştırıyormuş. Her gün her gün sabahtan akşama kadar bin kere, Metinden korkulmaz, Metinden korkulmaz, Metin benim arkadaşım diyormuş. Böyle böyle, daha az korkmaya başlamış Metinden. Metin de buna çok seviniyormuş. Metin hiç çalışmaz, hırsızlık yapmaz, eskiden çoook hırsızlık yapmış, çooooooook ev soymuş, çooook adam soymuş, neler neler yapmamış Metin, ama şimdi onun hırsızlık yapmak için hiç gereği yok. Arkadaşları hırsızladıkları mallardan ona pay veriyorlarmış. Metin istemiyormuş ama, onlar gene veriyorlarmış Metine.

"Sen," dedim Aliye, "Metini gözünde büyütmüşsün. Metin hiç de senin gözünde büyüttüğün gibi bir insan değil."

"Neden?" diye şaşkınlıkla sordu Ali.

"Neden olacak, anlatayım da gördüğümü sen de anla Metin ne ödlek bir herifmiş."

Ali korktu:

"Aman," dedi, "söyleme bunu, Metin duymasın, seni öldürüverir. Bir öldürür ki, nereden geldiğini, kimin seni öldürdüğünü bilemezsin. Aman ha, yavaş ol Metin duymasın."

Hemen kalktı, surları, kovukları dolaştı, geldi. Soluk soluğa, sinirli, korkulu geri geldi oturdu.

"Aman ha, o nasıl bir söz ki Metin için ağzından çıkan, aman ha aman."

"Dur be," dedim, "anlatayım sana. Gözümle gördüm be, amma da ödlekmişsin sen de Ali."

Oturdum yanına, kuşları, kafese kuşlar konurken Metinin parmağını kuşa dokundurmak istediğini, üstüne hışımla gelen çocuğu, Metinin hiçbir şey yapmadığını, deniz kıyısını, açlığını, lokantadaki halini bir bir anlattım. Ballandıra ballandıra.

"Aman abi aldanma onun o haline. Bir oyundur o. Aman ha... Gözünü seveyim abi. Sen iyi bir adama benziyorsun. Ondan herkesin ödü kopar. Amman ha... Kıymasın sana. Belki o gün orada yabancıydı Metin. Belki hastaydı. Belki bir şeyler araştırıyordu. Aman ha, onun pısırık halini görüp de aldanma, sonra yanarsın abi. Cayır cayır yanarsın, mum gibi sönersin. Metinden uzak dur, uzak durmazsan tetikte dur. Bak abi, Metin hiç hırsızlık yapmaz, elini ılıktan soğuğa vurmaz ama gül gibi geçinir. Nasıl geçinir? Sirkecideki, Haremdeki, Beyoğlundaki, Surlardaki, Kumkapıdaki bütün arkadaşlar pay ayırırlar kazançlarından Metine. Metin istemez, Metin yalvarmaz, Metin zorlamaz, Metine herkes payını yalvara yalvara verir. Aman aldanma kanma, Metinin kuşçulara bir oyunu var. Yakında görürsün..."

Metin herkese, düşmüşlere, hasta çocuklara, saflara elinden gelen her yardımı yaparmış. Bir hasta, bir ağlayan, başka çocuklar tarafından küçümsenen, aşağılanan, ne bileyim ben, bir kötü halde berduş görsün, ona elinden geleni yapar, canını bile verirmiş. Metinin bir hali varmış ki, herkesin anası

babası gibiymiş. Başı sıkışan Metine gelirmiş. Gelip de eli boş dönen yokmuş. Metin ne yapar yaparmış da... Ölürmüş de o gelenin derdine bir derman olurmuş. Metin olmasaymış bu berduşların arasında kışları çok kişi tahtalı köyü boylarmış. Metin hasta çocukları alıp hastanelere bile yatırırmış. Doktorlar bile ondan korkarlarmış. Metin bir çocuk götürsün de hastaneye hele doktorlarda yürek varsa geri çevirsinmişler Metinle hasta çocuğu, vay anam vay. Vay ki anam vaaaaay!

Metin çoğu kez aç gezermiş. Neyi varsa başkalarına verirmiş de kendisi öyle aç gezermiş. Bu Metin böyle işte, çok karışık bir adam ki, öylesine.

Boyuna yineliyorlar. Metin de Metin, bu Metinin marifetleri çok.

Alın işte Metini, gitti de gelmedi.

14 Ekim 1975

"Şu koca denize bak, be abi!
Sanki onun umurunda fıkara Ali."

Aliyle kararlaştırdık, cuma günü saat dörtte daha deniz beyazken Sarayburnunda buluşacaktık, buluştuk. Ali, bir duvarın dibinden pantolonunu çekiştirerek bana doğru geliyordu. Yüzünden gözünden, tekmil bedeninden alınmamış uykunun uyuşukluğu akıyordu. İkide bir de gözlerini ovuşturuyordu. Ayakkabıları ta arkadan öylece sürükleniyordu. Karşıdan alacakaranlığın içinden ışıklarını fora etmiş pırıl pırıl gemiler geçiyordu. Sabahın köründe bu vapurlar nereden gelip nereye gidiyorlardı? Ali onlara bakmıyordu bile.

"Sabah kahvaltısı..." dedim.

Ali, şöyle bir gülümsedi. Sen bilirsin der gibi de elini şöyle bir çırptı. Sarayburnundan Sirkeciye yürüdük. Dizi dizi kamyonların içinde şoförler uyukluyorlardı. Yer yer de kimileri kaldırımlara ateşler yakmışlar, başına çömelmişlerdi.

İlk simitçiye vapur iskelesinde rast geldik.

İkişerden dört simit aldık. Karşı büfeden de iki yüz elli gram kaşarpeyniri. Geriye dönerken birer simit daha aldık. Ali bu işe daha çok sevindi. Sevincini gülerek belli etti.

Vapur iskelesinin sağ yanındaki kahveye gittik, iki çay söyledik. Çayı getiren adam:

"Buyur Ali Bey," dedi. "Buyur büyük arayıcı Ali Bey." Bir göz kırptı. "Bugün kısmetini bulursun inşallah," dedi. Bana da döndü: "Sen de arayıcı mısın Ağa?" diye sordu.

"Şöyle böyle," dedim.

"Adamını bulmuşsun. Bunun üstüne şu İstanbula bir arayıcı daha gelmemiştir. Ali, bir gün, inan bana, Meryem Anamızın heykelini, hem de altın heykelini bulacaktır da, o heykele, şu karşıdaki apartmandan daha büyük bir apartman alacaktır. Bir de Ford otomobil, bir de..."

Aliye baktım, duymuyor gibiydi. Adamın yüzüne baktım alay mı ediyor, diye. Öyle bir hali yoktu.

Sonra adam geldi yanımıza oturdu. Deniz araştırıcıları üstüne uzun uzun anlattı. Bir sürü insanlar, hikayeler anlatıyordu. Hepsi de kısmetini yakalamış, ortadan yitip gitmişlerdi. Bu işte on yıl dayandın mı, bir gün hiç mümkünü çaresi yok, kısmetini buluyordun.

"Ben," diyordu adam, "ben kendi elimle kendi gözümü kör eyledim de, ocağımı söndürdüm. Ben ancak iki üç yıl dayanabildim bu işe, birkaç yıl daha dişimi sıksaydım, aaaah... Kısmet her gün her gün gelip de adamın kucağına düşmüyor ki... Bu bir çaba işi. Bu bir sabır, inat işi. Sabredenin gülü zemheride bile açar. Sabredenin gül bahçesi denizin ortasında bile büyür. Biz sabredemedik de arkadaş, kendi ocağımızı kendi elimizle yıktık. Sabredenlerin hepsi Karun oldu Karun. Bu öyle bir iş ki, bir gün olmaz iki gün, bin gün... Bir gün bir de bakmışsın ki, kısmetin gelmiş dayanmış. Gelmiş yatmış çakıltaşlarının üstüne, ya denizin kıyısına ya da denizin sığ yerine, seni bekliyor."

Ali gözleri kocaman kocaman açılmış adamı dinliyordu, kendinden geçmiş, en güzel bir masalı dinler gibi.

Birden başka bir kahveci çıktı ortaya.

"Bir çay," dedi ocaktaki adama kahveci sandığım adam.

"Bir çay da bana, bir çay da Aliye," dedim.

Kahveci üç çayı hemen getirdi.

"Deniz büyüktür," dedi adam. "Allahtan sonra en büyük denizdir. Onda, onun içinde hazineler vardır. Sevdiği adamın kısmetini getirir gözünün önüne serer. Çok kişiyi zengin eyledi deniz. Allahtan sonra yalnız deniz zengin, hem de büyüktür. Bir şey dileyeceksen, Allahtan sonra denizden dileyeceksin. Bak kardaş şu yanındaki çocuğa, burada, onun için ne diyorlar, hazineci diyorlar, şimdiden. Şimdiden... Allah ona, deniz daha ona kısmetini göndermemiş ya, şimdiden topladıkları ona yetermiş de artarmış. Herkes, buradaki her çocuk öyle söylüyor, kendi de inkar etmiyor ya, işte yüzü. Bak arkadaş nerelisin nesin, adın sanın ne, bilmem, bilmem arkadaş ya, bu Alinin ardını bırakma seni selamete çıkarır. İşte, bir çocuk vardı Alinin arkadaşı, deniz ona kısmetini iki yılda verdi, o da ortadan yitti gitti. Çünkü deniz büyüktür, neyi nasıl vereceği hiç belli olmaz. Aliyse sıdk ile candan sarılmıştır bu işe, deniz onun hakkını... Deniz hiç kimsenin bugüne kadar hakkını yemediği gibi, onun da hakkını yemeyecektir. Ta yürekten sarılacaksın denize, arayacak arayacaksın. Ben, evimi kendi elimle yıktım, denize isyan ettim, sabır nedir bilmedim, deniz de bana küstü, zırnık bile vermedi, ben de denize küstüm arkadaş. Biribirimize küstük, el elde, baş başta. İşte ben sürünüyorum. Şimdiye kadar dayansaydım, hiç olmazsa bu çocuklar kadar olurdum. Hiç olmazsa..."

Düşündü kaldı.

Biz birer çay daha içtik. O durmadan, konuşuyordu. Çayı üçledik, dörtledik, o durmadan konuşuyordu. Ali başını yere eğmiş hiçbir yere bakmadan onu dinliyordu, eski bir masalı dinler gibi, kendini masalına vermiş.

Çayını bitirdikten sonra Ali birden fırladı:

"Geç kaldık, geç kaldık," dedi. "Çok geç kaldık, olur mu?"

Telaş içinde yürümeye başladı. Adam da ayağa kalkmış "Ali kısmetini bulacak," diye arkamızdan sesliyordu. "Kısmetiniz bol olsun. Bu işte sabır ister. Deniz insanın sabrını dener ha, bunu unutmayın. Ali sabırlıdır. Kavuştu daha şimdiden kısmetine. Daha da daha da..."

Biz uzaklaştık gittik, o daha kendi kendine söyleniyordu.

Sarayburnunu geçtik, Ali pantolonunu çıkardı, oradaki kovuğa koydu, kovuğun ağzına da bir taş tıkadı. Belli ki pantolonunu hep buraya koyuyordu. Gazete kağıdını açtı içinden bir naylon torba çıkardı, eline aldı, denize girdi. Denizde, gözleri denizin dibinde yürümeye başladı yukarı doğru. Su dizlerine geliyordu çoğunluk. Bazı bazı da göbeğine kadar çıkıyordu. Ali boynunu uzatmış, hırsla denizin dibine, kıyısına bakıyordu. Birden Alinin bir tuhaf olduğunu, durup denize, canını dişine takmış, baktığını gördüm. Baktı baktı, büyülenmiş gibi, kendinden geçmiş, baktı, sonra birden denize daldığını gördüm. Bir sevinç kıvanç içinde denizden çıktı, elinde bir şey vardı, hemen naylon torbaya koydu. Beni unutup gitmişti. Gülümseyerek, erişilmez bir sevinçle taşarak, oynar gibi, hızlı, deniz kıyısınca, gözlerini de denizden ayırmadan yürümeye başladı. Denizin dibi apaydınlıktı. Denizin dibi dışardan, denizin üstünden daha daha aydınlıktı, her şey, yosunlar, taşlar, teneke parçaları, cam kırıkları olduklarından da daha aydınlık, bir de büyülü gözüküyorlardı. Tanyerinin alacasının ışığında denizin, Ali yürüdükçe rengi, ışığı değişiyordu.

Kumkapıya varana kadar Ali bana bir kere olsun dönüp de bakmadı. O bazı denizde, bazı kıyıda kendini vermiş yürüyor, ben de kıyıdan onu izliyordum. Beni unutup gitti sandım. Kumkapıda çıktı denizden, gene sonsuz bir sevinç kıvanç içinde suya daldı, gene bir şeyler aldı, uzun uzun evirdi çevirdi baktı, sonra usulca torbasına koydu. Bu arada göz göze geldik. Bana gülümsedi. Başını yere eğdi. "İşler iyi gidiyor, bugün," dedi.

Sırılsıklamdı, giyitleri etine yapışmış, Aliyi olduğundan da daha küçültmüştü. Bir avuç kalmıştı çocuk.

Dizlerine kadar, gene denizin içinde yukarı yukarı çıkıyordu. Yenikapıya gelinceye kadar gün bir adam boyu yükseldi. Yenikapıya kadar iki üç kere daha bir şeyler bulmuş, aynı sevinçle üstüne atılmış, torbasına koymuştu.

Yenikapıda durdu:

"Artık bundan sonra denizin dibi gözükmez, gün yükseldi," dedi, dışarıya çıktı. İyice soyundu, oradan bir gazete kağıdı alıp önüne tuttu, giyitlerini çakıllara serdi, geldi kıyıya oturdu. Ben de yanına oturdum.

"Çok sevindin Ali," dedim. "Buldukların çok mu değerli şeylerdi, bakabilir miyim?"

Ali, benim bakabilir miyim soruma karşılık vermedi. Göstermek istemediğini anladım.

"Ben bir şey bulursam, hep böyle sevinirim. Denizdir bu, ya hiçbir şey vermeseydi? Ya eli boş dönseydim? Sen eli boş dönmenin ne bela bir iş olduğunu biliyor musun?"

"Biliyorum," dedim.

"Bir gün akşama kadar böyle ara ara da elin boş dön bakalım, kahrından ölür insan."

"Ölür," dedim.

"Bu demektir ki, deniz bir gün de çok değerli bir şey gönderecektir."

"Öyle, gönderecektir."

"Alay edilmez insanın kısmetiyle böyle abi," dedi birden Ali.

"Alay etmiyorum ki..."

Ali nedense bir anda bozulmuştu. Sebebini bir türlü anlayamadım.

"Neden böyle birden bozuldun be Ali?"

"Bugün, bugün çok şey bekliyordum, bugün kurmuştum, bugün bir şey çıkar diyordum. Halbuki çıkmadı be abi. Olur mu? Bir ömür böyle bekle bekle... Benim de sabrım bitecek, tükenecek, ben de denizden kısmetimi alamayacağım. Bana öyle geliyor ki bunun sonu hiç... Bir kere iş edinmişiz be abi. İyi kötü karnımız doyuyor. Karın tokluğuna çekilir mi bu kadar... Yazın, güzün neysem ne, ya kışın, ya lodoslarda, ya ayazda karda kışta... Çekilmez çekilmez be abi ama, gözü çıksın bir kere meslek edinmişiz bu zanaatı. Bir şey bulamayınca çok

kızdım da, kusura kalma be abi. Bu meslek böyledir işte. Kısmetin denizin gönlüne bağlı, paşa gönlüne."

"Umutsuz olma Ali, belki bir gün..."

Alinin bu sefer yürekten kızdığı belli oldu, dudakları titredi.

"Şu koca denize bak, be abi! Sanki onun umurunda fıkara Ali. Umurunda da, getirip de bir altın heykeli eliyle, al, Ali diyecek. Ya hiç altın heykeli yoksa ya koca denizin? O zaman işte şapa oturdu mu arayıcı Ali, Topal Hasan gibi."

15 Ekim 1975

Gerçekte Ali yarattığı masala inanmıyordu...

"Sen Topal Hasanı biliyor musun?"

"O arayıcıların şahıdır, onu İstanbulda herkes, her arayıcı tanır. O, bizim pirimizdir. Tanıyor musun?"

"Tanıyorum ya, benim de çoooook eski bir arkadaşımdır."

Ali bana baktı baktı, sonra:

"Sen beni işletiyorsun abi," dedi. "Sen bu işten anlıyorsun. Yoksa deniz sana kısmetini verdi mi?"

"Yok," dedim, "ben arayıcı değilim."

"Öyleyse nereden tanıyorsun Topal Hasanı?"

"Her yaz Kumkapıdan Menekşeye gelir. Bak, Tanrı ona zamanında kısmetini vermiş."

Ali sevinçle güldü:

"Vermiş ama, Allah onu kör etmiş de Topal Hasan kısmetini bilmemiş, altın heykeli çok ucuza satmış. Bir kaşığa değişmemiş ama, gene de koskocaman bir altın heykeli..."

"Altın mıymış, demir miymiş bulduğu heykel ama, ben onun orasını bilmem, bulduğu heykeli satınca Kumkapıda bir ev almış. Geçenlerde de o evi sattı da... Şimdi ömrünün sonuna kadar o parayla geçinecek."

Ali her şeyi, neye bozulduğunu, çıplaklığını, iri bir kısmetin vurmadığını, bugün umudunun boşa çıktığını, her şeyi unuttu da yakınmaya başladı:

"Aaaah, abi, o Topal Hasan var ya, bulduğu öyle değerli, öyle değerli, öyle değerliymiş ki... O kaşığa değişen adamınkinden de, onun bulduğu heykelden de daha ucuza gitmiş. Yalnız altınını eritip satsaymış, altını şu İstanbulu edermiş. Arayıcılar söyledi, bir heykel ki canlı gibiymiş, neredeyse konuşacakmış. Yaaaaa, ne bilsin, Topal Hasanın, okuryazarlığı yok ki..."

"Senin var mı okuryazarlığın?"

Sevindi.

"Var ya, var ya," dedi. "Olmazsa hiç bu işi yapar mıyım, beni de o kaşığa değişen gibi kandırırlar, beni de Hasan Amca gibi yaparlar."

Sonra ayağa kalktı, uzun uzun gerindi, önündeki gazete uçtu gitti, Ali öyle denizin kıyısında daltaşak kaldı. Bana döndü:

"Bulacağım," dedi, hırsla. "Deniz bana, Allah bana kısmetimi verecek. Buluncaya kadar arayacağım, sabır edeceğim, hem de öyle ucuza kaptırmayacağım. Biz kaçın kurasıyız."

"Bulursun," dedim. "Arayan mevlasını da bulmuş, belasını da..."

Alay mı ediyorum, diye bana şöyle bir baktı, baktı ki ben oralı değilim, birden irkildi, önünden gazetesinin uçtuğunun farkına vardı, koştu gazeteyi aldı, önüne tuttu, geldi yanıma oturdu.

Hırsla, dişlerini sıkarak, gözlerini belerterek:

"Bulacağım," diyordu. "Hiçbir mümkünü çaresi yok bulacağım. Bir görsen abi denizi lodosta."

Yüzü güzelleşiyor, çocuksulaşıyor, bambaşka bir yüz oluyordu lodoslu denizden söz ederken.

"Deniz kaynar abi. Bir kaynar ki, dalgalar minare boyu. Ondan sonra da o minare boyu dalgalar yere çakılırlar, denizin dibini karıştırır kaynatırlar, karıştırır kaynatırlar, sonra denizin dibinde ne var ne yok kıyıya atarlar... Ben bir seferinde buldum da, heykel değil de saat gibi, altın gibi bir şey, bir ko-

caman adam benim elimden aldı onu da vermedi. Taaaaa, Kocamustafapaşaya kadar ardından koştum, dar sokağa girince, karanlıkta bıçağını çekti, üstüme yürüdü, kaçmasaydım beni doğruyordu. Şimdi öğrendim artık, bak sana bile göstermiyorum kısmetlerimi, neme gerek. Senden korktuğumdan değil, başkasına gösterirsem denizden çıkar çıkmaz, uğuru bozulur. Sonra sana hepsini gösteririm, olur mu?"

"Olur," dedim.

"Sen arayıcı değilsen de bir şeysin ya, seni anlayamadım. Metine sorarım Metin herkesi, her şeyi bilir. Belki de heykel alan bir adamsın?"

"Alışverişe hiç yüzüm yok Ali," dedim.

"Neyse, kusura kalma, kim olursan ol, Metinin arkadaşısın ya, bize bu kadarı yeter. Metinin hiç kötü, puşt arkadaşı olmaz."

"Sağ olasın Ali," dedim, "bana da Metine de güvendiğinden dolayı. İnsan insana güvenmeli. Hani şu çocuk var ya, denizden kısmetini alan. Ne oldu ona?"

"Bak," dedi, "onu anlatayım sana." Gözleri parladı.

"Birlikte çıkmıştık aramaya. O gün çok kısmet çıkmıştı. Adı neydi hele o çocuğun, yukardan Boğaziçinden olurmuş. Ben daha gidip de Boğaziçini görmedim ya, işte oradanmış... Adı, adı, adı Oktaydı. Oktay, yamandı yaman. Hep dua okurdu. Birçok, birçok dua bilirdi ki... Bütün balıklar üstüne. Bütün denizler üstüne. Balığın yuttuğu Peygamberin duasını bile bilirdi. Karıncaların duasını da bilirdi. Ben hiç böyle duacı çocuk görmedim. Bir kış sabahıydı. Biz onunla birlikte, on gece arabalı vapurda, bacaların orada, sıcacık yatmıştık, sıcak toplamıştık ki sabaha kadar... Deniz soğuktu, gün doğar gibi ediyordu. Havada hiç bulut yoktu. Denizin dibi bulutlu havalarda gözükmez. İlle de gökyüzü dupduru olacak, bir de ayaz bastıracak ki zehir gibi. İşte öyle bir gündü. Topkapıyı geçtik, derken Samatya, Oktayın denizin ortasında parladığını gördüm. Girmesiyle çıkması bir oldu. Elinde bir şey parlıyordu ki,

beş yüz mumluk balıkçı lambası gibi. Gözlerim kamaştı. Kıyıda durdu, şaşırmıştı Oktay fıkara. Gözlerine inanamıyordu. Elindeki renkten renge dönüyordu. 'Ağır mı Oktay?' diye sordum. Oktay yutkundu, konuşamıyordu. Sonra yarım yarım, bir şeyler söyledi. Bana korkuyla baktı, sonra da aldı yatırdı."

Kimi diyormuş ki, Oktay almış o elindekini Avrupaya gitmiş. Onu orada bir kaşığa kandıramamışlar. Oktayın gitmesine İstanbulun bütün arayıcıları sevinmiş. Avrupada parasını bankaya yatırmış. Kendi de en yüksek okula yazılmış ki orada ancak kralın ya da akrabalarının çocukları okuyabilirlermiş. Kimi de diyormuş ki Oktay biçimsizlerin eline düşmüş, biçimsizler, aynasızlar bir olmuşlar, Oktayın elindekini almışlar, kimseye haber vermesin diye de onu, fıkarayı öldürmüşler. İşte buna arayıcılar çok kızmışlar. Bu zulümdür, demişler, demişler ki bir de, biz yüz yılda ancak böyle bir şeyi ölerek, biterek, tükenerek buluyoruz, onu da elimizden bir kaşığa alıveriyorlar, alçaklar, insafsızlar. Şimdilerde Alinin dediğine bakılırsa arayıcılar bir dernek kuracaklarmış, derneği kurunca da Hükümetten kaşığın hakkını arayacaklarmış. İlk işleri bu olacakmış. Ayıp be! Ayıp oğlu ayıp be! İnsan bir kaşık verip de koca bir İstanbulu alır mı, isterse adam gönlüyle versin, isterse yalvarsın, ver kaşığı da al İstanbulu, desin. Bu insanlar deccal olmuşlar deccal. İpleriyle kuyuya inilmez. Derneklerini bir kursunlar da, görsünler onlar... Sonra da Oktayı arayacaklarmış, iyi ya da kötü Oktayı dünyanın öteki ucundaysa da bulacaklarmış. Ölüsünü ya da dirisini. Ya da onu öldürenleri bulacaklar, mahkemeye verecekler, mahkeme de ölüm cezası verecekmiş onlara, onlar da varıp darağacının altında sigara içeceklermiş. Oktay sağsa, İngilteredeyse, arkadaş, diyeceklermiş, dernek kuruldu, artık bir İstanbul bir kaşığa değişilmeyecek. Kazandığının yüzde onunu ver ki, kavi olalım da düşmanlarla çarpışalım. Çünküleyim ki, Allahtan mıdır nedir, arayıcıların düşmanı çoktur.

Öğleye doğru Alinin çakılların üstündeki serili giyitleri kurudu. Ali sevinçli kıvançlı bir de türkü mırıldanarak giyitlerini giydi, Samatyadan Sarayburnuna doğru kıyı boyunca yürüdük, Yedikuleyi geçtik. Sarayburnuna geldik. Sonra geriye döndük. Yol boyunca durmadan Ali konuşuyordu... Trene bindik. Definecilerden, kaçakçılardan, Kapalıçarşıdaki heykellerden, nasıl heykel kaçırdıklarından söz ediyorduk. Merak sarmıştı bu işe ve hakkından erinde geçinde gelecekti.

Ataköye varırken bir lokantaya girdik.

Yemeği yedik, surlara vurduk, surlara gelince o kovuğuna yöneldi. Ayrılırken durdu, bana baktı.

"Ne var?" dedim.

"Bir şey soracağım."

Boynunu büktü.

"Sor," dedim.

"Ferzende," dedi, "o altınları bir yerlerden, denizin oralardan bir yerlerden kopartıp almıyor, değil mi?"

Güldüm:

"Almıyor," dedim. "Denizin içinde öyle altın kaynağı falan olsa, ohhooooo, herkes denizi yağma eder."

"Ben de biliyordum ama, bir umut işte," dedi ayrıldı. Geriye döndü: "Demek ki, koyuncuyu öldürdüğü, kızını aldığı doğruymuş Ferzendenin."

"Olabilir Ali," dedim.

16 Ekim 1975

"İnsanlar biribirlerini durmadan öldürseler yeselerdi bu kadar çok insan olur muydu?"

Metin Selimi getirdi. Küçücük bir şey. Olacak gibi değil. Avuç içi kadar bir şey. Bu mu Selim? Ocağın yansın senin Selim gibi, hay Selim. Bacakları çöp gibi. Pantolonu dizlerine kadar çemrenmiş.

Selim beni görünce ne korktu, ne de ürktü. Öylece, yiğitçe gözümün içine baktı. Elini dimdik, azıcık da kasılarak uzattı. Sonra asker gibi yürüyerek, dimdik, gitti surun dibindeki kayanın üstüne oturdu, gözlerini batan güne dikti. Aşağıdan, Londra Asfaltından biribirlerine girmiş otomobiller, otobüsler, kamyonlar, tankerler, arada bir de yük arabaları geçiyordu. Metinle ben de varıp yanına oturduk Selimin. Selim hiç hiç korkmuyordu. Hiç hiç korkmadığını her haliyle anlatıyordu. Öylesine ki az bir sürede kan ter içinde kadı. Bir kasılıyor, bir kasılıyor... İlk sözü:

"Şimdi artık ben hiç korkmuyorum," oldu. "Korkacak ne var bu dünyada değil mi, korkacak?"

"Hiçbir şey yok," dedim.

"İnsan insandan korkar mı, insan insanı yer mi hiç?"

"Yer mi?" dedim.

Metin köpeği bıyık altından gülüyordu. Ben arada, işi bozacak diye ona sertçe bir göz atıyordum.

"İnsan insanın kurdu derler ya, sen kulak asma."

Bana da kaş altından, bütün gücünü gözlerine toplamış bakıyordu.

"İnsan insanın dostudur, arkadaş."

"Dünyada her insan her insanı öldürseydi, şimdiye kadar bu dünyada hiç insan kalır mıydı?"

"Kalmazdı."

"Bak şu İstanbula. Bak, ne kadar, ne kadar da, ne kadar da çok insan var. Yer gök, vapurlar, trenler, evler, ağzına kadar, zık gibi insanla dolu."

"Çok insan var, çooooook..."

"İnsanlar biribirlerini durmadan öldürseler yeselerdi bu kadar çok insan olur muydu?"

"Olmazdı."

"Bir de insanlar savaş yaparlarmış, tüfekleri kocamanmış, uçaklara da tüfek doldururlarmış, durmadan biribirlerini, sabahtan akşamlara kadar öldürürlermiş. Bir yıl, on yıl durmadan, gece gündüz, ama o başka."

"O başka Selim."

Bir kedi gibi yalandı, korkusu elle tutulurcasına siliniyordu usul usul. Arada sırada, kaçamak, bir anda uçup giden, korku dolu bir göz atıyordu bana, Metine. Bunun dışında korkusunu içine gömüyordu ve bundan dolayı da gerilmiş, zorluk çekiyordu.

"Durup dururken insanlar niye öldürsünler öyle biribirlerini?"

"Doğru, ahmak değiller ya, niye öldürsünler?"

Durdu, yüzü sarardı, bana baktı, elleri ayakları uçarcana titredi, yutkundu, gözlerini yere dikti, sonra kaldırdı bana baktı, sonra surların üstüne, sonra asfalttaki otomobillere, gözleri fır fır, fır fır, gitti geldi, gitti geldi, şaşılacak bir hızla. Diliyle dudaklarını yaladı, geldi gözleri benim üstümde durdu.

Birden:

"Sen hiç adam öldürmedin değil mi?" diye dehşetle sordu.

Ben, dingin:

"Yoooook, hiç adam öldürmedim, neden adam öldürecekmişim ki?" dedim.

Şaşırdı, utandı, gene gözleri fır fır, oraya buraya hızla gitti geldi. Metinden bir yardım istedi, Metin kızgın gibiydi, ona da bana da bakmıyordu. Çaresizlik içindeydi Selim.

"Hiiiiiiiç, burada herkes adam öldürmüş de..."

"Ben öldürmedim, hiç adam öldürmüş birine benziyor muyum?"

Selimin yüzü ağlaması bir hal aldı:

"Hiç kimsenin yüzü," dedi. "Hiç kimsenin yüzü adam öldürmüşe benzemiyor ki... Hem de en iyi... En iyi adam... Yani abi en çok adamları, en iyi adamlar öldürüyorlar. Kahveci var ya, Süleyman kahveci, bir bilsen, bir bilsen, bir görsen ne iyi adam. Biliyor musun, dört tane adam öldürmüş. Ben onun kahvesine giriyorum ama, bizi açlıktan ölmekten kurtarıyor ama, bir de iyi insan ki, ama benim... Her girişimde, çıkıncaya kadar benim ölüm çıkıyor oradan."

Ağzını doldurarak, korkudan gözleri fır fır dönerek:

"Döööööört," dedi, "dööööööört tane öldürmüş. Hepsini de kesmiş. Değil mi Metin? Ben şimdi artık onun dükkanına bile giriyorum, korkmadan... Sen korkmadan onun kahvesine girebilir misin?"

"Girerim."

"Benim gibi çocuk olsan?"

"Belki giremem."

"Beeeeeen girerim."

Metin de anlattı, Ali de, Sabo da anlattı, bunu burada, Sirkecide, Beyoğlunda, Kumkapıda bilmeyen çocuk yok.

Sabah kahve yeni açılmış. Kimin kahvesi bu, adam öldürmüş bir adamın kahvesi. Yerini saptayamadım, gene ya Kocamustafapaşada ya da Samatyada bir yerlerde. Bu yörelerde ama, kimse neresi olduğunu söyleyemedi. Süleyman gibi o kahvecinin de birkaç cinayeti varmış. Ballandıra ballandıra

anlattılar, ben ne bileyim, vebali günahı onların boynuna. Onlara öteki kahvecinin cinayet işlediğini gene Selim söylemiş. Süleymanın da dört adam öldürdüğünü, hem de hepsinin karnını deşerek öldürdüğünü gene Selim söylemiş. Vebali günahı Selimin boynuna. İşte bir sabah Selim o kahvenin önünde durmuş durmuş, sonra da titremiş, bir korkmuş ki, yüzü kül kesilmiş, yüzü kül kesilince azıcık soluk almış, soluk alınca kahveye yürümüş. Kahveci ona bakıyormuş, hiçbir şey söylemeden, "Ustanın selamı var, televizyonu istiyor," demiş. Sonra varmış kocaman televizyonu yerinden sökmüş, katil kahvecinin gözleri önünde almış götürmüş. Bunlar, çocuklar bu televizyonu satmak için bir ay çalışmışlar çabalamışlar, beceremeyişler, sonunda televizyonu, yepyeni, gıcır gıcır televizyonu parça parça eyleyip, parçalarını bölüşmüşler, herkes parçasını kendisi satmış.

Osmanbeyde bir apartmanda iki metre boyunda kocaman çangal bıyıklı bir kapıcı varmış. Gene Selime göre bu çangal bıyıklı adam üç tane kadını ırzına geçtikten sonra öldürmüş. Amanın nasıl öldürmüş! Yürekler dayanmaz öldürüşüne ve hem de burada anlatılamaz. İşte bu kapıcıya çok takmış Selim. Selim var ya, kapıcıyı görünce eli ayağı çözülüyormuş. Selimdir bu, yalanı günahı Metinin, Alinin, Turgutun boynuna, onların hepsi de bu olaya tanıklık etmişler, gerisini ben ne bileyim ben.

Büyülenmiş gibi, belki on gün, yirmi gün, bıkıncaya kadar oradan ayrılamıyormuş. Kırılmaz iple bağlamışlar gibi. Adamı görünce de deli divane oluyormuş korkusundan. Sonra o kadar korkmuş ki Selim, korkusundan ne yapacağını bilememiş, bir insan korkudan ne yapacağını bilemezse ne yapar, Selim ne yapmış? Dört dönmüş Osmanbeyde korkudan, dört dönmüş, dört dönmüş, bu da yetmemiş. Selim sonra ne yapmış? Selim sonra ne yapsın, en korktuğunda korkudan da delirdiğinde, Selim o zaman hiçbir şeyi bilmiyor, kendinden geçiyormuş, öteki çocuklar görmüşler Selimi bu haldeyken, hiç tanıyamamışlar, bir hoşmuş Selim... Öyle delicesine bir saldır-

ma değil. Hesaplı kitaplı bir saldırma. Selim tekmil bedeniyle korkuya kesince, yürümüş apartmanın üstüne... Dalgündüz, hem de o kocaman, uuuuuf, ne kadar çok adam öldürmüş kapıcının gözünün önünde. Girmiş üç numaralı daireye, pahada ağır, yükte yeğni ne kadar şey varsa evden almış, doldurmuş bir torbaya, kapıcının gözünün içine baka baka çıkmış gitmiş. Altı ayda böyle böyle apartmanda kaç daire varsa hepsini soymuş Selim. İşte bu sıralar düğün dernek, bir cümbüşmüş dünya. Oluk gibi para akıyormuş Sirkeciye, surlara, Kumkapıya. Selim evlerden topladıklarını bir anda çocuklara dağıtıveriyormuş. Çocuklarsa bu değerli öteberileri el değer etek değmez okutuveriyorlarmış, hemen oracıkta.

Metine göre Selim varsa korkusuyla varmış. Metine göre Selimin tüm anlattıkları havaymış. Her şeyi kafasından uyduruyormuş. Daha önce çok çok şeyler anlatmış, hep uyduruk çıkmış anlattıkları. Metine göre, Selim yalancı değilmiş. O düş görüyormuş, çok eski ya da yeni düşler, düşlerini gerçek sanıyormuş. O gece ne düş görürse onun etkisinde. Hep korkulu düş görüyormuş. Metine göre, korkulu düşlerden kurtulmak için her gece bir elektrik direği altı buluyormuş. Gündüz de en karanlık, ıssız kuytuya sığınıyormuş. Metin diyor ki, kafadan kontak desek, diyor, hiç de kafadan kontak değilmiş, cin gibiymiş ki sorma, her şeye, herkesten daha çok aklı eriyormuş. Korkunca, ama çok çok korkunca onun yapmayacağı yokmuş. Bir keresinde çangal bıyıklı bir adamı bıçaklamış Topkapıdaki Otobüs Terminalinin önünde. Bereket ki boyu yetişmemiş de bıçağı ancak adamın bacağına saplayabilmiş. Oradan da bir kaçmış ki kimse ardından ulaşamamış. Bundan sonra da Selim en yürekli insan olmuş, bir hafta, on gün, belki de on beş, hiçbir şeyden, hiç kimseden korkmamış.

17 Ekim 1975

Metin, Selim ve Ali hep bir demirdenmiş...

Selim üstüne öyle olaylar anlattılar ki bana, şaşırdım kaldım. Bu kadar çok olayı bir insan bu yaşta nasıl yaşayabilir? Bir korku bir insanı bu kadar küçük yaşta buralara kadar nasıl itebilir? Polisler dünyada herkesi yakalayabilirmiş ama, Pire Memedi bile yakalayabilirlermiş ama Selime gelince, füüüüt, vizzo, yanına bile yaklaşamazlarmış. Metin, diyor ki, Selim yakında ölecek, diyor. Bu hıza, bu korkuya, hiçbir yürek dayanamaz, diyor. Metin, diyor ki, eğer yaşar da sağ kalırsa Selim, diyor, insanların feriştahı, şu koca İstanbulun padişahı olur, diyor. Ve hem de Kurana el basarak söylüyor bunu.

Bu sur dibinde doğan güne karşı çok oturup konuştuk Selimle. Benden ilk günkü gibi artık korkmuyordu. Ve hem de batan güne karşı. Arada sırada korkusunu da belli edince işte o zaman bende şafak atıyordu. İşte o zaman, ben ayağa kalkıyor, allahaısmarladık çekiyorum. Neme gerek, ne olur ne olmaz, böyle Allahın belası bir adamla başa çıkılmaz ki...

Bunu bir gün Metine açtım, Metin güldü, güldü, güldü, sonra da:

"Bak arkadaş," dedi, "bak bana ki sana ne deyim, iyi dinle beni. Ali, bir de ben, bir de Selim şu koskocaman İstanbulda, şu kum gibi kaynayan berduş çocuğun içinde, üçümüz bir araya nasıl, ne için geldik, bir düşün bakalım arkadaş, iyice bir

fikret de bir düşün arkadaş... Bir düşün arkadaş ki, ben sana neden arkadaş demişim, babamın oğlu musun? Bir düşün arkadaş ki, dünyada senden başka insan yok mudur da ben sana arkadaş demişim? Söyle bakalım."

"Ne bileyim ben."

"Bilirsiiiiin, bilirsin ya, sen kurnazsın. Sıkı ağızlısın, her şeyi lap diye her yerde söylemezsin."

"Söylerim."

"Peki söyle ama, niye ben sana arkadaş demişim, hem Aliye hem de Selime? Dünyada başka kimse kalmamış da?"

"Niye ki?"

"Çünkü insan kısım kısımdır. Kimi insan aynı demirdendir."

"Sen de mi Selim gibi korkaksın?"

"Yok."

"E, öyleyse?"

"Korkak değilim ama, demirimiz bir. Deşme altını bilemem, bildiğim, demirimiz bir."

"Benim demirim de mi?"

"Senin demirin de..."

"Onun için..."

"Onun için sen Selimden korkma. Benden de korkma. Aliden de. Biz senden korkuyor muyuz?"

"Bilmem, Selim benden korkmadı mı?"

"Korktu ama, o ilkindi. O, korkuya alışmış. Benden bile korkar. O her şeyden korkar. Şimdi korkuyor mu? O karıncadan bile korkar. Şu taştan bile korkar. Kelebekten bile korkar. Allah onu da korksun diye yaratmış. Şimdi senden korkuyor mu?"

"Daha az korkuyor."

Selim üstüne çok kişiyle konuştum. Selim onlara ne anlatmışsa kendi hakkında, ne söylemişse, kendi kanılarını da katarak söylüyorlardı bana. Selimin hikayesi yürekler acısıydı ama, anlatanların çoğu inanmıyordu buna. Metin inanıyordu ama, bir tuhaf ikircikle, çok da inanmayarak. Ama Selim hiç

yalan söylemezdi ki... Hayır, hayır, doğrudur Selimin her anlattığı. Düşse bile doğrudur. Bu hergelenin düşü bile herkesin doğrusundan daha doğrudur. O hiçbir şeyi saklayamaz. Selim gerçeğini düş gibi, düşünü gerçek gibi söylüyordu. Neden sonra Selimin bu gerçeğine varabildim. Konuş Selim kardeş konuş. Konuş ki... Bir insan, bir toprak, bir düş macerası... Bir çocuk macerası.

Çok uzak, bir düşü anlatır gibi. Selim, kendisi de inanmıyor gibi. Başka bir çocuğun başından geçmiş de, o çocuk bütün bu anlattıklarını düşünde Selime anlatmış. Anlatırken ne korkuyor, ne üzülüyor, kendisiyle hiçbir ilişkisi yokmuş gibi. Bazı yerlerini hikayenin dönüp dönüp bir daha, bir daha anlatıyor. Hiç farkında değil, birkaç kere yokladım. Sonra da aynı olayı, üç ayrı biçimde anlattığına tanıklık ettim. Hangisi doğruydu, yokladım, anladım ki Selim için üçü de doğru.

Mezopotamyanın bu ucu, Harran ovası... Selim şöyle böyle evleri anımsıyor, bir de uçsuz bucaksız çölü. Bir de çölün üstüne gelip konan gemileri, bir de evleri.

Selim çölün üstünde orman da görmüş. Ben iyice deştikçe Selim düş gibi gördüğü pusarığı anlatıyor. Çölden, Harran ovasından hiç hiçbir şey kalmamış aklında da yalnız pusarıklar kalmış. Çocuklar pusarıklara bayılıyorlarmış. Büyükler ne kadar yalandır, düştür bu, çölün oyunudur, derlerse desinler, çocuklar gerçek sayarlarmış pusarıkları. Selim, pusarıkları usta bir destancıymış gibi candan söylüyor. Bu pusarıkları burada çocuklara anlatmış da hepsi Selimi işletmişler. İnanmamışlar pusarık olabileceğine. Selim, diyor ki, bir sen inandın, çünkü senin pusarığı görmüşlüğün vardır, öyle mi?

Yılkı yılkı atlar görmüş pusarıkta Selim. Atlar doludizgin üstüne üstüne geliyormuş. Kocaman, kırmızı gözlü atlar. Her gün her gün çölden kalkıp köylerine geliyormuş bu atlar Selimlerin. Çocuklar atlara koşuyorlarmış, çocuklar koştukça atlar uzaklaşıyorlarmış. Bu pusarık öyle bir şeymiş ki, bu pusarık, sen koştukça onlar kaçarlarmış. Şehirler de öyle,

ormanlar da, akarsular da öyle... Yanına vardım derken... Bir de bakmışsın ki, kaçıp gitmişler. Belki de büyükler doğru söylüyorlar. Kim bilir. Pusarığı anlatmaya, onun gerçeğini Selime anlatmaya çalıştım, dinledi, azıcık çaktı, sonra hemencecik de vazgeçti. "Olamaz," dedi. Ben de üstelemedim. Ne deyim de onun düşünü bozayım. Atların ardına onların köyünden çok kişi takılmış da, bir hafta, iki hafta koşmuşlar, koşmuşlar o atları bir türlü yakalayamadan geriye dönmüşler. Bir iş olacak, bu atlarda bir iş olacak ya, nedir o iş? Durup dururken, etli, canlı kanlı atlar, koşan atlar gölge olabilir mi? Kim inanır, dünya, bunlar gölgedir derse, kim inanır, değil mi? Ama ne öyleyse, gölge değil, düş değil, nedir öyleyse? Bir de ne varmış, bir de ne varmış bu pusarıklarda, bir de sen kaçarsan, ne kadar uzağa kaçarsan kaç, bu pusarıklar üstüne geliyorlarmış senin... Çölde şehirler kuruluyor, şehirler yitiyormuş her gün sabah, ikindi, kuşluk, öğle... Atlar geliyor, atlar yitiyor. Sular çağlıyor, denizler dalgalanıyor. İnsanlar, insanlar, binlerce, karıncalar gibi. Ama sesleri yok. Her kuşluklayın geliyorlarmış yukarı doğru, çölden, aşağıdan.

Ulu buğday tarlalarını anımsıyor, düş gibi, pusarık gibi. Buğday tarlaları da çöl kadar uzak, çöl kadar genişmiş. Bir de kocaman devler, koskocaman, buğday tarlalarını yiyen devleri anımsıyor Selim. Otuzu kırkı bir arada. Sarı, ışıltı içinde, bir altın çanak gibi oluyormuş ova, buğdaylar olgunlaştığında. Çöl daha çok yanıyormuş ışıltısından buğday tarlalarının. Bütün bunları nasıl çıkardım ağzından Selimin, parça parça, kırık dökük, günlerce, sora sora... Bir coşuyor, azıcık anımsadığı, düş, pusarık içinde gördüğü doğasını bir anlatıyor, bir anlatıyor sözcükler ağzından sular gibi çağlıyor. Sonra sönüyor, duruluyor, bir tek sözcükle her şeyi anlattığını sanıyor. Sonra onu bir coşturuyorum, bir onun yufka yerine, özlem damarına basıyorum, işte o zaman... Al Allah delini, zapt eyle kulunu.

"Hiç ceylan gördün mü?"

Onu ilk olaraktan bu kadar coşkulu gördüm. Deli gibi ol-

muştu. Coşkudan titriyordu. Bir anlattı, keşki keşki onun bu konuşmasını banda alabilseydim. Alamadım. Makinadan da korkuyordu Selim. Elimi makinaya sürünce sapsarı kesiliyor, yalvarırcana bana bakıyor, ben de elimi makinadan hemen çekmek zorunda kalıyordum. Eğer, Selimin ceylan türküsünü, türkü gibiydi anlattıkları, ceylanlar üstüne çıkarılmış çok eski bir hayranlık türküsüydü, alabilseydim... Hiç kimseden şimdiye kadar böylesine güzel bir şey duymadım. Sonra dört beş sefer daha gittim surlara, küçücük makinayı sakladım, konuşturdum onu, öyle bir daha, ilkinki gibi bir ceylan türküsü çekemedi bir daha. Bir insan belki bir ömürde, bir özlemini, acısını, tutkusunu söylerken böylesine güzel anlatabiliyordu bir şeyi. Belki insanın, her insanın böyle coşkulu, mutlu bir anı olabiliyor.

Düşündüm, ben dedim, anlatayım, bir daha ben söyleyeyim, Selimin ceylan türküsünü hiç olmazsa burada yazayım, olmadı, beceremedim. Bir şeyi duyduktan, böylesine güzelliğine vardıktan sonra, ona yakın da olsa anlatamadıktan sonra, neye yarar ki, yazarlık, şairlik neye yarar ki... Şimdi, işte, kocaman kara gözlü, gözleri dışarıya yumruk gibi fırlamış, pırıltılı gözlü, ceylanlar aşığı Selimin ceylanlar ağıdını söyleyememenin acısı ağı gibi oturdu yüreğime.

"Ne güzel konuştun, söyledin ceylanlar üstüne Selim..."

"Hiç sorma, ceylan güzeldir..."

Başka bir şey söylenmez, ceylanlar güzeldir. Belki de Selim daha önce konuşurken salt, durmadan, ceylanlar güzeldir, ceylanlar güzeldir, dedi de, beni böyle böyle söyleyerek aldı da güzel ceylan düşlerine götürdü.

Sonra ben söyledim ona ceylanları... Bir sabahtı, aşağıda, çölün ucunda durmuştuk Kaçakçı Süleymanla. Ben de hep Süleyman diyorum ona, adı, öz adı Ahmetti. Yazarken kaçakçıların adını da değiştiririm de... Onun adı Ahmetti. İnce, saz benizli, kara gözlüydü. Bir erkek ceylana benziyordu Ahmet... Kilisin bir köyündendi. Şimdi unuttum hangi köyden olduğu-

nu. Öteden çölden ceylanlar kopup geliyordu, sürülerle. Kuşluğa kadar bu akıp gelen sürüyü, bu akıp gelen kızıl çizgiyi izledik Ahmetle. Ahmedin mavzeri elindeydi. Ceylanlar, ceylan sürüleri taaa yanımıza kadar geldiler sıçrayarak, sünerek... Sıçrayarak sünerek, bir oyun tutturdular yöremizde, Ahmetle ikimiz kıpırdayamadık yerimizden. Öyle çölün ortasında dimdik, ağaç gibi. Kıpırdarsak büyü bozulur sanıyorduk. Kıpırdarsak ceylanlar ürker, ortalık darmaduman olur sanıyorduk. Ceylanlar ta yanımızda sıçraşıyorlardı. Kuşluklayın ilerdeki yeşillikte yittiler gittiler. Bir de cerenler pusarığı gördüm. Göğün mavisinde kırmızı cerenler sıçraşıyorlardı, kıvılcımlar gibi durmadan. Sonra cerenler masmaviye, mosmora kestiler. Sonra da göğe açılarak, mavisine uyarak dağıldılar, yittiler gittiler.

Ben önce çok korktum, Ahmet ha şimdi ha birazdan kaldırıp tüfeğini bir ceylanı avlayacak, diye. Bunu Ahmede söylediğimi şimdiki gibi anımsıyorum. Ahmet güldü:

"Olamaz," dedi. "Sonra insanın eli kolu çont olur. Bu sıralar ceylan avlanamaz. Yavruları vardır. O da olmasa, bizim ta yanımıza kadar, bizim insanlığımıza güvenip gelmişler. Ceylan böyle avlanamaz."

Ya insanlığımıza güvenip gelmişlerse, onların umudu boşa çıkarılamaz. Bir zamanlar çölün geleneği vardı. Şimdi altüst olmuş. Selimin hikayesi böyle. İnsanlığına güvenip geldikleri...

18 Ekim 1975

Selim bir açlığını bir de üşüdüğünü biliyordu

Evleri anımsıyor Selim, hepsinin kubbesi var. Hepsi çamurdan, hepsi biribirine bitişik. Koskocaman bir köy... Elli kubbe, altmış kubbe, yüz kubbe... Arı kovanlarını bitiştirip köy yapmışlar. Harran köyleri böyle. Bu yöreler başka biçim bir köy bilmiyor. Kadim köy, şehir biçimidir bu. Tekmil evler bitişik. Eskiden bir olay oldu mu insanlar damdan dama koşarak, taa şehri çıkarlarmış. Köylerin, bu evleri üst üste, bitişik köylerin surları yok. Surlar büyük şehirlerin.

Kırmızı bir yel esti güneyden. Yalım gibiydi yel. Tüfekler patlıyordu. Köyü çevirmişlerdi. Selim bilmiyor, candarmalar mı, Araplar mı, kaçakçılar mı, Selim bilmiyor, yarı buçuk anımsıyor. Hep tüfek, tüfek... Bir de barut kokusu. Kırmızı yelin üstüne mor, kokulu, barut dumanı. Mosmor mosmor bir duman çökmüş köyün üstüne. Akşam mı, gece mi, sabah mı, kuşluk mu belli değil. Sadece kırmızı tozlar, mor dumanlar, kulakları sağır eden mitralyöz, tüfek, bomba, dinamit olacak, gümbürtülü dinamit sesleri. Bir de küf kokusu, acı pıtırak, saman kokusu... Bir de kan kokusu... Kan kokusu.

Selim kana batmış çıkmış. Arkasından boyuna kurşun sıkıyorlar. Selim yaralanmış. Selim çöle aşağı kaçıyor. Uyumuş. Ayağının oraya kan göllenmiş kurumuş. Ayağının oraya sinekler çokuşmuşlar. Aman Allah, ne kadar da çok sinek. Kurt gibi, yumak yumak, hiç görmediği ışıltılı sinekler.

Köyden tüfek seslerine benzer gürültüler, bağırmalar, ağıtlar geliyor. Bir bıyıklı adam Selimin üstüne eğilmiş bir şeyler soruyor. Selim konuşuyor mu konuşmuyor mu, artık onun orasını hiç bilmiyor.

Sonra köyün tekmil erkekleri dağdalar. Babası, ağabeyi de var yanında. Babası çok uzun boylu, sakallı. Dağın kayalığını, keskin, mor, bıçak gibi kayalığını anımsıyor. Aşağıda çöl, çölde köyleri, çölde ceylanlar ve ağlayan kadınlar. Şöyle bir şey anımsıyor, anası vurulmuş ölmüş. Kim vurmuş öldürmüş bilemiyor. Onları, köyün tekmil erkeklerini kim kovalıyor, onu da bilemiyor. Kayalıklarda üşüyor Selim. Bunu iyi biliyor. Bir de açlığını biliyor. Erkekler bir lokma ekmek bulurlarsa, son kalan ekmeklerini de çocuklara veriyorlar. Selim bunu da iyi anımsıyor, köyden, çok çocuk var aralarında, belki yirmi otuz, çocuklar da kaçıyorlar. Erkeklerin hemen hepsinde tüfekler var. Çok tüfekleri var. Dağdan dağa kaçıyorlar, Selimin yarasını sarmışlar, ne zaman sarmışlar, yarası bacağında, Selim hiç anımsamıyor. Arada bir yarasındaki sargılar düşüyor, babası mintanından bir parça yırtıp yeniden bağlıyor. Yarası şişmiş, irin bağlamış.

"İşte burası yara, yara yeri..."

Kemik görünüyormuş. Soğuklarda daha ağrırmış orası. Daha da yeni kapanmışmış yara. Ya geçen yıl, ya önceki yıl. Kurşun yaraları öyle hemencecik kapanmazmış. Onların köylerinde herkes yaralanırmış zaten.

Kayalarda acıkmışlar, acıkmışlar ama bir köye de gidemiyorlarmış. Bir gece sabaha kadar yürümüşler mi ne, sabahleyin dağda, kayalıkların arasından kaynayan bir su bulmuşlar. Herkes sevincinden deli olmuş. Burada da her yan barut kokuyormuş nedense. Tüfek sesi de yokmuş ortalıkta ama her yan barut kokuyormuş. Derken öğleye doğru bir köye gelmişler. Köyde onlara çok ekmek, çay, çok da peynir vermişler. Selim bir iyice karnını doyurmuş ki sormayın. Bir güzel kız, aman ne güzel kız, Selimin yarasını sarmış. Selimin yarası öyle az-

mış ki, hafazanallah, kurt düşmüş. O güzel kız var ya, teker teker kurtlarını ayıklamış.

Bundan sonra uzun bir süre boşluk var. Dağda ne yapmışlar, bu silahlı adamlar dağda uzun bir süre dolaştıktan sonra neylemişler, hiç hiç bilmiyor Selim. Salt, kayaları anımsıyor, açlıklarını, susuzluklarını, bir adamın kayadan düşüp öldüğünü, adamın parçalanmış ölüsünü gömdüklerini, uzun ağıtlar söylediklerini anımsıyor. Bir de gene o bıyıklı adamı anımsıyor. Üstüne eğilmiş ona bakıyor. Bakıyor, bakıyor, sonra da birden boğazına sarılıp, boğazını sıkıyor. Onu, o bıyıklı adamın elinden ne zaman, nasıl alıyorlar bilmiyor. Kim, kimler almış hiç bilmiyor.

Kayalar yankılanıyor, barutlar kokuyor, çığlıklar, sesler, bağırmalar, dağlar biribirine kavuşup kavuşup ayrılıyor, kavuşup kavuşup ayrılıyor. Bundan ötesini de düşünüp düşünüp çıkaramıyor Selim.

Bir çukurda, dört yanı kaya, kaya, kaya... Birden uyanıyor ki kana batmış çıkmış, üstünde kan içinde ölüler ölüler. Ölülerden karşı kayalıklara durmadan oluk gibi kan fışkırıyor. Durmadan durmadan kan fışkırıyor. Gözü kandan hiçbir yeri görmüyor. Gözlerini siliyor bir tanesi, silahlı candarmaları görüyor. Çukurdan çok çok ölü çıkarıyorlar, kayalıkların üstüne seriyorlar. Sonra kadınlar...

Bu kadınlar nereden çıktı, nereden ne zaman gelmişler, Selim hiç mi hiç bilmiyor. Kadınlar saçlarını yoluyorlar. Kadınlar başlarına toprak döküyorlar. Avuçlarına doldurup doldurup toprak döküyorlar başlarına, yüzlerini çırmalıyorlar. Hepsinin de yüzü kan içinde. Kan çamur olmuş. Kan çamurlu yüzü yol yol açmış.

Gene köy geliyor aklına. Köyde çok çok at var. Atlar, hiç durmadan hep bir ağızdan kişniyorlar. Atlar koşuyorlar, köyü dolanıyorlar, dolanıyorlar, geliyorlar köyün ortasında durup kişniyorlar.

Bir şeyler yanıyor, yalım yalım ortalık. Yalımlar köyü sar-

mış, her şey çığlık çığlığa... Çığlık çığlığa. Toz duman, yalım, barut kokusu, çöl kokusu... Yalımın içinde sıçrayan ceylanlar. Bunu iyice anımsıyor Selim.

"Atma Selim, yanan ceylanları!"

"Vallahi billahi, hiçbir şey aklımda değil ama, ceylanların yanması aklımda. Yoksa şimdi nereden aklıma gelecek ceylanların yandığı?"

"Gelir gelir, senin aklına her bir..."

Sabaha karşı, tanyerleri attı atacak. Yangın geliyor dağlardan aşağı, sararmış otlar, insan boyu kurumuş devedikenleri yanıyor. Son hızla geliyor otlar yanarak köyün üstüne. Yangın ceylanları kovalıyor. Ceylanlar yangının önünden kurtulamayarak, bir bölüğü cayır cayır... Sonra yangın dört bir yandan, önden arkadan, sağdan soldan ceylan sürülerini sarıyor. Ceylanlar ta göklere kadar sıçrıyorlar. Sonra insan seslerine benzer sesler duyuyor Selim. Sonra ıpıssız kalıyor ortalık. Bıyıklı adam gene üstüne eğilmiş. Boğazını sıkıyor sıkıyor, gözleri yumruk gibi pörtleyip dışarı uğramış. Elinden gene kurtarıyorlar Selimi. Selim kaçıyor ya boğazı, bacağı çok ağrıyor, soluk da alamıyor. Ceylanlar hep yanmışlar. Ova kapkara kesilmiş, yanmış ört olmuş. Selim nereye baksa yer gök, her yer kapkara. Yanmış yağ, yanmış et, yanmış ot, toprak kokuyor. Her şey yanmış. Arkasına dönüp bakıyor ki, köy de tütüyor. Köyde ne varsa yanmış, insanlar, inekler, atlar, her şey yanmış. Candarmalar sarmışlar köyü. Ver ediyorlar kurşunu. Selim hep bunu ansıyor.

Gidiyor gidiyor, bacakları ağrıyor. Bir suyun başında uyuyor, uyanıyor ki, o bıyıklı adamın elleri gene boğazında. Gözleri pörtlemiş. Bağırıyor bağırıyor, sesi çıkmıyor. Suyun içine sokuyor onu bıyıklı. Derken bir yangın geliyor, deniz dalgası gibi, bıyıklıyı yangın taaaaaa uzaklara fırlatıyor, Selim de bundan faydalanarak kaçıyor oradan.

Onu kız kardeşi yakalıyor. Bu sefer ne yangın var, ne bir şey. Bıyıklı adam kız kardeşini kucaklamış. Ama vallahi nasıl kucakladığını bilmiyor. Kucaklamış sıkıyor. Kız kardeşi ağ-

lıyor mu, gülüyor mu hiç ansımıyor. Ama iyi biliyor ki düş değil. Ama iyi biliyor ki kız kardeşini kucaklayan adam bir gerçek. Bıyıklı adamı çok iyi ansıyor. Bıyıklı adam bıçağını çekiyor, kaçan Selimin bacağına bıçağı sallıyor. Selim kan içinde kalıyor, oraya düşüyor, kendinden geçiyor. Kalkıyor oradan, koşuyor artık Selim.

Koştu koştu, koştu Selim. Ne kadar koştuğunu kendi de bilmiyor. Bir köye vardığını, bir kamyona bindiğini, yaralarına kurt düştüğünü, pörtlemiş gözlerini görünce insanların ona bir tuhaf baktıklarını biliyor. Artık Selim o bıyıklı adamı bir iyice tanıyor. Sureti gözlerine iyice nakşolmuş. Anasından babasından kardeşlerinden çok daha iyi tanıyor. Kocaman, kapkara, uzun bıyıkları var. Kolları da uzun adamın.

Bir gece bir kütürtüyle uyanıyor, bakıyor ki üstünden bir kütürtü geç ha geç ediyor. Selim yerinden kıpırdayamıyor. Bir de bakıyor ki, ne baksın da ne görsün, Selimin üstünden geçip giden tren... Tren, trendir. İyi ki kıpırdayamıyor yerinden, iyi ki... Yoksa tren başını alıp koparır götürürdü.

Sonra çöl gene. Gene cerenler, gene atlar... Susuzluk ki düşman başına. Dili damağı kurumuş. Nerdeyse ölecek. Bir atlı geliyor yanına, bakıyor ki atlı o bıyıklı adam. O bıyıklı adam koşturarak yanına geliyor yerden onu alıp sürüyor atını... Varıyor bir koyağa, indiriyor onu attan, çekiyor hançerini, bilemeye başlıyor. Bıyıklı adam biliyor hançerini, gözleri dışarıya uğramış Selim bakıyor.

"Bakıyorum, o hiç bana bakmıyor. Biliyor hançeri. Kıl gibi yapacak. Çalışıyor. Bir yana da bir ateş yakmış, hem bıçağı biliyor, hem ateşte kahve pişiriyor. Ben korkudan ölüyorum. Biledi, bitirdi, ben ölmüşüm korkudan..."

Sonunu bilemiyor. Uyanmış ki, boynunu tutamıyor. Gözleri kapanmıyor. Pörtlemiş.

"Oradan aşağı indim, ateş daha yanıyordu. Bıyıklı demek ki... Bıyıklı bu sefer neden öldürmedi de gitti? Vallahi billahi düş görmüyorum... Bir baktım, yamaçtan aşağı inerken bıyıklı

bağırıyor, bağırıyor, ben kaçtım, sesi arkamdan heybetlen geliyor. Gene koşarak çöle düştüm. Gene bir kamyonun içindeyim... Uyumuş kalmışım kamyonun içinde."

Bir tekmeyle uyanıyor. Uyanıyor ki, ne görsün, ışık içinde kalmış dünya, gece ama, bir ışık, bir ışık... Ortalık güneşe kesmiş ki... On tane güneşe...

"Kime anlatsam düş sanıyor o bıyıklıyı. Anamın kan içinde ölüsünü, bacımın, babamın, ağamın, herkesin kan içinde ölüsünü gördüm. Kana batıp çıkmışım. Her yanım kan içinde... Koşuyorum ben. Sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar koşmuşum ben... Bir de bakıyorum, o... Kocaman bıyıkları, elleri boğazımda... Elleri kocaman. Bak, benim fırlamış, benim pörtlemiş gözlerim daha yerine oturmadı, bu da mı düş, bu da mı yalan?"

Kamyondan iniyor. Boynu, bacakları ağrıyor. Kocaman bir köy mü, köy değil şehir. Düşüyor şehrin içine. Çok bıyıklı adam görüyor burada. Herkesin bıyığı var. Herkesten korkuyor Selim. Korkmaktan ölüyor. Büzülüyor bir yere, çıkmıyor. Ta ki, açlıktan ölünceye kadar. Açlıktan ölünce deliğinden çıkıyor, çıkar çıkmaz da saldırıyor bir fırına, bir manava, bir bakkala, sahibi görsün görmesin umurunda değil, kapıyor kaçıyor, kapıyor kaçıyor.

Herkes, her yer bıyıklı. Bu şehirde çok kalıyor. Bu şehir Adanaymış. Irgatlara katılıp ovaya, pamuk toplamaya gidiyor. Orada da işler ters gidiyor. Orada, halbuki ne kadar da güzel, bir abla var o çadırda, Adıyamanlı onlar, dillerini de biliyor. Bir de abi var, onun bıyıkları bilem yok. Bir de amca var, sakalı uzun mu uzun. O amcanın tüfeği de var... Bir de bir bıçağı var kiiii... Uzun. Bir de teyze var, herkes ondan çekiniyor, üç tane erkek daha var. İşler çok iyi çok iyi. Çorba pişiriyorlar sabah akşam, mercimekli, domatesli. Selim domatesli mercimek çorbasına bayılıyor. Olmaz olsun, işler gene... Bir geceydi, yani akşam oluyordu. Bir bağırtı duydu Selim. Koştu elinde olmayarak Selim oraya. Bir adam, bir ablayı yatırmış pamukların ortasına,

sol dizini boğazına basmış, hançerini de çekmiş, gırtlağına dayamış kızın, kızın gözleri dışarı fırlamış, öyle donmuş kalmış. Bir sürü adam da seyrediyor. Bir sürü adam, taş kesilmişler seyreyliyorlar. Selim aralarına giriyor, bağırıyor, bağırıyor, bir adam alıyor Selimi yere vuruyor. Selim gene bağırıyor.

"Bir baktım adam kızın boğazına çaldı bıçağı. Bir kerede boynu yarıya indirdi, ikinci... Üçüncüde başı aldı, elinde baş dönmeye başladı tarlanın ortasında. Yaşlı bir kadın, üstüne atıldı adamın... Adam dönerken bir tekmik vurdu kadına. Kadın gene üstüne atıldı. Kızın kesik başından adamın üstüne kan fışkırıyordu. Vallahi, gözümlen gördüm. Billahi, vallahi billahi böyle oldu."

Sonra her yan karanlığa kesmiş. Sonra bir hendekte bulmuş kendisini Selim, sonra da boğazında gene o bıyıklı adamın eli. "Seni, seni, seni bu sefer öldürmeliyim. Sağ çıkmamalısın elimden," diyormuş. Irgatlar gelmişler sabah erkenden. Selimi o adamın pençelerinden almışlar. Geceki adam elindeki kesik başla daha ortalıkta dolanıyormuş. Kızın uzun saçları, kapkaraymış, kandan ıpıslak olmuş, kan da kurumuş.

Bu kadar iş bir adamın başından geçebilir mi?

"Vallahi de geçti, billahi de... Gördüm adamı, kimse onun üstüne varamıyordu. Candarma bile. O adam da kızın başını saçlarından tutmuş, havaya kaldırmış, tarla tarla dolaşıyordu. Vallahi de böyle gördüm. Ben orada hiç durur muyum artık, değil mi? Adanaya geri geldim. Baktım ki olmayacak."

19 Ekim 1975

Öyle bir hırsız oluyor ki Selim, İstanbulda yok onun üstüne

Tren istasyonu kalabalık. İnsanlar mı, vallahi de billahi de iyileri daha çok. İyileri daha çok ama, en iyilerine bile yaklaşmaya yürek ister. Amanın derken bir çocuk, oralarda dolaşıp durur. Selimde bir sevinç ki, Selim sevincini şimdi bile anlatacak sözcük bulamıyor. Çocuğa yaklaşıyor ama, onunla da konuşamıyor. Ne söyleyecek, nasıl varacak çocuğun yanına, çocuk ona ne söyleyecek? Çocuğun bacağında yepyeni bir pantolonu var. Bir de kırmızı gömleği. Ayakkabısı da yeni, pırıl pırıl. Kasketini sağ kaşının üstüne eğmiş ki, afili.

Çocuğu izliyor Selim. Çocuk önce istasyonun önündeki ulu okaliptüs ağaçlarının altına oraya yürüyor. Orada duruyor, bir bıyıklı adamla konuşuyor. Çocuk bıyıklı adamla konuşunca Selimin aklı başından gidiyor ama ne yapsın. Ne yapsın ki bu çocuktan başka hiçbir mümkünü çaresi yok. Çocuğu bir gün sabahtan akşama kadar izliyor. Çocuk yemek yiyor, çay içiyor, bıyıklı adamlarla konuşuyor, gidip okaliptüs ağacının gövdesine çövdürüyor... Bırakamıyor çocuğun ardını Selim. Birden, çocuk dönüyor, yakasına yapışıyor Selimin:

"Ne istiyorsun benden, söyle!"

Çocuk öfkeli, hızlı, korkulu, tabanca gibi.

"Söyle, ne istiyorsun benden?"

Elleri yavaş yavaş Selimin gırtlağına doğru gidiyor.
Selim:
"Dur, etme, yapma," diyebiliyor.
Çocuğun elleri çözülüyor...
"Dur etme, benim adım Selim."
Ağaçların altına oturup uzun konuşuyorlar.
Çocuğun adı da Süleyman.

Kurnaz ki kurnaz. Çoktan bu yollara düşmüş. Antakyalı. Gizli bir işler çevirdiği belli ama, şimdilik açıklamıyor. Süleyman onu yedirip içiriyor, bir hafta on gün bu ağaçların altında yatıp kalkıyorlar. Her sabah Süleyman onun cebine hatırı sayılır bir de harçlık koyuyor. Derken trene biniyorlar İstanbula geliyorlar, Sirkecide vagonların içinde mekan tutup oturuyorlar. Süleyman kaçakçılara yardım ediyor. İlkin ödü kopa kopa Selim de yardım ediyor ya, bu kaçakçıların hepsinin bir bıyıkları var ki kocaman, Selimin korkudan kusacağı geliyor bu bıyıklıları görünce. Sonra artık hırsızlığa başlıyor Selim. Hiç mi hiç de yakalanmıyor. Öyle keskin bir hırsız oluyor ki Selim, İstanbulda yok onun üstüne... Hırsızlık, yankesicilik, söğüşçülük, bir tamam Selimde ki, üstüne Allah hırsız yaratmamış. Selim korkmadan hiç mi hiç hırsızlık yapamıyormuş. Selimin de korkmadığı zamanlar hiç olur muymuş? Olur ya, olmaz mı? Selim de insandır, onun da korkmadığı zamanlar olur, değil mi? O hırsızlıklarını hep çok çok korktuktan sonra yapabilirmiş. O korkunca, yani bir koskocaman bıyıklı, zebella gibi bir adam görünce öyle oluyormuş ki, öylesine bir hoş bir adam oluyormuş ki, bir tuhaf oluyormuş, o zaman aklı bir keskin, bir keskin oluyormuş ki, o zaman bir feraset, bir feraset, bir ferasetler geliyormuş aklına, o zaman yunmuş arınmış, cilalanmış gibi oluyormuş. İşte çok korkuncadır ki, yolla onu kurşun yağdıran bir ordunun üstüne tekmil ordunun askerinin kirpiklerini çalsın da gelsin. Korkmayınca da, vizzo Selim. Hiç mi hiçbir işe yaramıyormuş Selim. O zaman bıyıklı bir zebella gösteriyorlarmış Selime, Selimin de aklı başından gidiyormuş. Başlıyormuş hırsızlığa ki, ne hırsız-

lıklar... Şimdilerde Selim de artık bıyıklı adamdan da korkmamaya başlamış, daha hırsızlayamıyormuş, o kadar eskisi gibi.

Adanadan geldikten sonra Selimin boynunu üç kere sıkmış o bıyıklı adam. Bir keresinde Harem iskelesinin orada ağaçların altında yamaçta uyuyormuş. Uyurken bir uyanmış bakmış ki tepesinde o adam. Kocaman ellerini gırtlağına uzatmış, yakalamış boynunu yakalamış, sıkmış sıkmış, tam bu sırada bekçiler yetişmişler adam kaçmış, Selimi de hastaneye götürmüşler, bir ay boynundaki morluk gitmemiş.

Bir gün de, iki yıl önce araba vapurunda bacanın sıcağına vermiş sırtını oturuyormuş, oturup çölü düşünüyormuş. Çok özlemiş çölü de ama korkuyor gidemiyormuş. Birden bıyıklı adamın üstüne eğildiğini görmüş. Bıyıklı adamın her yanı kanıyormuş, oluk oluk... Kalkmış ayağa bu sefer Selim. Vurmuş adama, vurmuş adama, adamın elleri gene gırtlağındaymış ama, bu sefer daha yavaş sıkıyormuş. Sonra adam birden ortadan silinivermiş.

Üçüncü kez adama Kumkapıda rastlamış, adam onu görünce üstüne atılmış, atılmış ama Selimi yakalayamamış. Selim önde adam arkada bir kovalamacadır başlamış. Vurmuşlar Kumkapıdan Aksaraya, Aksaraydan Cağaloğluna Sirkeciye. Selim Sirkecide trene binmiş, adam da, Selim Cankurtaranda inmiş, adam da... Selim gitmiş, şaşırtmış adamı gitmiş girmiş Ayasofyanın içine, sevinirken bir de bakmış adam orada durmaz mı? Selim turistlerin arasına saklanıp dışarıya çıkmış, koşmuş Galata Köprüsüne kadar, tam sevinirken, bir de bakmış adam kocaman heybetli bıyıklarıyla karşıdan gelmiyor mu, hemen tersyüz edip Kadıköy iskelesine varmış, vapura atlamış, ver elini Kadıköy, Kadıköyde vapurdan çıkmış ki, ne görsün, gene adam karşısında. Boğaza gitmiş. Çekmeceye, Menekşeye, Floryaya gitmiş adam karşısında. O adam, tam da o adam. "Bu sefer, bu sefer," diyormuş, "bu sefer elimden kurtulamayacaksın."

Üç gün üç gece böyle. Ne yapsın Selim. Ne yapacak, gelmiş Metine sığınmış. Gelip Metine sığınınca iş değişmiş işte.

Metindir bu, bir daha o bıyıklı adam da hiç gelmemiş. O bıyıklı adam da gelmeyince Selimin de korkusu günler geçtikçe azalmış. Metin de ona bakmak zorunda kalmış. Korkmayınca çalışamıyor ki Selim. Fıkara Metin ne yapsın, kime baksın, bu kadar gariban, bu kadar boğaz onun eline bakıyor.

Epeydir Metini yitirdim. Ali de yok ortalarda. Ne oldu bu çocuklara, merak ediyorum. Başlarına bir iş mi geldi acaba? O Gestapo suratlının oraya mı düştüler yoksa, ya da hapishaneye mi? Ya da, ya, aman Allah esirgesin, yok yok, bu yaştan sonra onlara kötü bir şey olmaz. Hele Metine... Derken, Metinden umudu kesmişken...

Bir sabahtı, ormanın kıyısından Florya asfaltına yürüyordum. Kuşçu çocuklar ağlarını düzlüğe kurmuşlardı. Bugün çok kalabalıktılar. Orada, çukurun başında, çınar ağaçlarının altında Metini gördüm. Sevinçle:

"Merhaba Metin," dedim.

Başını kaldırdı boş gözlerle bana baktı, hiçbir şey söylemedi. Yanına vardım, "Ne o, Metin?" dedim. "Ne oldu sana? Bir şey mi var? Aramızda bir şey mi geçti, ne bu halin?"

Hiç başını kaldırmıyordu.

"Yahu ne oldu Metin?"

Başını kaldırmadan:

"Hiçbir şey olmadı."

"Bir derdin mi var?"

"Yok."

"Peki niye konuşmuyorsun?"

Başını kaldırdı sert:

"Konuşacak ne var yani?" dedi.

Oraya, az ilerisine oturdum.

Oturmama çok kızmış olacak ki, soğuk, sert öldürürcesine baktı. Ben de kızdım, hemen ayağa fırladım, yürüdüm gittim.

Kızmıştım. Oradan kampinglere, kampinglerden Yeşilköye vurdum, gene öfkeyle geriye döndüm. Şu serserinin ettiği-

ne bakın be, arkadaş dedikse... Gidip, yerinde bulursam onu, ağzımı açıp yumacaktım gözümü. Deli mi ne?

Uzaktan gördüm onu. O da beni görmüştü. Beni görünce de ayağa kalkmış, bana doğru yürümeye başlamıştı. Çukurun ortasında karşılaştık. Gülümsüyordu. Bir özür dilemenin yumuşaklığı vardı yüzünde.

"Kusura kalma ayıp ettik, arkadaş," dedi. "İnsanoğlu bu, günü gününe uymuyor."

"Anı anına," dedim.

Çınarların dibine vardık. Çınarların altında beş altı kafes duruyordu, hepsi de boştu.

"Bu kafesler ne?" diye sordum.

"Şimdi, akşama doğru görürsün," dedi.

"Peki," dedim, "akşama doğru gene gelirim. Görelim bakalım gene arkadaşımızın ne marifetleri varmış."

Akşam oldu, gün kavuştu kavuşacak, Metine doğru yollandım, baktım ki orada olduğu yerde duruyor. Kafeslere baktım, ağzına kadar vıcır vıcır kuşlarla dolu. Ben sormaya kalmadan, bir baktım ağları sırtlarında, kafesleri ellerinde sekiz on çocuk damladılar.

Çocuklardan en iricesi öne çıktı:

"Metin abi," dedi. Abi diyen çocuk Metinin iki misliydi. "Bugün o kadar çok yakalayamadık, sana ancak beş tane getirdim."

Metin sert, keskin, dik:

"Beş tane olmaz, sen her günkü gibi yedi tane vereceksin."

Oğlan kuzu kuzu:

"Olur Metin abi," dedi. "Sen yeter ki kızma..."

Öteki çocuklar da kuşlar getirdiler. Getirip Metine veriyorlar, Metin de kuşları veren çocuğun bir yüzüne bakıyor, sonra kuşları onun elinden teker teker alıyor kafeslerine koyuyordu.

Sonra onlar gitti başka bir çocuk topluluğu geldi, kuşları Metine verdiler.

Gün kavuşup, ortalık kararıp, ortadan el ayak çekilinceye

kadar sürdü çocukların Metine kuş getirmeleri. Sonra Metin ayağa kalktı, Florya düzlüğüne, aşağılara bir göz attı:

"Kimse kalmamış," dedi.

"Ne bu yahu?" dedim.

"İşte görüyorsun, bu da bu," dedi.

Her şeyi anlamıştım.

Sirkecide bir sürü çocuğun elinde kafesler kafesler... Küçücük, biçim biçim kafesler. Yemin ederim ki bugünlerde bir kafesçi dükkanı yağmaya uğramıştır. Belki de birkaç kafesçi dükkanı. "Azat buzat, bizi cennet kapısında gözet..."

Üstleri yırtık pırtık, gün görmüş ömür geçirmiş çocuklar kartalmış sesleriyle bağırıyorlardı, "azat buzat, bizi cennet kapısında gözet..."

Kuşlar havalanıyordu boyuna Sirkeci garının önünden havaya. Durmadan durmadan... Ve Metin bir köşede kuşların uçuşunu seyreyliyor, arada bir de elindeki paraları şıngırdatıyordu, beni görmezlikten gelerek.

Bir sürü çocuğun bir arada Sirkeci garının önünde kuş satışları ne kadar sürdü bilmiyorum. Bir gün baktım ki, Floryadan el ayak çekilmiş, gökten öyle öbek öbek kuşlar geçmiyor. Keskin kasım sonu yelleri başlamış. Bıçak gibi kesen.

Selim, ben, bir de Ali, bir de Metin dördümüz Ahırkapıdaki denize inen merdivene oturmuş konuşuyoruz. Konuşuyor, gelmişten gelecekten söz ediyoruz. Birden Metinin ayağa fırladığını gördüm, bir adama doğru koştu. Adam, kir yağ içindeydi. Saçı başı biribirine karışmıştı. İki büklüm kıvranır gibiydi. Yanağı yarılmış, yanağından çenesine kadar bir kan izi kurumuştu. Metin adamın elini tuttu avucuna bir sürü bozuk para bıraktı, sonra utanarak bize geldi, yerine oturdu. Nedense terlemişti.

Bu işi, bu adamı hiç konuşmadık. Söz döndü dolaştı, Alinin deniz dibindeki altın gömütüne geldi. Nasıl çıkaracaktı Ali kısmetini denizin altından, gerçekten böyle bir gömütün aslı var mıydı? Yoksa Ali?..

20 Ekim 1975

Nereden geldiği bilinmeyenler hep belalı yağmurlarda gelirler...

Onun nereli olduğunu, buraya ne zaman geldiğini kimsecikler bilmiyor. Burada doğmuş, burada büyümüş gibi. Geldiği günü bir iyice anımsıyorum. Bir hoş, kıvırcık saçlı, çok kara, esmer, kocaman gözlü bir çocuktu. On yaşındaydı. On yaşındaydı derken atmıyorum, Muhterem tamı tamına on yaşındaydı. Biliyorum. O da yaşını günü gününe biliyordu. Boğazında asılı torbasındaki bir kağıtta yaşı, doğum günü, nerede doğduğu, babasının kim, anasının kim olduğu yazılıydı. İlk önüne gelene, kimliğini kanıtlamak için Muhterem hemen kağıdını gösteriyordu.

Geldiği günü iyice anımsıyorum dedim ya, gerçekten bugün, bu an çıkıp gelmiş gibi gözlerimin önünde Muhteremin gelişi. Lodos daha sabahtan azıtmıştı. Dalgalar kıyıları dövüyor, asfalt yolu aşıyordu. Lodos azıcık durur gibi olunca bir yağmur başladı ki, pat pat düşüyordu damlalar. Yoğun, ağır, kabarmış damlalar. Öyle damla gibi değil de avuç avuç dökülmüş gibi yağıyordu. Bir alışkanlık mıdır nedir, Muhterem Yoğuntaş gibi böyle tepeden, nereden geldiği bilinmeden gelenler hep böyle belalı yağmurlarda gelirler. Ya da bir tuhaf lodoslu, fırtınalı, soğuk, karlı günlerde gelirler. Muhterem Yoğuntaş, öylece yağmurdan çıkıp geldi. Büzülmüştü, üşü-

yordu, hiç belli etmeden kapıdan kahveye süzüldü, kapının öteki ucunda köşede kendine bir yer bulup sandalyaya tünedi. Yırtık giyitleri bedenine yapışmış, kemikleri olduğu gibi dışarıya fırlamıştı. Böyle yağmurlu, fırtınalı, olağanüstü günlerde kahveler hep tıklım tıklım dolar. Bizim kahve de dolmuştu. Kahveci Rüstem hem ocakta çay demliyor hem de taze, tüten çayını masalara beşer onar dağıtıyordu.

Giyitleri daha kurumamıştı Muhteremin, kahvecinin çay terazisi elindeydi. Yıldırım gibi, masaların arasından süzülerek çay dağıtıyordu. Gidiyor, geliyor, çay söylüyor, "şekerli biiir," diye usta bir kahveci gibi birleri uzatarak kahve söylüyordu.

Aziz Usta, yani Kaptan Aziz biraz sonra ayaktaydı, telaş içindeydi. Ardında da Muhterem Yoğuntaş. Muhterem, durmadan:

"Olur Ustam, yaparız Ustam, sen aldırma Ustam, ne kıymeti var," diyordu, Azizin yöresinde dönüyordu. Aziz önde, Muhterem arkada, yüz yıllık eski dost gibi kahveden çıktılar gittiler. Yağmur azıtmıştı. Denizin yüzü gittikçe daha derin çaparlaşıyordu.

Aziz Ustanın motoruna binip denize açıldılar. Bütün balıkçılar dışarıya uğradılar, bu bir delilikti. Aziz Kaptan deli miydi, lodos azalmışsa bile daha sürüyordu, dalgalar adam boyuydu. Yağmur indiriyordu.

Bir iki saat sonra cıcıkları çıkmış Azizle Muhterem kendilerini dar attılar kahveye. Muhterem Yoğuntaş hemen ocağa koştu, Ustaya, kendisine birer çay yaptı, tüttüre tüttüre masaya getirdi. Muhterem bir hamlede çayını götürdü. Sonra terazisi elinde masaların arasında dolaşmaya, para toplamaya, ocakta çay kahve yapmaya başladı. Candan yürekten çalışıyordu. Kahveci ötede oturmuş, kırmızı mendilini boynuna atmış, bacaklarını iyice uzatmış germiş, sarı yüzüyle yorgunluğunu çıkarıyor, dostlukla, minnetle Muhterem Yoğuntaşa bakıyordu. Burada ona hemen bu anda bütün kahvedekiler tek başına Muhterem değil de, Muhterem Yoğuntaş diyorlardı.

Muhterem Yoğuntaş bundan çok kıvanç duyuyordu. Birisi onu Muhterem, diye çağıracak olsa, o, hemen ekliyordu, Yoğuntaş.

"Muhterem, gel buraya..."

"Yok amca, Yoğuntaş..."

Yalvarırcasına boynunu büküyordu.

Ona tek başına Muhterem, diyen de pişman oluyor, acele acele, Yoğuntaş, Yoğuntaş, diyordu. Böylelikle Muhterem bir gün sabahtan akşama kadar Yoğuntaşı bütün kahveye ezberletti. O günden sonra bir daha da kimsenin aklına tek başına Muhtereme, Muhterem demek gelmedi. Hep Muhterem Yoğuntaş, dediler. Yoğuntaşı, tutturmak kolay olmuştu Muhterem Yoğuntaş için.

Muhterem yumuşaktı, su gibi huylu iyi bir çocuktu. Hemen hiç kızdığını görmedim onun. Bunca süre geçti aradan, bir kere olsun onun yüzünün asıldığını, bir kimseye küçücük de olsun sövdüğünü, bir kere olsun birisinden bir kişiye yakındığını hiç görmedim.

O gün kahveden eve dönmedim, halbuysam ki hiç huyum değildir uzun bir süre kahvelerde pineklemek. Sevmem kahveleri. Muhterem olunca iş değişti. Merak ettim bu yeni çocuğu. Belki de yeni değildi, belki de burada Muhteremi herkes tanıyordu da ben tanımıyordum, olur ya.

Azize sordum:

"Aziz Kaptan, kim bu senin tayfa?" dedim. "Kimin oğlu? Cin bir şey maşallah."

Aziz Kaptan alık alık yüzüme baktı:

"Tanımıyorum," dedi. "Kim olduğunu, nereden gelip nereye gittiğini bilmiyorum. Yaman bir şey. Birisinin oğlu olacak buradan. Sorarız şimdi."

Muhterem masalar arasında mekik dokuyordu. "Çay biiiir, bir şekerli olsun, Usta, şekerliiiii..." Hem bağırıyor, sonra da kendi gidip eliyle sevinç içinde çayları kahveleri yapıyordu.

Aziz Kaptan onu çağırdı, eline bir para verdi dışarıya gönderdi, Muhterem sıcak ekmek, kaşarpeyniri, üç tane de kır-

mızı domatesle geldi. Yiyecekleri masanın üstüne koyup iki tane çay yapıp geldi hemen, Aziz Kaptanla karşılıklı oturup bir güzelce yemeklerini yediler. Yemek boyunca Muhteremin hiç ağzı durmadı. Konuşuyor, gülüyor, gülerek, elleriyle kollarıyla bir şeyler anlatıyor, o yüzü gülmez, asık suratlı Aziz Kaptanı gülmekten öldürüyordu.

Aziz Kaptan yemeğini yedikten sonra dışarıya çıktı. Muhteremi de bizim Uzun Ali aldı götürdü.

İkinci gün bir baktım Muhterem Sabrinin kayığını siliyor, üçüncü gün Osmanın ağlarını onarıyor, dördüncü gün, baktım ki, Muhterem, İbrahimin çırağı, durmadan tekneleri kalafatlıyor, boyuyor, boyaları yakıyor, macunluyor... Başka gün, Aliyle oturmuş, eski bir ağcı gibi ağ örüyor... Başka bir gün Pehlivanın tayfası, tekneye oturmuş çift çift palamut sayıyor... Bir başka gün... Kim isterse, kim nereye çağırırsa, kim ne iş buyurursa Muhterem soluk soluğa, bir anı bile yitirmeden oraya koşuyordu. Para versinler vermesinler Muhterem hiç aldırmıyordu. Yaptığı bir iş için de bir kişiden para istediği görülmüş değildi. Bütün bu kıyılar, bu yüzden de Muhteremi tepe tepe kullanıyorlardı. Öylesine ki, Muhterem tekmil köyün bir tek kölesi oldu çıktı. Nerdeyse kıyının kadınları çocuklarının bezlerini bile Muhtereme yıkatacaklar. Belli değil, belki de yıkatıyordurlar. Muhterem, hep güler yüzlü, hep bir çabuklukta, hep o güzel yüzü ter içinde koşuşturuyordu, durmadan.

Bir seferinde onu tren istasyonunda gördüm, koskocaman bir çuvalı bekliyordu. Çuval ağzına kadar doluydu ve Muhteremin iki misliydi. Bakkal Rıza da başında bekliyordu. "Yüklen, yüklen," diye sert emir veriyordu Muhtereme. Muhterem çuvalın altına giriyor, çuvalı üstüne çekiyor, zorluyor zorluyor bir türlü çuvalı kaldıramayınca gülerekten çuvalın altından çıkıyor, derinden soluklanaraktan: "Olmuyor be Rıza amca," diyordu. Rıza telaşsız, "Olur olur, sen yaman adamsındır Muhterem Yoğuntaş," diyordu. "Sen bir çuvalın hakkından gelemeyeceksen, senin Muhterem Yoğuntaşlığın nerede kaldı

o zaman, Yoğuntaş," diyordu. Muhterem utangaç, boyun büküp, utanarak, canını dişine takmış sonunda: "Gel öyleyse," dedi, "gel de üstüme kaldır." Çuvalın gene altına girdi, Bakkal Rıza ağır ağır geldi, bir eliyle çuvalı tutup Muhteremin üstüne çekti, Muhterem bir davrandı tutturamadı, iki davrandı, bacakları gerilmiş, çimentoya var gücüyle yapışmış ayakları titriyordu, birden kaldırdı, çuvalın altında iki büklüm yitti gitti. İstasyonun dik merdivenlerini bir hızda indi. Denizin kıyısına aynı hızda vurdu. Çuvalın içine belden yukarısı gömülmüş gitmişti, yalnız belden aşağısı bir tuhaf hayvanın bacakları gibi feldirdeyerek yalpalıyordu yol boyunca. O hızla bakkal dükkanına kadar gitti. Bir düşürse çuvalı sırtından bir daha kaldıramayacaktı. Çuvalı dükkanın önünde sırtından o hızla attı. Yüzü terden gözükmüyordu, kıpkırmızı kesilmişti. Ayakta duramadı, oraya sandalyanın üstüne çöküverdi, elleri ayakları halsiz oraya seriliverdiler. Yüzü hep gülüyordu. Göğsü hızla dolup dolup boşalıyor, soluğu taşıyordu.

Yanına vardım, orada öyle tepesinde bir süre durdum, bana bakmıyordu bile. Belki de görmüyordu.

"Gelsene lan buraya," diye sert söylendim.

Birden ayağa fırladı:

"Buyur abi," dedi. "Bir emrin mi var?"

Yorgunluğu, körük gibi soluk almayı unutuvermişti. Az önceki halsiz serilmiş elleri ayakları birden kendilerine gelmişler toparlanıvermişlerdi.

"Şurdan aşağı denizin kıyısına yürüyelim, sana diyeceklerim var."

"Baş üstüne abi, emrin baş üstüne. Baş üstüne abi."

Arkamdan tazı gibi geliyordu.

Duruyor onu bekliyordum, yan yana yürümek için, yan yana birkaç adım atıyorduk, o gene arkalarda kalıyordu az bir süre sonra. Yüzü gene ter içindeydi, hep gülümsüyordu, ikide birde de bana bakıyordu belli etmeden kaş altından. Acaba ondan ne istiyordum, merakını gizlemesini çok iyi biliyordu.

21 Ekim 1975

Bulunduğu yer son duraktı Muhterem Yoğuntaş için, tutunmak kök salmak istiyordu...

Denizin kıyısına bir taşın üstüne oturdum, o da geldi yanımdaki öteki taşın üstüne oturdu.

"Seninle konuşacaklarım var Muhterem."

Saygıyla toparlandı.

"Baş üstüne abi. Emret. Herkesin işine canla başla koşuyorum da... Senin işin baş üstüne be abi. Ben de diyordum ki, herkesin işini görüyoruz da abinin hiç mi işi yok acaba? Sahi senin hiç mi işin olmaz abi?"

"Arada sırada olur."

"Olursa abi... Evelallah..."

"Biliyorum Muhterem Yoğuntaş..."

Yoğuntaş dememe bayıldı, gözleri parladı, ağzı kulaklarına vardı.

"Teşekkür ederim abi," dedi. "Çok çok..."

"Şimdi Muhterem Yoğuntaş, diyeceklerimi dinle..."

Gözlerini bana dikti, tetiğe geçti, gerilmiş bekledi.

"Akıllı bir çocuksun. Geldiğin günden bu yana seni izliyorum. İyi has ya, herkesin, her insanın işine, ayrılık gayrılık gözetmeden koşuyorsun... İyi has Muhterem Yoğuntaş, yalnız bu insanlar da bir acayip değil mi? Seni paspas gibi kullanmıyorlar mı? Az önce Rızanın yaptığına çok kızdım. Sana, senin

iki mislin çuvalı vermiş, yüklenmen için bile yardım etmiyor koskocaman adam... Çok içerledim ona be. Bunlar için de para alıyor musun allasen Muhterem Yoğuntaş?"

"Verirlerse alıyorum abi."

"Veriyorlar mı?"

Boynunu büktü. Benim sorularıma inanılmayacak gibi, şaşırmıştı. Gözleri yuvalarında bir telaş, korku, şaşkınlık, ne yapacağını bilemez bir havada fırıl fırıl dönüyorlardı.

"Veren oluyor mu?"

"Binde bir abi."

"Çok çalışıyorsun Muhterem Yoğuntaş..."

Güldü, sevinç içinde, apaydınlık güldü Muhterem Yoğuntaş. Tatlı, yumuşak, okşayıcı. Çok yaşamış, çok görmüşün hoşgörüsüne, gözleri sevinç içinde parlayarak bana dostça gülüyordu.

"Bu da çalışma mı be abi. Burada çalışma yok ki... Sen çalışırsan, insanlar senin bir çalıştığını anlamayagörsünler, ohhhooooo, seni bir çalıştırırlar insanlar, bir çalıştırırlar kemiklerin un ufak olur çalışmaktan..."

"Bu kadar çok çalışma Muhterem Yoğuntaş."

"Daha da çok çalışmaya mecburum abi."

"Neden?"

"Burası benim son durağım. Burada tutunmalıyım. O yüzden de herkesin işini görmeliyim. Ne verirlerse elime yapmalıyım. Burada kök tutacağım abi. Kusura kalma ya, ben burada kalıp kök tutmak mecburluğundayım. Yuvarlanan taş yosun tutmaz... Ben çok yuvarlandım. İşte burasını buldum. Burasının insanı da iyi ha... Ben ne insanlar gördüm, ne insanlar, ah ne insanlar. Anlatsam inanamazsın, burasının insanlarını zalim, insafsız buluyorsun sen, ya sen benim gördüklerimi bir görsen, işte o zaman fıydırırsın ki fıydırırsın... Burası nurun nimeti ki abi, aman ha, bozulmasın abi. Bu balıkçılar iyi be. Çalıştırıyorlar ama sövmüyorlar. Bana öğüt vereceksen hiç verme."

"Sana bir yardımım olabilir mi Muhterem Yoğuntaş?"

"Dediğini anladım abi... Sağ olasın. Hiçbir şey istemem. Dökme suyla değirmen dönmez. Ben kendi hayatımı kendim kazanmalıyım. Sağ olasın iyi kötü geçinip gidiyoruz."

Elini uzattı, gözlerini gözlerime dikip, elimi tuttu:

"Burası iyi," dedi. "Burada çok iş var. İki yıl sonra gör beni. Her şeyim olacak. Evim, kayıklarım, sonra da büyük bir balıkçı motorum olacak. Ben çok çok sevdim bu balıkçıları. Göreceksin on yıl sonra benim bu balıkçı köyüne çok iyiliğim dokunacak."

Baktım ki Muhterem Yoğuntaş her şeyin bilincinde. Sömürüldüğünü, ona zulmettiklerini biliyor. Biliyor ya ne yapsın, bekliyor. Kendine göre bir yaşam görüşü var ki Muhterem Yoğuntaşın, sağlam, sarsılmaz. Şimdiden sert inançları oluşmuş Yoğuntaşın, onu inançlarından caydırmanın hiç olanağı yok.

Muhterem Yoğuntaşa öğütler vereceğime, onu anlamaya çalışmalıyım. Böylelikle arkadaş olduk Muhterem Yoğuntaşla.

Balıkçı kahvesine ne zaman, ne gün insem beni ilk sevinçle karşılayan, eliyle tavşankanı çayı yapıp getiren Muhterem Yoğuntaş olur. Burada Muhterem Yoğuntaş herkesin, her evin güvendiği bir çocuğu. Karda olsun, kışta kıyamette olsun, gece olsun gündüz olsun, her işe hiç yüzünü asmadan, üstelik de durmadan gülerek koşan Muhterem Yoğuntaştır.

Geldiğinden bu yana bir teknede yatıyor Muhterem Yoğuntaş. Teknede tertemiz, gıcır gıcır, sabun kokulu bir yatağı var. Yastığı işlemeli. Fatma Teyze hediye etmiş bunları ona. Her hafta da Fatma Teyze onun çamaşırlarını sakız gibi yıkıyormuş. Muhterem Yoğuntaş buna çok seviniyor.

"Hiç böyle insan görmedim Fatma Teyze gibi," diyor Muhterem Yoğuntaş. "Dünyada böyle iyi insan olamaz be abi, Fatma Teyze gibi. Sekiz tane çocuğu var biliyor musun, na böyle böyle, Fatma Teyzenin. Bir gözcük küçücük de bir gecekondusu. Bu gecekonduda üst üste yatıyorlar hepsi, ka-

rıkoca, büyükanne, bir görsen... Fatma Teyze var ya, bana yalvardı yalvardı biliyor musun, ne kadar çok yalvardı, teknelerde uyumayayım da varayım gideyim de kendi evimde uyuyayım, diye. Ben gitmeyince bana küstü, biliyor musun bayağı küstü bana, konuşmadı. Nasıl giderim de o daracık, ancak iki kişi sığacak kadar küçük eve sığınırım. Bir gün baktım Fatma Teyze benim yattığım tekneyi araştırıyor, yataklarıma bakıyor. Başka bir gün bana bir çift çarşaf getirdi, al bunları, dedi. Çarşafsız olmaz, dedi. Almasaydım eğer, beni öldürürdü Fatma Teyze. Öyle yiyici gibi bakıyordu bana. Sonra da bir bohçadan iki kat iç çamaşırı çıkardı. Bir çift apak don, bir çift atlet... Al bunları da, dedi, her hafta değiştirip bana getireceksin ki, yıkayayım. Kimin kimsen yok, yoksa kokarsın ha. Yatak çarşaflarını da her hafta getir. Param olursa sana bir kat yatak çarşafı daha alırım. Ne yapayım, her hafta çamaşırlarımı, yatak çarşafımı ona götürüyorum. Bir götürmeyeyim hele, boynumu koparıverir benim Fatma Teyze. Boynumu koparmaz ya, öyle bir bakar ki, sen bin kere boynum kopmuş sanırsın. Kazandığım paralardan kuruş kuruş artırarak bir de yatak çarşafı aldım, üç çift de iç çamaşırı. Çok sevindi bunları görünce Fatma Teyze. Yataklarım sabun kokuyor, dağ elması kokuyor. Dağ elmasını köyünden getiriyormuş. Benim çamaşırlarımı dağ elmalı sandığa koyup dağ elması kokutmadan bana vermiyor. Ne insanlar abi, ne insanlar..."

Muhterem Yoğuntaş baktı ki ben onu dinliyorum, beni görünce hiçbir fırsatı kaçırmıyor. Bütün köyün dedikodusunu, girdisini çıktısını öğrenmiş, durmadan anlatıyor. Ben böylesine bulunduğu yere uyan, bir anda ıncığını cıncığını kavrayan bir insana daha rast gelmedim, Muhterem Yoğuntaşa gelinceye kadar. Ya daha öncesi, yani Muhterem Yoğuntaşın çocukluk yılları? Gerçekten az bulunur kişilerden Muhterem Yoğuntaş.

Sonra bahçıvanlığa merak sardı Muhterem Yoğuntaş,

Samsunlu Mehmet bahçıvanın çıraklığını yaptı bir süre. Derken bahar kaynadı geldi, baktım üstü başı düzelmiş Yoğuntaşın. Hay Allah müstahakını versin senin Yoğuntaş gibi, az daha tanıyamıyordum.

"Merhaba abi."

"Merhaba!"

"Beni tanıyamadın ha."

"Tanıyamadım."

"Nasıl tanımazsın be abi, ben Muhterem Yoğuntaşım."

"Vay... Nerelerdesin lan?"

"Sorma abi, bu kış iyi geçti. Veliefendide seyis çıraklığı yaptım, atlara baktım bu kış. Çok para kazandım..."

Saçları taralı, kıvır kıvır kara saçları güneşte yeşilleniyor, kalın, altın gibi parlayan geniş tokalı bir kemer takmış, mavi blucinine. Pembe, mavi çizgili, yakası bağrına kadar açık bir gömlek giymiş, ayağında ucu sivri pırıl pırıl bir, topuğu uzun kundura.

"Kazandığımın üç dört mislini verdiler durmadım, orası bir kumarcılar yeri, insan olana orası hayretmez. Atlar ne güzel, çok iyi huylu, sevgi dolu şeyler o atlar. Ben atları çok sevdim ya, olmaz, duramam oralarda. Bir bakıyordum ki atlara... Canımı veriyordum atlara. Atlar da beni seviyordu."

Bir gün bir gecekonduda gördüm Muhterem Yoğuntaşı. Gecekondunun elektriğini onarıyordu. İki büklüm olmuş ak saçlı yaşlı bir kadın da durmadan Yoğuntaşa dualar okuyordu. Mahallenin çeşmesini, suyu akmayınca akıtan kim, Muhterem Yoğuntaş. Hastalara ilaç, yoksullara ekmek bulan kim, Muhterem Yoğuntaş... Bir yıl mı, iki yıl mı geçti, bilmem ya, balıkçı köyü Muhterem Yoğuntaşsız edemez oldu. Herkese öyle geliyor, bu Muhterem Yoğuntaş bu köyde olmasın, bu köy de olmaz. Çeşmelerin suyu akmaz, yollardan geçilmez, elektrikler yanmaz, ağlar balıkları yakalayamaz, denizler balık vermez... Hay Allah, Muhterem Yoğuntaş, Allah canını almasın senin...

Yazın kıyıda altı tane turuncuya boyanmış kayığı bekler gördüm Yoğuntaşı. O cimri, it, Allahın belası Süleyman var ya, altı tane kayığını Muhterem Yoğuntaşa emanet etmiş de cehennemin dibine gitmiş. Ulan, anasını babasına güvenmez o. Osmandan da beter bir adam o... Kayıkları her gün, altı kayığı, kiraya verecek Yoğuntaş. Her akşam paraları toparlayıp Süleymana, o it oğlu ite götürecek. Süleyman, kendi öz gözüne güvenmeyen Süleyman, Yoğuntaşa nasıl olmuş da böylesine bir güvenle sarılmış? Muhterem Yoğuntaştır bu, yılanı deliğinden çıkarır da oynatır, kurdu ininden dışarıya uğratır da kuzuyla sarmaş dolaş eder.

Yoğuntaş, durmadan yeler. Sabahlardan akşamlara kadar. Yalnız kayıkları kiraya vermek yetmez ona. Yeter mi hiç? Yetmez be. Adam dediğin, adam, adam dediğin, eveeeeeet, insan dediğin, durmamalı, durmamalı, duran insan paslanır, kirlenir, yüreği kirli olur duran insanın, çabuk ölür. Ölmese ne olur, ha yaşamış, ha yaşamamış... Bazı şeyler var ki unutmamalı, Muhteremin bazı işleri var ki hiç unutmamalı... Vebali Osmanın boynuna, geçen gün kahvede, kahve ağzına kadar dopdoluydu, yağmur yağıyordu dışarda, Osman söyledi. Veliefendide, geri dönmesi için, büyük bir atçı, o atçının altmış atlık bir harası varmış, Muhterem Yoğuntaşa soylu atlardan birisini vermeye kalkmış. Yalvarmış yakarmış da Muhterem Yoğuntaş kabul etmemiş teklifini. Ben, demiş balıkçı olacağım, şu dünyada balıkçılardan da daha iyi insan görmedim, demiş. Ben, demiş, gözlerim kapanıncaya kadar Fatma Teyzenin sesini duymalıyım. Bana bir at değil, tüm haranı versen, gelemem arkadaş, demiş.

Gerçekten, bana da söyledi, Muhterem Yoğuntaş söz arasında bir gün bana da dedi ki, arkadaş dedi, kendi adamlığımı duyabilmek için Fatma Teyzenin sesini duymalıyım. Onun için ben bu köyden başka yere gidemem, gidemem oğlu gidemem.

22 Ekim 1975

Hamdi diye biri vardı, acımasız bir çırak ticareti sürdürüyordu

Hamdi gördü onu ilkin, kolundan tuttu:

"Gel lan," dedi, "sana iş var. Sana iş bulacağım ya, kazandığının, yani haftalığının yarısını bana vereceksin. Haydi şimdi gidelim de karnını doyuralım. Kaç gündür açsın sen?"

"Ne bileyim ben."

"Haftalığının yarısı."

"Yarısı, tamam."

"Canın ne yemek istiyor?"

"Ne bulursam."

Hamdi Muhteremi aldı götürdü, oradaki çamur içindeki bir lokantaya soktu. Önce kuru fasulye, sonra pilav söyledi Muhterem, ekmekkadayıfı da söyledi.

"Söyle söyle, daha söyle, yarın ağır işe başlayacaksın," diyordu Hamdi. İyice anımsayamıyor şimdi Muhterem Yoğuntaş, o zaman daha neler söyledi. Şunu biliyor ki karnı zık gibi doymuştu.

Haliçte, Ayvansarayda kıyıda kocaman eski Laz takaları... Laz takaları bir sürü, sarı, mavi, yeşil, turuncu, renk renk... Yan yana kıyıya sıralanmışlar. Bazı uzun boyunlu, kartal burunlu, boyunlarının derileri kırış kırış olmuş kişiler bu boyaları yer yer kavlamış, yanmış, dökülmüş takaları kalafat-

lıyorlar, yakıyorlar, boyuyorlardı. Yakındaki Haliç denizi ağır, kirli, batak çamuru koyuluğunda, insanın içini bulandıran, öğürtüsünü getiren, kokuyordu. Bir koca şehrin birikmiş tekmil pis kokusuyla kokuyordu. Yemeği yemeden önce Muhterem dayanamıyordu bu kokuya, hep kusacağı geliyordu. Yemeği yedikten sonra koku moku kalmadı. Muhterem kendine geldi.

Hamdi ona soruyor, Muhterem Yoğuntaş da anlatıyordu. Hamdiyle bir mahalleli, tanış çıktılar.

Hamdi surların dibindeki gecekondu mahallesindendi, kardeşi, babası kundura boyacılığı yapıyordu. Hamdiyse tekne ustası. Rahmi Ustanın çıraklığını seçmişti. Muhterem Yoğuntaş daha konuşmadan önce bir çırpıda kendisini anlatıverip çıktı Hamdi. Büyük, nakışlı Laz takaları yapacaktı ki Hamdi, Rahmi Ustanın da parmakları ağzında kalacaktı. Rahmi Usta var ya bu Ayvansarayda, Haliçte onun üstüne bir usta daha yoktu İstanbul şehrinde. Rahmi Ustaya takalar yaptırmaya taaa nerelerden gelmiyorlardı, Trabzondan, Sinoptan, Samsundan, Rizeden de geliyorlardı. Rahmi Usta daha genç de, yetiştiremiyordu. Herkes yalvarıyordu Rahmi Ustaya. Hamdi para biriktiriyordu durmadan. Ustaya dört tane çırak bulmuştu Muhterem Yoğuntaştan daha önce, onların da haftalıklarının yarısını alıyordu. Ustaya daha çok çırak gerekecekti. Çünküleyim ki durmadan ustanın işi artıyordu. Usta çok işi almayacaktı ama ne yapsın, yar yar yalvarıyorlar Lazlar ona... Beş tane daha çırak bulsa Hamdi için de iyi olacaktı. Neden, çünkü Hamdi paraları biriktirip, Rahmi Ustadan hüneri kaptıktan sonra bir tekne atölyesi açacaktı. Tekne atölyesi açmak için çok para gerekecek... Bunu da şimdiden biriktirmesi gerek. Babası, ağabeysi günde yirmi kundura boyayacaklar da evi geçindirecekler. Gecekonduları var ya, evde de çok çocuk var. Babasının, anasının, ağabeysinin kazandıkları, yalnız ekmeğe yetmiyor dersek doğru söylemiş oluruz. Her gün eve sekiz tane ekmek giriyor. Evdeki cana-

varlar sıcak ekmeğe bir saldırıyorlar ki, bala sinek saldırır gibi. Hamdi, Muhteremi evlerine götürecek bir gün, Muhterem Yoğuntaş bir seyredecek canavarları ki keyfe gelecek, bir anda, göz açıp kapayıncaya kadar kocaman ekmeği bir küçücük çocuk nasıl götürüyor, görecek. Çekirge gibi her biri maşallah, sofraya bir saldırıyorlar, bir anda sofra kuruyuveriyor. Hele bir kuru fasulye olmasın sofrada, kaşık muharebesi, hiçbir muharebeye benzemiyor. Öyle diyor babası. Babası o kadar çok muharebe görmüş ki... Kaşık muharebesi başka, başka, diyor.

"Kuru fasulye gibi var mı, her gün, her yemekte olsun, insan her gün yer."

"Yer," dedi Hamdi.

"Bir işe girelim, her gün her gün, akşam sabah kuru fasulye. Şişmeli insanın karnı fasulyeden. Ne güzel!"

"Ne güzel," dedi Hamdi. "Ne güzel ya, insanın kazancı yetmez her gün kuru fasulye pilav yemeye. Onu ancak haftada bir ya da iki kere yiyeceksin."

"O da olur."

"Bu yediğin kuru fasulyeyi de senin hissene düşen ilk haftalıktan keseceğim."

"Yeter ki işe başlayım da ne istersen yap," dedi Muhterem Yoğuntaş. "İşsizlikten öldüm. Bir işim olsun da, bir tutam ekmek geçsin de elime, bir yatacak yerim olsun da, isterse it kulübesi olsun... İşte böyle..."

O gece Hamdiyle birlikte tahta barakaların altında yattılar. Tahtaları kurutmak için oraya Halicin kıyısına baraka çatıyorlardı. Hem tahtalar kuruyor hem de çıraklara, öteki ustalara ev ödevi görüyordu. Yatak çok güzeldi, yumuşaktı. İnce talaş doldurmuştu Usta şiltelerin içine. Kalın da bir battaniye verdi ona Hamdi. Ortalık çam kokuyordu. Halicin pis kokusunu unutup gitmişti. Akşam da kuru fasulye yemişlerdi.

Usta ince bıyıklı, sinirli, durmadan küfreden birisiydi. İyi

usta ya, varsın küfretsin. İşinin adamı. Usta ona bakmadı bile. Öteki, genç adam Ustanın kalfası haftalığını söyledi. Şimdilik haftada yirmi lira alacaktı. On lirasını peşin veriyordu. Parayı alınca kaçacak olursa yakalayınca kemiklerini kırardı. Bu para ona aç kalmaması için veriliyordu.

Hamdi on liranın beş lirasını hemen onun elinden alacaktı. Kuru fasulye parasını da gelecek haftalığından ödeyecekti Muhterem Yoğuntaş. Ne olursa olsun kıvançlıydı Muhterem Yoğuntaş. Eline ilk olaraktan bu kadar para geçmişti, hem de çalışması karşılığı olacaktı bu para. Bir büyü gerçekleşmişti. Para elinde parıldayıp duruyor, sevinç içinde bakıyordu. Bir türlü dürüp büküp de bu güzelim onluğu cebine koyamıyordu Muhterem. Öyle, para elinde kalakalmıştı.

Hamdinin sesini duyunca kendine geldi:

"Bana da böyle, tıpkı böyle olmuştu," dedi Hamdi. "Aynen böyle donakalmıştım. Cebine koy şimdi. Daha çooook bakacaksın, bozduralım da beşini bana, hakkımı ver bakalım."

Bakkala kadar büyülenmiş gibi ardınca sürüklendi.

O gün hemen işe başladı. O kadar da, on liraya değecek kadar da zor değildi hani.

Kalafatçılara ilerki kulübeden pamuk taşıyordu. Pamuk taşıması bitince de ne yapacağını bilemiyordu. On lira almıştı, boş boş da oturulmazdı ki... Değil mi, insan aldığını hak etmeliydi. Bunu boya yapan Ustaya söyledi. Ustanın bütün giyitleri, eli yüzü boya içindeydi. Şöyle tepeden acıyarak baktı ona Usta. Ne olacak, varsın baksın, insan insan olunca kazandıklarını ödemeli, hak etmeli, değil mi, bu Usta mendeburun birisi. Boyuna da yüzünü asıp ta tepeden, takanın tepesinden aşağılara tükürüyor. Yanağında boydan boya derin bir bıçak yarası var. Mendeburun biri, tembel mi tembel, dediği de anlaşılmıyor. Laz mı, Kürt mü, Çingene mi belli değil. Yetmiş iki milletin dışında bu mendebur oğlu mendebur. Bir bakışı var insana, bir tek söz bile söylemiyor insana... Bakışıyla emir

veriyor, bok herif. İnsanın konuşmayanının Allah bin belasını versin. O insanlar ki, insan değil ki onlar, sanki bir bok hergele, sanki yeryüzünde bir tek taka boyacısı var, o da bu bok herif sanki... Ulan, altın üstün bir boyacı parçası. Şunun kurumuna bak! Kurumu çocuklara. Rahmi Ustanın karşısında süt dökmüş sümüklü bir kedi hergele. Adam değil ki... Çocuklara, çıraklara afur tafur, Rahmi Ustaya gelince karşısında el pençe divan. Adamsan ulan köpoğlu köpek, erkeksen, erkek olan Rahmi Ustanın karşısında da çocukların karşısında durduğu gibi durur. Böyle sabahlardan akşamlara kadar kuyruk sallamaz.

"Usta usta, iyi macun yapmıyorsun, boyayı pürtüklü vuruyorsun."

"Olur Rahmi Usta, baş üstüne Rahmi Usta, şimdi yeniden vururum, bir daha boya vururum. Kusura kalma Rahmi Usta. Haklısın. Dalgınlığıma gelmiş..."

Eli ayağı, dudakları, tekmil bedeni titrer köpeğin Rahmi Ustanın karşısında. İşini yapsa, tembellik etmese, iki saatta bir fırça sallamasa ne diye böyle dalkavukluk etsin Rahmi Ustaya. Adam olan kendi kendine, işine dalkavukluk eder de göte yakın yerden et yemez, değil mi?

Muhterem Yoğuntaş, belki burada verdiler ona Yoğuntaş soyadını. Belki de o köylü çocuğu, Dursun taktı ona bu soyadını. Dursun köyünden geldiği gibi. Hiç de dilini değiştirmemiş. Hak huk muk, diye konuşuyor ama erkek adam Dursun. Hiç kimseye boyun eğmiyor, Ustaya bile dik dik konuşuyor. Hamdiye bile haftalığının yarısını vermiyor. Vermez o, canı sıkılırsa Hamdinin de herkesin de gözünü oyar. Haftalığını her cumartesi alır almaz doğru postaneye koşuyor, haftalığının çoğunu köyündeki anasına yatırdıktan sonradır ki ancak geri kalan paraya el sürüyor. Çalışkan mı çalışkan. Usta ona saygıda hiç kusur etmiyor. Dursun, Ustanın yanından geçerken, alimallah Usta bile saygıdan toparlanıyor. Hiç boş söz konuşmuyor.

Bir gün Dursun çocukları topladı, onlara çok kızdı... Hele en çok da Muhtereme kızdı. Çünkü Dursun en çok Muhteremi seviyordu. O, çalışkan, pire gibi adamları çok seviyordu zaten. İki gece sabaha kadar uyumamış Muhterem Yoğuntaşın hikayesini dinlemiş, sonra da içini derin derin çekmiş, "İnsanoğlu, insanoğlu, kendi kendine zulmeden insanoğlu," demiş, ardından da uyumuştu.

Şimdi artık Muhterem Yoğuntaşın hikayesini herkes biliyordu. Dursun anlatmamıştı kimseye. O, barakada anlatırken Dursuna, barakada kim varsa merakla uyumadan dinlemişlerdi.

Muhterem de, ona öykünerekten, Dursundan geride kalmıyordu çalışkanlıkta. Pamuk taşıyor, koca koca kovalarla boya taşıyor, taaa Laz teknelerinin tepesine kadar... Tahta rendeliyor, zımparalıyor, eski tekneler onarılırken bir yandan da tahtaları o çakıyor, kalın salmalar, omurgalar, tahtalar taşıyor, iki metre boyunda bir hamal götüremez, bazı küçük kayıklara macun yapıyor, değme usta böyle tekne macunlayamaz.

Usta ona da saygı duyuyor. Muhterem, Ustanın gözlerinden anlıyor, Dursun kadar değilse de ona yakın saygı duyuyor ona da. Bu Usta cin gibi akıllı. Çalışkan yiğit, köpek olmayan insanları biliyor. Birinci haftanın sonunda haftalığını otuz liraya çıkarıverdi hemencecik. Hamdinin çocukların haftalığının yarısını aldığını Rahmi Usta bilmiyor. Bir bilse diyor Dursun, o Hamdinin tozunu attırır, diyor. Bir bilse. Belki bir gün canını dişine takıp Dursun durumu Ustaya bildirecek ama, öteki itin birisi, itle bir çuvala girilmez ki, İstanbulun her bir yanını biliyor. Polisleri, karakolları da biliyor. Birisi Ustaya söyleyecek olsa hır çıkarır ki büyük hır çıkarır. Bıçaklar da öldürür de adamı. Deli, çılgın bir şey bu Hamdi. Sevgilisi var. Sevgilisi de, herkes de korkuyor ondan. Bıçağı var ki, sustalı, çat, diye açılıyor. Üç tane adam bıçaklamış şimdiye kadar Hamdi. Öfkelenince deliriyor. Dünya-

yı bile gözü görmüyor. Ustanın yanında çok saygılı. Eziliyor büzülüyor ya, dediğine göre Usta bilem ondan korkarmış. İyi çalışıyor. Bütün tahtaları en güzel o rendeliyor, zımparalıyor, kaymak gibi yapıyor çam tahtalarını. Aaaah, diyor, Dursun ikide birde boynunu burup, aaah, diyor, ah burası köy olmalıydı ki... Ben sizin hakkınızı yedirir miydim ona. Dursun bir türlü yutamıyor, Hamdinin bu kadar çocuğun haftalıklarının yarısını almasını.

YAŞAR KEMAL Asıl adı Kemal Sadık Gökçeli. Van Gölü'ne yakın Ernis (bugün Ünseli) köyünden olan ailesinin Birinci Dünya Savaşı'ndaki Rus işgali yüzünden uzun bir göç süreci sonunda yerleştiği Osmaniye'nin Kadirli ilçesine bağlı Hemite köyünde 1926'da doğdu. Doğum yılı bazı biyografilerde 1923 olarak geçer.

Ortaokulu son sınıf öğrencisiyken terk ettikten sonra ırgat kâtipliği, ırgatbaşılık, öğretmen vekilliği, kütüphane memurluğu, traktör sürücülüğü, çeltik tarlalarında kontrolörlük yaptı. 1940'lı yılların başlarında Pertev Naili Boratav, Abidin Dino ve Arif Dino gibi sol eğilimli sanatçı ve yazarlarla ilişki kurdu; 17 yaşındayken siyasi nedenlerle ilk tutukluluk deneyimini yaşadı. 1943'te bir folklor derlemesi olan ilk kitabı *Ağıtlar*'ı yayımladı. Askerliğini yaptıktan sonra 1946'da gittiği İstanbul'da Fransızlara ait Havagazı Şirketi'nde gaz kontrol memuru olarak çalıştı. 1948'de Kadirli'ye döndü, bir süre yine çeltik tarlalarında kontrolörlük, daha sonra arzuhalcilik yaptı. 1950'de komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla tutuklandı, Kozan cezaevinde yattı. 1951'de salıverildikten sonra İstanbul'a gitti, 1951-63 arasında *Cumhuriyet* gazetesinde Yaşar Kemal imzasıyla fıkra ve röportaj yazarı olarak çalıştı. Bu arada 1952'de ilk öykü kitabı *Sarı Sıcak*'ı, 1955'te ise bugüne dek kırktan fazla dile çevrilen romanı *İnce Memed*'i yayımladı. 1962'de girdiği Türkiye İşçi Partisi'nde genel yönetim kurulu üyeliği, merkez yürütme kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. Yazıları ve siyasi etkinlikleri dolayısıyla birçok kez kovuşturmaya uğradı. 1967'de haftalık siyasi dergi *Ant*'ın kurucuları arasında yer aldı. 1973'te Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluşuna katıldı ve 1974-75 arasında ilk genel başkanlığını üstlendi. 1988'de kurulan PEN Yazarlar Derneği'nin de ilk başkanı oldu. 1995'te *Der Spiegel*'deki bir yazısı nedeniyle İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılandı, aklandı. Aynı yıl bu kez *Index on Censorship*'teki yazısı nedeniyle 1 yıl 8 ay hapis cezasına mahkûm edildiyse de cezası ertelendi.

Şaşırtıcı imgelemi, insan ruhunun derinliklerini kavrayışı, anlatımının şirselliğiyle yalnızca Türk romanının değil dünya edebiyatının da önde gelen isimlerinden biri olan Yaşar Kemal'in yapıtları kırkı aşkın dile çevrilmiştir. Yaşar Kemal, Türkiye'de aldığı çok sayıda ödülün yanı sıra yurtdışında aralarında Uluslararası Cino del Duca ödülü, Fransız Kültür Bakanlığı Commandeur des Arts et des Lettres nişanı, Premi Internacional Catalunya, Fransa Cumhuriyeti tarafından Légion d'Honneur Commandeur ve Grand Officier rütbesi, Alman Kitapçılar Birliği Frankfurt Kitap Fuarı Barış Ödülü, Ermenistan Kültür Bakanlığı "Krikor Naregatsi Nişanı", Norveç Edebiyat ve İfade Özgürlüğü Akademisi'nin verdiği "Bjørnson Ödülü"nün de bulunduğu otuzu aşkın ödül, ikisi yurtdışında beşi Türkiye'de olmak üzere, yedi fahri doktorluk payesi aldı.

Yaşar Kemal, 29 Haziran 2009'da, Boğaziçi Üniversitesi'nde kendisine fahri doktorluk verilen törende yaptığı konuşmada, roman sanatıyla ilgili görüşlerini şu sözlerle dile getirir: "Ben destan, masal dilinden geliyor, dilin ne kadar büyük bir güç olduğunu biliyordum. Bir kişi bir romanı yaratırken, önce dili yaratmak zorundadır. Kendine has dili olmayan bir roman, güçlü bir roman olamaz. Bu dil halkın dili de olamaz, destan, masal, şiir dili de olamaz. Sözlü anlatımın geleneği, olanakları başka, yazılı anlatımınki bambaşkadır. Yazarken bunun farkına vardım. Uzun romanları yazarken de başka bir şeyin farkına vardım, dilin yapısı da romanın biçimini, içeriğini etkiliyordu. (...) Ben de kendimi yazar sayıyorsam, insan gerçeğine bilinçli olarak miti, düşü getirdiğimdendir. İnsan nereden gelip nereye gittiğini buluncaya, doyumsuzluğunu alt edinceye kadar mite ve düşe sığınma sürecektir. Ondan sonra gene sürecektir. Çünkü insan yaşama sevincine, dünyanın güzelliğine doyamıyor."

Fransız romancı Daniel Rondeau, 27 Kasım 2009'da Fransız Ulusal Kitaplığı'nda Yaşar Kemal üzerine yaptığı konuşmada ustanın şu sözlerini aktarır: "Çocukluğumun dünyası anlatılamayacak kadar zengindi. Doğada her yaratık, her renk, koku beni sevinçten delirtiyor, kendimden geçirtiyordu. Durmadan türküler söylüyordum. Köyde adımı Deli Kemal koymuşlardı." İnce Memed kitabından söz ederken de şunları ifade eder Rondeau: "Bu ilk roman ne anlatıyor? Kemal'in eserlerinin geçtiği Çukurova'daki sivri iğnelerle çevrelenmiş, yıldız gibi beş taçyapraklı çiçekleri olan devedikenlerinin yetiştiği verimsiz topraklara bağlı insanları; zorba ve zalim bir ağayı; hayır diyen ve başı önünde yaşamayı reddeden bir çocuğu; fesli eşkıyaları; çam, kekik, nane kokularının sardığı bir dağdaki çatışmaları; geyik avcılarının kırmızı ve yeşil çadırlarını; asileri, mağlupları. 'Eskiden Kilikya denilen Çukurova'da doğdum, orası derya kadar büyüktür. Troya Savaşı'nda adı geçen toprağımdan gurur duyarım. Unutmayınız ki Kilikyalılar atlarıyla Troya'nın imdadına koşmuştu; Asurluların egemenliğinde yaşadığımız dönemde her yıl vergi olarak 360 safkan at vermişizdir. Çukurova aklımda o kadar yer etmişti ki, bir kitapta Waterloo ya da Borodino gibi ovada yapılan bir savaşın tasvirini okuduğumda bu savaşı Çukurova'ya yerleştirmekten kendimi alamazdım. O zamandan beri dili yoğurdum ve kendi Çukurova'mı icat ettim, bir tür hayali Çukurova, nihayetinde beni gerçek Çukurova'dan daha çok ilgilendiren bir Çukurova. Zaten bu nedenle, eminim ki, durmadan öldü denilen roman, ölmeyecektir. Roman herkese hitap eder; bu, sinema ya da resmin aksine, okurun okuduklarını aklında anında canlandırdığı bir sanattır.'"

Büyük usta Yaşar Kemal'den... Röportajın el kitabı...

Yaşar Kemal'in kaleminden çıkan bütün bu benzersiz hikâyeler, röportajın da edebi bir tür olduğunu göstermesi bakımından büyük bir önem taşıyor...

Sokak çocukları yanı başımızda ama biz ne biliyoruz onlara dair?

Yaşar Kemal'in yıllar önce, 1975'te, sokak çocuklarıyla yaptığı röportajları gazetedeki sunumuyla bir araya getiren *Çocuklar İnsandır* kitabı, kendi gölgesinden bile korkanların ve gözüpeklerin, müthiş bir yoksulluğun, itilmişliğin, ötelenmişliğin ayna gibi parladığı, unutulmamaya mühürlenen hayatları bir araya getiriyordu... Düşlerine sığınarak hayata tutunmaya çalışan sokak çocuklarının sorunları bugün de güncelliğini koruyor. Yaşar Kemal'e "Çok iyi bir roman yazsaydım bu kadar sevmezdim" dedirten hazin ve çarpıcı bu kitaptan yapılan bir seçme *Neredesin Arkadaşım*...

ISBN 978-975-08-2905-5
6 TL
9 789750 829055

THG 0001531 GCC